

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :1

12 Haziran 2024 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.25

BAŞKAN: Derya YANIK (Osmaniye)

BAŞKAN VEKİLİ: İbrahim YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar)

BAŞKAN VEKİLİ: Mustafa Sezgin TANRIKULU (Diyarbakır)

SÖZCÜ: Naci ŞANLITÜRK (Ordu)

KÂTİP: Nevroz UYSAL ASLAN (Şırnak)

-----0-----

BAŞKAN DERYA YANIK – Yarım saatlik bir gecikmeyle başlıyoruz arkadaşlar ama gecikme değil aslında. Hasta tutuklu ve hükümlü yakınları olan bir grup aileyle Sayın Bakanımız yukarıda bire bir görüşmek istedi. Dolayısıyla, onları dinlediğimiz ve kapıda da basın mensubu arkadaşlarımıza kısa açıklamalar olduğu için biraz sizleri beklettik. O yüzden lütfen kusura bakmayın. Yoksa Sayın Bakanımız toplantı saatinden de önce burada, Komisyonumuzda hazır dılar. Kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, değerli Komisyon üyesi milletvekili arkadaşlarım, misafirlerimiz ve çok kıymetli basın mensubu arkadaşlarım; hepiniz hoş geldiniz.

Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan haklarını inceleme

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :2

komisyonumuzun dördüncü toplantısını icra edeceğiz.

BAŞKAN DERYA YANIK – Komisyonumuza gelen başvurulardan, bireysel başvurulardan önemli bir kısmının hasta tutuklu ve hükümlülerin şartlarıyla veya sağlık hizmetine erişimiyle alakalı talepler olduğunu görünce Sayın Bakanımızı bu noktada dinlemek ve Komisyonumuzu, Türkiye Büyük Millet Meclisimizi ve dolayısıyla kamuoyumuzu bilgilendirmek istedik. Sayın Bakanımız da büyük bir nezaketle kabul ettiler. Ben huzurlarınızda öncelikle kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Bugün aramızda iki yeni komisyon üyemiz var. Onlara da izninizle öncelikle bir hoş geldiniz demek istiyorum. Komisyonumuzda boş bulunan ve Cumhuriyet Halk Partisine düşen iki üyemiz Sayın Tekin Bingöl, Ankara Milletvekili ve Kocaeli Milletvekili Harun Özgür Yıldızlı'ya öncelikle Komisyonumuza hoş geldiniz diyorum. İlk toplantı, böyle son derece canlı bir toplantıyla başlamış oluyorlar. Biraz sonra Sayın Bakanımızı dinleyeceğiz.

Arkadaşlar, toplantı düzeniyle alakalı baştan bir bilgilendirme yapacak ve ondan sonra da inşallah o çerçevede devam etmeye

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :3

çalışacağız. Sayın Bakanımızın bir açış konuşması, daha sonra Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürümüzün hasta tutuklu ve hükümlülerin durumlarıyla alakalı bir sunumu ve bilgilendirmesi, brifingi var. Ondan sonra da Komisyon üyelerimizden soru sormak, görüş beyan etmek isteyen bütün arkadaşlarımıza -kim görüş beyan etmek isterse- onlara söz vereceğiz. Komisyon üyesi olmayan ama Türkiye Büyük Millet Meclisi üyesi olan arkadaşlarımızdan, misafirlerimizden soru sormak isteyenler olursa onlara da vaktimizin elverdiği ölçüde söz vermeye ve burada mümkün mertebe, katılımcı bütün misafirlerimizin -hem Komisyon üyelerimiz hem misafirlerimizin- Sayın Bakanımızla karşılıklı bilgi alışverişini, konuyla alakalı değerlendirmelerini, soruları varsa sorularını almalarını, ifade etmelerini sağlamaya çalışacağız. Ama takdir edersiniz ki süremiz de sınırlı. Dolayısıyla, bu anlamda, ben söz alacak arkadaşlarımızdan değerlendirmelerini üç dakikayla sınırlı tutmalarını rica edeceğim. Çünkü olabildiği kadar çok arkadaşımızın söz alabilmesi açısından önemli ve tahmin ediyorum üç dakikada... Hukukçular açısından özellikle, ne kadar kısa dilekçe yazarsanız, derdinizi ne kadar kısa ve doğru ifade ederseniz o kadar iyi hukukçu sayılırsınız; hukukta o bir, seviyedir. Dolayısıyla, burada da kısa ve etkili ifadenin mümkün olacağı kanaatindeyim.

Ben huzurlarınızda Sayın Bakanımıza tekrar çok teşekkür ediyorum, Bakanlık bürokrasisinden arkadaşlarımıza çok çok teşekkür ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :4

28'inci Dönem itibarıyla Komisyonumuza bugüne kadar toplam 3.816 başvuru yapılmış Sayın Bakanım ve değerli arkadaşlar. Bu başvurulardan, 3.816 başvurudan 615'i bugün konuşacağımız konuya ilişkin yani 615 başvuru, hasta tutuklu ve hükümlülerin sağlık koşulları veya sağlık hizmetine erişimiyle alakalı çeşitli başlıklarda tasnif edilebilir. Dolayısıyla, konunun önemine binaen burada sizlerle bu konuyu Sayın Bakanımızdan ve Bakanlık bürokrasisinden dinlemek istedik. Kendileri de bizi kırmadılar. Tekrar çok teşekkür ediyorum.

Söz Sayın Bakanımızda, buyurun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz, kıymetli Komisyon üyelerimiz, değerli basın mensupları; ben de hepinizi sevgiyle, saygıyla, muhabbetle selamlıyorum.

Öncelikle, Sayın Başkanım, davetinizden dolayı çok teşekkür ediyorum. Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda çok değerli milletvekillerimizle, Komisyon üyelerimizle bir arada olmaktan duyduğu memnuniyeti ziyadesiyle belirtmek istiyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu kanunla kurulan bir komisyon. 1990 yılından bu yana Türkiye Büyük Millet Meclisinde insan haklarının korunması, gözetimi, denetimi anlamında çok önemli faaliyetler gerçekleştiren bir komisyonumuz ve bu Komisyon çalışmaları neticesinde gerek ceza mevzuatı gerek ceza infaz mevzuatı gerekse insan hakları

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :5

alanındaki mevzuatın gelişimi ve yapılan gerek anayasa değişiklikleri gerekse alt düzeydeki düzenlemelere ışık tutan bir komisyon ve uygulama noktasında da uygulamayı özellikle insan hakları ihlallerinin önlenmesi konusunda denetleyen bir komisyon. O nedenle İnsan Hakları Komisyonu bizim sık sık gelmemiz gereken bir komisyon, Adalet Bakanlığıyla doğrudan ilişkili olan bir komisyon. O nedenle, davetiniz için ben çok çok teşekkür ediyorum.

Tabii, 3686 sayılı kanunla kuruldu Komisyon. 1990 yılından bu yana otuz beş yıla yaklaşan bir görev süresi içerisinde sadece ülkemizdeki vatandaşlarımızın insan hakları ihlalleriyle ilgili değil, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili de yine gönül coğrafyası dediğimiz, din, dil, tarih birliği içerisinde olduğumuz ülkelerde yaşanan insan hakları ihlalleriyle ilgili de Komisyonun geçmişte araştırmalar yaptığını, Bosna-Hersek'teki soykırımla ilgili, Keşmir, Çeçenistan, Sincan Uygur bölgesi gibi, oralarla ilgili, Azerbaycan Dağlık Karabağ'la ilgili, yine Avrupa'da çalışan vatandaşlarımızın çalışma hakkıyla ilgili birçok rapor, geçmişte TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu tarafından yayınlandı ve bu anlamda Meclisimiz, gerek ülke içindeki vatandaşlarımızın gerekse ülke dışındaki vatandaşlarımızın ve gönül coğrafyamızdaki hak ihlalleriyle ilgili olarak da önemli çalışmalar yaptı. Özellikle temel hak ve özgürlük alanının genişletilmesi, hak arama yollarının güçlendirilmesi konusunda

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :6

ülkemizin son çeyrek asırda aldığı mesafede Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonunun çalışmaları yadsınamaz, çok büyük katkı sunmuştur. Bundan sonra da Meclis İnsan Hakları İnceleme Komisyonumuzun gerçekleştirdiği çalışmalar, denetimler neticesinde özellikle bizler yürütme alanında uygulamanın daha da iyileştirilmesi konusundaki taleplerinize, duyarlılığınıza her zaman açık olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Tabii, ben de on altı yıl Parlamentoda görev yaptım. Burada çeşitli komisyonlarda birlikte çalıştığımız hukukçu arkadaşlarımız var, abilerimiz var. Adalet Komisyonunda on altı yıl görev yapmıştım. O süreç içerisinde çok sayıda yargı reformu paketi Meclisin gündemine geldi, hayata geçenler var, uygulamada bazı eksiklik olan durumlar var. Tüm bunları süreç içerisinde el birliğiyle gerçekleştirmenin, eksiklikleri gidermenin, sorunları çözenin gayreti içerisinde çalışıyoruz. Özellikle Meclis ihtisas komisyonlarının ilişkili bakanları, yürütmeyi buraya davet etmesini ben çok değerli buluyorum. Yasamayla yürütme arasındaki bağın özellikle görüş alışverişinin, sizlerin özellikle uygulamada gördüğünüz aksaklıkların ilk elden burada dile getirilmesi ve karşılıklı vatandaşlarımızın hak ve özgürlüklerini daha da genişletmek ve korumak anlamında çok değerli olduğunu düşünüyorum. Meclis Adalet Komisyonu üyelerimizle bir araya gelmiştik. İnsan Hakları, buradayız şu anda. Anayasa Komisyonu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :7

beraber olmuşuk, birlikte toplantı yapmışık. Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonuyla da bir araya gelmişik ve çok önemli fikir alışverişinde bulunmuşuk. Bizim yaptığımız uygulamaları milletvekillerimize aktarma fırsatı bulduk. Onlardan gelen talepler ve sorular ışığında da biz de eksikliklerimizi görme fırsatı bulduk ve bu toplantının da bu amaçla yapıldığını görüyoruz. Bu nedenle sizlere bir kez daha teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Komisyon üyelerimize de çok teşekkür ediyorum. Tabii, insan hakları tarihi, insanın var olma, hak ve özgürlüklerini koruma mücadelesinin de tarihi. Tarihsel süreçte gerçekleşen insan hakları ihlalleri sonrasında dünyada insan hakları hukuku ve insan hakları mekanizmaları oluştu ve devletler de bu anlamda -hukuk devletlerinden bahsediyoruz tabii ki- demokratik hukuk devletleri de insan haklarının korunması anlamında kendi ülkeleri içerisinde tedbirler aldı. Tabii, insan haklarının korunmasında sadece ülkelerin kendi mücadelesi de buna yetmiyor, yetmediği için de uluslararası kuruluşlar bu kez devreye giriyor, sözleşmeler devreye giriyor ve dolayısıyla uluslararası hukuk, uluslararası sözleşmeler bakımından da devletlere yüklenen görevler var. Bu görevler bakımından da bizim de insan hakları sözleşmesinin, uluslararası sözleşmelerin hemen hemen -çocuk haklarından tutun da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne varıncaya kadar- tamamına taraf olan bir ülkeyiz ve bu anlamda uluslararası taahhütlerimize de sadık kalmanın gayreti

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :8

içerisinde devam ediyoruz. Tabii, biz uluslararası insan haklarının korunmasından bahsettiğimizde şu anda zaten gündemimizde Filistin var. Gazze'de, maalesef, sekiz aydan bu yana devam eden bir katliam var, bir soykırım söz konusu, 37 bin kişi şehit edildi şu kısa süre içerisinde, bunun 15 binden fazlası çocuk, bunun 10 binden fazlası kadınlardan oluşuyor. Maalesef, dünyanın gözü önünde ağır insan haklarının ötesinde bir soykırım işleniyor. Soykırım işlenirken de uluslararası hukukun, insan hakları mekanizmalarının maalesef işlemediğini, yetersiz kaldığını da üzülmeye görüyoruz. Birleşmiş Milletlerin sayısız kararları var bu insan hakları ihlallerinin önlenmesi bakımından. En son Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı da var; tabii, uygulama ortada yok. Uluslararası Adalet Divanında görülmekte olan bir dava var, dava da tedbir kararı alınmasına rağmen maalesef, icrası mümkün değil, uluslararası sistem maalesef buna imkân vermiyor. Uluslararası Adalet Divanının dışında yine soykırım suçunu işleyenlerle ilgili Uluslararası Ceza Mahkemesinde henüz bir dava açılmadı, soruşturma devam ediyor. Orada da yakalamaya yönelik, tutuklamaya yönelik bir yakalama kararı Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcısı tarafından çıkarıldı ama maalesef uygulaması uluslararası sistemde mümkün değil. Yani dünyada insan hakları sorunu, insan hakları ihlalleri maalesef devam ediyor. Aslında insanlık vicdanı sokaklara taşıyor ama insanlığı temsil eden ve bu hak ihlallerini önlemekle

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :9

görevli olan, oluşturulan kuruluşlar ise etkisiz kalıyor, bunu da üzülerек görüyoruz. Türkiye olarak biz dünyada hakkaniyeti, adaleti savunmaya devam edeceğiz. Sayın Cumhurbaşkanımız da bunu her platformda hep ifade ediyor.

Tabii, ülkemiz son yirmi iki yılda, özellikle insan hakları alanında da gerek Anayasa değişiklikleriyle gerek mevzuat düzenlemeleriyle önemli mesafeler aldı yani bunu yadsıyamayız. Yani gerçekten birçok alanda temel hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, hak arama yollarının artırılması ve buna ilişkin mekanizmaların kurulmasıyla ilgili başta çok önemli Anayasa değişiklikleri gerçekleştirdik. Tabii, yine, 90'lı yıllarda da İnsan Hakları Komisyonunun kurulmasıyla -90'lı yılların başında- sonrasında 90'lı yılların sonunda da çok önemli Anayasa değişiklikleri yapılmasıyla, 2002'den itibaren de Anayasa'mızda "sessiz devrim" diyebileceğimiz önemli ilerlemeler sağlandı. Başta 2004'te yaptığımız ilk Anayasa değişikliğinde temel hak ve özgürlüklerle ilgili uluslararası anlaşmalar kanunla çeliştiğinde uluslararası anlaşmalara üstünlük tanınacağına ilişkin Anayasa değişikliği gerçekleştirildi. Sonrasında 2010 Anayasa değişikliğiyle kadın haklarının güçlendirilmesi, çocuk haklarının güçlendirilmesi, çocukların korunmasına yönelik Anayasa değişiklikleri yapıldı. Yine, engelli hakları, şehit ve gazilerin, dezavantajlı kesimlerin pozitif ayrımcılığa tabi tutulmasıyla ilgili önemli düzenlemeleri hayata geçirdik.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :10

Yine, tabii Anayasa'mızda hak arama yollarını genişleten düzenlemeler, yapısal reformlar gerçekleştirdik. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru bunlardan en önemlisi. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine gitmeden kendi ülkesinin yüksek mahkemesinde hakkını arayabilmesi imkânı sağlandı vatandaşlarımıza ve bireysel başvuru mekanizması da devam ediyor, işliyor. Bilgi edinme hakkı yine önemli haklardan bir tanesiydi. Vatandaşlarımız kendileriyle ilgili konularda kamudan bilgi alabilmesi lazım. Bu konuda Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun yine yapısal bir kurulun oluşturulması da önemliydi. Bu Kurula da önemli başvurular gerçekleşiyor. Kişisel verilerin korunması, özel hayatın korunmasıyla ilgili de önemli reformları hayata geçirdik. Kişisel Verileri Koruma Kurumu oluşturuldu ve bu anlamda da mevzuatımızı da geliştirerek devam ediyoruz. Yine, Türkiye Büyük Millet Meclisiyle ilişkili olan Kamu Denetçiliği Kurumunun kurulması, yine Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması yapısal anlamda temel hak ve özgürlükleri genişleten ve mekanizmaları kuran önemli reformlardı bunlar.

Yine, demokrasinin standardını yükselten, hukuk devletini güçlendiren çok sayıda reforma sahne oldu son yirmi yılda ülkemiz. Yargı birliğinin sağlanması bunların başında geliyor. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kaldırılması, özel yetkili mahkemelerin kaldırılması, yine Anayasa Mahkemesinin, Hâkimler Savcılar Kurulunun demokratik hukuk

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :11

devleti ilkesine daha uygun hâle getirilmesiyle ilgili düzenlemeler, Millî Güvenlik Kurulunun sivilleştirilmesi gibi, yine darbecilerin yargılanabilmesini sağlayan anayasa değişiklikleri; bunlar demokrasimizin standardını yükselten önemli düzenlemelerdi. Anayasa'mızda "Gerektiğinde sıkıyönetim ilan edilebilir." şeklinde bir madde vardı, bunların hepsi artık tarihe karıştı. Yani alt düzenlemeler, EMASYA Protokolü'nden tutun da diğer birçok eleştirilen, işte darbelere gerekçe gösterilen İç Hizmet Kanunu'nun 35 gibi; tüm bunlar artık unuttuğumuz şeyler yani bunlar tamamen geride kaldı. Kılık kıyafet özgürlükleri yani kadınların sırf kıyafeti nedeniyle eğitim hakkından, seçilme hakkından mahrum edilmesi. Bunlar yakın tarihimizde gördüğümüz şeyler ama artık bunları biz konuşmayı bile fazlalık addediyoruz. O nedenle, bunlar geride kaldı, Türkiye bunları çok geride bıraktı ve ülkemizde demokrasinin standardını yükselten önemli Anayasa değişiklikleri yapıldı.

Tabii, yargı reformu strateji belgeleri ve insan hakları eylem planlarıyla da alt düzenlemeler, kanun, yönetmelik düzenlemeleri ve uygulamalar da hayata geçirildi. Yargıda özellikle planlı bir reform sürecine 2009'dan itibaren başlamıştık. 2009'da birincisi ilan edilmişti Yargı Reformu Strateji Belgesi'nin, 2015'te ikincisi, 2019'da da üçüncüsü. Bu 3 belgeyle ilgili de sayısız yargı reformu paketi Meclis gündemine geldi ve milletvekillerimizin büyük gayretleriyle yasalaştı. Yine, İnsan Hakları

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :12

Eylem Planı'nın da 2014'te birincisi, 2021'de de ikincisi hayata geçti, şimdi 2024 ve 2028 yıllarını kapsayacak Yargı Reformu Strateji Belgesi'nin hazırlık çalışmalarının sonuna doğru geliyoruz. Uygulamadan kaynaklanan görüşleri aldık, vatandaşlardan gelen birçok problemi ihtiva edecek ve milletvekillerimizin gündeme getirdiği sorularla, Meclisteki konuşmalarla gündeme getirdiği birçok hususu değerlendirdik ve Yargı Reformu Strateji Belgemiz de 2024 ve 2028 yıllarını kapsayacak. Sizlerin de bu konudaki değerli görüşlerine her zaman açık olduğumuzu belirtmek istiyorum. Yine, İnsan Hakları Eylem Planı da 2024 ve 2028'i kapsayacak üçüncü eylem planımızın hazırlık çalışmalarımızın, onun da sonuna geldik yani yaz döneminin sonunda, Meclisin yeni yasama yılı açıldığında da bunları Sayın Cumhurbaşkanımız kamuoyuyla paylaştıktan sonra oradaki hedefler doğrultusunda çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Tabii, özellikle yargı alanında savunma hakkı, kişi hak ve özgürlüğü, kişi güvenliğiyle ilgili ceza mevzuatımızda, ceza kanunlarımızda, ceza muhakememizde, ceza infaz sistemimizde de çok önemli düzenlemeler yaptık. Burada o kanun düzenlemelerinde birlikte çalıştığımız hukukçu arkadaşlarımızdan arkadaşlarımız da var aramızda. Bunlardan biri lekelenme hakkıydı, bir ihbar neticesinde mutlaka kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veriliyordu. Bu da tabii, kişiyi sürekli takip eden, kişiyi lekeleyen bir durumdu. "Senin hakkında kovuşturmaya yer olmadığına

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :13

dair karar var.” şeklinde GBT’inde görüldüğünde bu tabii, kişi bakımından olumsuz bir durumdu. Soruşturmaya yer olmadığına dair karar verme imkânını sağlamış olduk Ceza Muhakemesi Kanunu’muzda yapılan değişiklikle ve bu kapsamda da 2017’den bu yana 1 milyon 84 bin kişi hakkında soruşturmaya yer olmadığına dair karar verildi. Yani bu da 1 milyondan fazla kişinin lekelenmeme hakkının korunduğu anlamına geliyor.

Türk Ceza Kanunu’nda ayrımcılık ve nefret suçu düzenlendi, eski kanunumuzda yoktu, yeni kanunumuzda 2005 yılından sonra kanunumuza girdi.

Ceza Muhakemesi Kanunu’muzda yapılan değişiklikler de yine kişi özgürlüğü ve güvenliğiyle ilgili önemli düzenlemelerdi. Gözaltı ve tutuklama kararları için somut delil kriterinin aranması, kuvvetli suç şüphesinin yanında ayrıca somut delil kriterinin de aranması hususu Ceza Muhakemesi Kanunu’muz da yerini aldı. Soruşturma ve kovuşturmalarda tutukluluk süresine sınır getirildi, bu da önemli bir düzenlemeydi. Yine, adli kontrolde azami bir süre getirildi.

Türk Ceza Kanunu’muzda ifade özgürlüğünü korumaya yönelik hem Terörle Mücadele Kanunu’nda hem Türk Ceza Kanunu’nda önemli değişiklikler yapıldı. Eleştiri sınırını aşmayan, haber değerini aşmayan düşünce açıklamalarının suç oluşturmayacağına yönelik düzenlemeler de ilgili kanunlarda yerini aldı.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :14

Yine, işkenceye sıfır tolerans kapsamında işkence suçlarında zaman aşımını kaldırdık, bu da önemli bir düzenlemeydi.

Bunun yanı sıra çok sayıda... Burada tabii, konumuz infaz sistemi. İnsan haklarıyla ilgili işte farklı dil ve lehçelerde konuşma, siyasi propaganda, basın-yayın araçları, televizyon, cezaevlerinde kendi dilinde konuşabilme, tüm bunlar yakın dönemde hayata geçti. Yani burada özgürlük alanını genişleten çok önemli düzenlemelerdi.

Yine, Alevi vatandaşlarımızla ilgili geçen yıl yaptığımız düzenleme, Alevi-Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığının kurulması ve birtakım yenilikler de hayata geçti. Vatandaşlarımızın hiçbir ayırım gözetmeden, her birisinin birinci sınıf vatandaş olması noktasında her alanda temel hak ve özgürlüklerini koruyan önemli mevzuat düzenlemelerini ve uygulamalarını hayata geçirdik.

Ben fazla da uzatmadan asıl konuya geçeyim. Tabii, bizim asıl konumuz ceza adaleti ve bu ceza adaletinin infaz kısmı. Biraz önce toplantıya gelirken de hükümlü ve tutuklu yakınlarıyla da sohbet ettik, birtakım sıkıntılarını dile getirdiler, hasta tutuklularla ilgili birtakım beyanlarda bulundular. Vatandaşlarımızın dile getirdiği bu sorunlara, bu taleplere bizim duyarsız kalmamız mümkün değil. Varsa bir sorun, bir sıkıntı mevzuattan kaynaklanıyorsa sizlerin takdirlerine sunarız, uygulamadan kaynaklanıyorsa da onu yine biz çözmek için gayret

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :15

gösteririz.

Tabii, “ceza adaleti” dediğimiz zaman üç aşamadan oluşuyor. Biri, önce ilk aşama soruşturma aşaması; delillerin toplanması, şüphelinin tespiti ve sonrasında eğer kuvvetli suç şüphesi ve yeterli delil varsa “yargılama aşaması” dediğimiz kovuşturma aşaması, şüphelinin, sanığın yargılanması ve sonrasında hak ettiği cezaya çarptırılması.

Şimdi, ceza adaleti sadece soruşturma ve kovuşturmadan ibaret değil. Bugünkü toplantımızda da size Genel Müdürümüzün özellikle daha detaylı anlatacağı ceza infaz kısmı da ceza adaletinin en önemli parçası. Dolayısıyla ceza infaz sisteminin de insan haklarına uygun şekilde gerçekleşmesi lazım. Nasıl soruşturma ve kovuşturma bakımından insan hakları ihlallerine neden olmadan bir soruşturma ve yargılama yapılması gerekiyorsa infaz kısmında da yine insan hakları ihlallerine neden olmadan, suçlunun cezasının, infazının yapılması gerekiyor. Burada, tabii, infazın amacı, suç işleyene hak ettiği cezayı vererek yaptırımıyla onu karşı karşıya bırakmak. Ama tabii bu yaptırım uygulanırken de onun herhangi bir hak ihlaline, ayrı ikinci bir cezaya neden olunmaması, bu konuda hassas davranılması. O zaman hak ettiği cezadan daha fazla bir ceza almış olacak. O nedenle bunu önemsiyoruz ve suç işleyen, ceza alan ve cezası infaz edilen kişinin infaz bittikten sonra da ıslah edilmiş bir şekilde cezaevinden tahliye olabilmesi, bunu sağlamak önemli olan. Önemli olan,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :16

aslında, ceza adaletinin amacı nedir? Toplumun suçtan korunmasıdır. Dolayısıyla ıslah edilmeden tekrar toplumun içerisine karıştığı zaman, o zaman ceza adaletinin en önemli kısmının amacı gerçekleşmemiş olur. O nedenle infaz aşaması önemli.

İnfazla ilgili bugüne kadar yaptığımız önemli çalışmalar var. İnsan hakları, insan onuruna uygun olmayan 394 cezaevini kapattık ama insan onuruna uygun olan daha elverişli 299 cezaevini de tabii kapasitesi eskilere göre daha fazla olan cezaevlerini de uygulamaya koyduk. Öncelikle fiziki altyapıyı güçlendirdik. Cezaevlerimizdeki teknolojik imkânları da gün geçtikçe arttırmaya devam ediyoruz ACEP projesi ve diğer uygulamalarla. Hükümlülerin yakınlarıyla görüşebilmesi imkânı... Dijital çağda teknolojiden de yararlanmanın gayreti içerisindeyiz.

Ceza infaz kurumlarımızdaki eğitim faaliyetleri önemli. Oralarda, ana okullarımız... Özellikle cezaevinde kalan hükümlülerin çocukları devlete emanet, onları en güzel şekilde yetiştirmek ve vatana, millete hayırlı birer evlat olarak yetişmesini sağlamak lazım, onların eğitiminin aksamaması lazım; cezaevi şartlarında, büyükleri cezaevindeyken onların da bir ceza çekmesini önlememiz lazım. Bu anlamda da hassasiyetimizi koruyoruz. Ana okulları, kreşler, sonrasında ortaokul, lise eğitimi görenler var, üniversite eğitimi görenler var. Şu anda cezaevlerinde, cezaevine girerken 800 civarında daha hiç okumayan, şu anda 65 bine yakın ana sınıfından

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :17

lisesine, üniversitesine varıncaya kadar eğitim gören kişiler var, cezaevinde barındırılan kişiler var. Denetim mekanizmalarını kurduk. Bunları daha da uygulamadan kaynaklanan problemler varsa çözmek gerekiyor. Yine, sağlık tedbirleri, psikososyal destekler, tüm bunlar cezaevlerimizin Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü bünyesinde devam ettirdiğimiz çalışmalar.

Tabii, cezaevi personeli önemli çünkü orada insan unsuru, yani, evet, fiziki mekânlar iyi olsun, teknoloji olsun ama neticede oradaki tutuklu ve hükümlülerle muhatap olacak olanlar ceza infaz kurumu personeli, onların eğitimi önemli. 5 bölgede eğitim merkezimiz var ve sürekli bu eğitim merkezleri dolup dolup boşalıyor. Sürekli, bizim eğiticilerimiz, belli periyotlarla infaz koruma memurlarını, cezaevlerinde görev yapan personeli belli zamanlarda eğitime tabi tutuyor. Bunların içerisinde insan hakları eğitimi, hükümlü ve tutuklulara nasıl davranılması gerektiğine yönelik eğitimlere de ağırlık veriyoruz.

Tabii, geçmiş yasama dönemlerinde, benim de Adalet Komisyonunda bulunduğum süre içerisinde alternatif infaz usullerini devreye koymuştuk. Özellikle, işte, konutta infaz, belli suçlar bakımından, geceleyin infaz. Yani kişi gündüz çalışmasını yapıyor, akşam da cezaevine geri dönüyor; gündüz okuluna gidiyor, akşam cezaevine geri dönüyor. Bu şekilde, bazı suçlar bakımından bu imkânları Meclisimiz önceki yasama dönemlerinde hayata

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :18

geçirmiştir. Yine, kamu hizmetinde çalıştırma gibi birtakım tedbirler; yine, yaşlılara yönelik, kadın hükümlülere yönelik, hasta çocuğu olan kadınlara yönelik önemli iyileştirmeleri geçen yasama dönemlerinde hayata geçirmiştir, bunların uygulamalarını da gerçekleştiriyoruz.

Tabii, bağımlılara özgü infaz sistemi cezaevlerindeki uyuşturucu suçluları bakımından önemli. Orada da geçen yasama döneminde yasalaşan bağımlılara özgü infaz kurumu oluşturulmasıyla ilgili çalışmalarımızı da başlattık. Bolu ve Adana'da pilot uygulamalarla başlatarak özellikle uyuşturucu suçlularının ıslahına yönelik cezaevlerini de hayata geçirmeye başlıyoruz. Bunu çok önemsiyoruz çünkü cezaevlerimizdeki mevcudun üçte 1'i uyuşturucu suçlarından kaynaklanıyor, uyuşturucu suçlarının cezası çok ağır, infazı da diğer suçlara göre dörtte 3 şeklinde uygulanıyor. O nedenle, cezaevlerimizdeki o kalabalıklaşmayı da önleyecek tedbirleri almaya çalışıyoruz.

Cezaevlerimizde iş yurtlarımız vasıtasıyla hem hükümlülerin meslek edinmelerini hem de onların üretime destek olmalarını sağlayan çalışmalarımız var. Mobilyadan tekstile varıncaya kadar çok sayıda atölyemiz var, fabrikamız var, tarım cezaevlerimiz var. Buralarda 35 bin civarında hükümlü ve tutuklu çalışıyor ve hem kendilerine bir maddi destek sağlamış oluyorlar hem de vakitlerini daha verimli bir şekilde geçirmiş oluyorlar ama birçok alanda da meslek ediniyorlar, hiçbir mesleği yokken

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :19

cezaevine giren kişi tahliye olduğunda bir meslek sahibi olarak toplumun içerisine karışmış oluyor.

Tabii, daha teferruatlı bir şekilde, özellikle ceza infaz sistemimiz, cezaevlerimizin durumu, mevcut tablo nedir, neler yapıyoruz; bunları da ayrıntılı bir şekilde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürümüz Sayın Enis Yavuz Yıldırım sizlere arz edecek. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcılarımız yanımızda, her biri farklı alanlardan sorumlu. Bakan Yardımcımız Hurşit Yıldırım, iki yıldırımın yanındayız. Ceza İşleri Genel Müdürümüz, Strateji Başkanlığından bürokrat arkadaşlarımızla beraber sizlerin sorularına muhatap olacağız inşallah ve verimli bir toplantı geçireceğimize inanıyorum.

Davetinizden dolayı Sayın Başkanım size ve değerli üyelerimize tekrar çok teşekkür ediyorum; sağ olun, var olun.

BAŞKAN DERYA YANIK – Biz çok teşekkür ediyoruz Sayın Bakanım.

Açış konuşmanızda çerçevesi gayet iyi oturtulmuş bir insan hakları sürecini, ülkemizin son yıllardaki yasama faaliyetlerini ifade etmiş oldunuz aslında içinden gelen bir Bakanımız olarak; çok çok teşekkür ediyorum.

Bundan sonraki kısmında basın mensubu arkadaşlarımızı artık dışarı alacağız ve önce Genel Müdürümüzün sunumu ve daha sonra da soru-cevap kısmıyla devam edeceğiz. Basın mensubu arkadaşlarımıza iki dakika zaman tanıyalım, onlar salonu bize bıraksınlar ve biz de toplantımıza

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :20

devam edelim inşallah.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Sayın Başkanım, başlamadan önce bir şey sorabilir miyim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Buyurun, tabii ki.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Milletvekili arkadaşların Sayın Bakana ve Adalet Bakanlığının değerli temsilcilerine yönelteceği sorular konusunda basın burada olmasının nasıl bir sakıncası var? Sadece öğrenmek için soruyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Bir sakıncası olduğundan değil...

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Çıkarılıyorlar ama.

BAŞKAN DERYA YANIK – Hayır, şöyle: Daha rahat ve daha düzenli bir toplantı... Yoksa basınla alakalı... Zaten açık arkadaşlar, misafirlerimize de açık, herhangi bir şey yok. Basın burada zaten, kameraları dışarı aldık sadece, görüntüyü dışarı aldık yoksa basın mensubu arkadaşlarımız da burada. Misafirlerimiz var, dışarıdan gelen arkadaşlarımıza da hayır demedik. Dolayısıyla toplantıyla, katılımı veya soru sormayla alakalı bir sıkıntı yok. Sadece biraz daha derli toplu olsun istiyoruz.

Peki, çok teşekkür ediyoruz tekrar. Kameralar dışarıda, basın mensubu arkadaşlarımız burada dediğim gibi.

Şimdi, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürümüzden biraz daha detaylı, asıl toplantı konumuzun brifingini aldıktan sonra da inşallah devam

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :21

edeceğiz.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM –
Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, saygıdeğer milletvekilleri; yüksek
heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Müsaade ederseniz, bu sunumda ceza infaz sistemimizin genelde bir
fotoğrafını arz ettikten sonra, özelde de sağlık sistemine yoğunlaşmış
olacağız.

Türk ceza infaz sistemini yönetme görevi Adalet Bakanlığı adına,
hepinizin bildiği gibi, Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğüne ait. Merkez
teşkilatımızda içerisinde Asayiş Daire Başkanlığının, Dış İlişkiler, Personel
Daire Başkanlığının ve başında bir tıp hekimi bulunan Sağlık Daire
Başkanlığının bulunduğu 11 daire başkanlığı bulunuyor ve taşra
teşkilatımızda da ceza infaz kurumlarımız, denetimli serbestlik
müdürlüklerimiz ve personel eğitim merkezlerimiz var. Türkiye’de 403 ceza
infaz kurumu, 149 denetimli serbestlik müdürlüğü ve 5 personel eğitim
merkezi olmak üzere Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğüne bağlı toplam
557 taşra birimi bulunmaktadır. Ceza infaz kurumlarımız genel olarak
kapalı kurumlar, açık kurumlar ve çocuk eğitimevlerinden oluşuyor. Kapalı
kurumlar yüksek güvenlikli ve kapalı ceza infaz kurumları olarak 2 ayrı
grupta, kapalı ceza infaz kurumlarımızda erkek kapalı, kadın kapalı, çocuk

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :22

ve gençlik kapalı ve hasta hükümlüler için mahkûmlar için rehabilitasyon ceza infaz kurumları; açık ceza infaz kurumlarımız da kadın ve erkek açık kurumlarımız olmak üzere 2 yapıda teşekkül etmiştir. Kapalı ceza infaz kurumlarımız şu an 269 tane Türkiye genelinde, 99 açık kurumumuz var. Önemli olan, çocuk eğitimevimiz 4 tane ve yine kadın kapalı ceza infaz kurumumuz 11 tane, 3 tane de rehabilitasyon tipi ceza infaz kurumumuz var; toplam 403 ceza infaz kurumumuz var. Bugün itibarıyla ceza infaz kurumlarımızda bulunan hükümlü ve tutuklu sayısı 340.268, bunun kadın ve erkek dökümü yansıda görülüyor, ağırlıklı olarak yetişkin erkeklerden oluşmuş olduğunu görebiliyoruz. Burada bu oranı da arz etmiş oluyoruz, ceza infaz kurumlarımızın yüzde 95'i erkeklerden oluşuyor, yüzde 1'i çocuklardan, yüzde 4'ü de kadınlardan oluşuyor. Yine, ceza infaz kurumlarımızdaki hükümlü tutuklu oranı yüzde 83,95; tutuklu oranı da yüzde 16,05'tir. Bu tutuklu oranı 2013 yılında yüzde 48'lerdeydi, yasal tedbirlerle bugün itibarıyla yüzde 16,05'e kadar gerilemiş oldu. Ceza infaz kurumlarımız son yirmi yılda ciddi bir yapısal değişim geçirdi. Bu çerçevede, 41.923 kapasiteli 394 eski ceza infaz kurumu -az önce Sayın Bakanımızın da ifade ettikleri gibi- kapatıldı ve yerine 234.532 kapasiteli 299 yeni ceza infaz kurumu açılmış oldu modern infaz anlayışına uygun olarak.

Ceza infaz kurumlarımızdaki suç profilini özellikle arz etmekte yarar

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :23

görüyoruz. Uyuşturucu suçları yüzde 36'yla 1'inci sırada geliyor, uyuşturucu suçlarından 119 bin tutuklu ve hükümlümüz var. Hemen şunu ifade etmek isterim: Batı'yla kıyaslandığında uyuşturucu yaygınlığından kaynaklanan bir durum değil uyuşturucuya yönelik ceza politikalarından kaynaklanan olan bir farklılık bu çünkü Türk ceza sisteminde uyuşturucuya daha sert, daha şedit bir uygulama söz konusu. 2'nci sırada hırsızlık, 3'üncü sırada yaralama suçları geliyor ve sıralama buradaki grafikte olduğu gibi.

Yeni yaptığımız ceza infaz kurumlarından bazı görüntüler; Ankara Çocuk Eğitimevimiz, İzmir Aliğa Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü, Marmara -eski ismiyle Silivri- Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü, Maltepe Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü, Karabük Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü. Cezaevlerimizin içinden, yeni cezaevlerimizin içerisinden çeşitli görüntüler; avukat görüş yerleri, vatandaş görüş yerleri, spor sahaları. Hâlihazırda projesi devam eden 34 ceza infaz kurumu yapımı var, bunlardan yirmi altısı inşaat aşamasında devam ediyor. Devam eden inşaatlardan 16'sının 2024 yılında, 8 adedinin 2025 yılında, 2 adedin de 2026 yılında hizmete alınması öngörülmektedir. Ceza infaz kurumları yapılırken kişi başı düşen asgari metrekareler uluslararası standartlara ve özellikle uluslararası mahkemelerin kabullerine göre belirleniyor. Uluslararası standartlara göre tek kişilik odada asgari 6 metrekare standart varken Türkiye'de minimum 11

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :24

metrekare, azami 16 metrekare olacak şekilde projeler yapılıyor. Çok kişilik odalarda uluslararası standartlara uygun olarak 4 metrekare kişi başı alan tanınmaya çalışılıyor.

Bu hizmeti, ceza infaz hizmetini Türkiye genelinde 84.622 personelle yerine getirmeye çalışıyoruz, bu sayıdan yaklaşık 68 bini infaz güvenlik personeli. Bunun dışında kalan personel ise çeşitli sıfatlarda, özellikle, burada, psikolog, sosyal çalışmacı ve öğretmen gibi iyileştirme personelinin son yıllarda önemli oranda arttığını arz etmek istiyorum. Söz gelimi, geçen yıl teşkilata 460 psikolog dahil edilmiş oldu.

Personel eğitim merkezleri son derece önemli -Sayın Bakanımız da ifade ettiler- personelimizin modern infaz yöntemlerini uygulayabilecek donanıma sahip olması açısından Türkiye'nin 5 bölgesinde, İstanbul, Denizli, Ankara, Kahramanmaraş ve Erzurum'da personel eğitim merkezlerimiz var; bunların anlık kapasitesi 1.249. Ayrıca, uzaktan eğitim sınıfları yoluyla da personelimize eğitim vermeye çalışıyoruz; 3 platform üzerinden, Avaya, Cumhurbaşkanlığı Eğitim Kapısı ve Moodle üzerinden personelimize eğitim veriyoruz, anlık toplam kapasitemiz 195. Eğitim merkezlerimizde 2024 yılı içerisinde yaklaşık 24 bin personelimize uzaktan eğitim yoluyla 11.282, yerinde eğitim yoluyla 31.180 personelimize eğitim vermeyi planlıyoruz; toplam 66.407 personelimize 2024 yılı içerisinde eğitim vermiş olacağız. Eğitim merkezlerimizde çeşitli ülke personellerine

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :25

de ceza infaz personellerine de eğitim veriyoruz; listedeki Suudi Arabistan, Sudan, Afganistan, Moldova, Suriye, Kosova, Libya, Kırgızistan, Arnavutluk, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti personeline bizim eğitim merkezlerimizde çeşitli konularda bugüne kadar eğitimler verilmiştir.

Ceza infaz faaliyetinin, özellikle modern ceza infaz faaliyetinin en önemli ayaklarından biri eğitim iyileştirme çalışmaları. Bu eğitim iyileştirme çalışmaları genel başlıklar itibarıyla "Psikososyal Yardım Faaliyetleri Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri" "İyi Hâl Değerlendirme Sistemi" "Hassas Gruplara İlişkin Faaliyetler" "Manevi Rehberlik Faaliyetleri" ve "Topluma Kazandırma Amaçlı Çalıştırmalar"dan oluşmakta.

Yine, Sayın Bakanımızın konuşmasında ifade ettikleri Bağımlı Rehabilitasyon Tipi Ceza İnfaz Kurumları Projesi Bakanımızın da çok önem verdiğini ifade ettiği çerçevede gündemimizde. Bu kapsamda, bağımlılara özgü ve tamamen onların ihtiyacı olan rehabilitasyon ve psikişik desteğin verildiği ceza infaz kurumları yapıp bu kurumlarda Sağlık Bakanlığıyla iş birliği içerisinde bağımlıların, madde bağımlılarının tedavilerine çalışacağız. Bu kapsamda da biri Bolu'da, biri Adana'da olmak üzere 2 kurumla ilgili pratik çalışmaları ilerletiyoruz.

Ceza infaz kurumlarında psikososyal yardım faaliyetlerinden hep bahsedilir -bu Komisyonun huzurunda da hep arz ettik- bunun mekanizmasından çok kısaca bahsetmek istiyorum. "ARDEF" dediğimiz bir risk değerlendirme

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :26

aygıtıyla karşılıyoruz hükümlüyü. Bu sürekli geliştirilen bir sistem. Hükümlünün riskini tespit ettikten sonra bireysel ve grup müdahale programlarını belirliyoruz o hükümlüyle ilgili. Bunlar genel müdahale programları, bu programları akademisyenlerle hazırlıyoruz. Hükümlünün suçuna özgü suç motivasyonu ve suç profilini ortaya koyan değerlendirme araçlarını tatbik ettikten sonra en son olarak hükümlüye bu profile uygun iyileştirme programlarını uyguluyoruz. Bunlar tamamen uluslararası standartlar da esas alınarak gerçekleştirilen çalışmalar.

2024 yılında, ceza infaz kurumlarımızda 65.969 hükümlü ve tutuklu eğitimine devam etmiştir. Yine, Sayın Bakanımızın ifadesinde vardı, bu 65.969 hükümlüden ceza infaz kurumuna girerken sadece 830'u öğrenciydi, 830'un dışındakiler ceza infaz kurumlarında öğrenci hâline gelmiştir ve çeşitli kademelerde bu kişilere eğitim verilmektedir. Verilen eğitimlerin dökümü bu tabloda arz ediliyor. Burada, 2024 yılında, 47.021 kişinin açık öğretim lisesine devamları sağlanmıştır. Ceza infaz kurumlarında toplamda, yüksek lisans, doktora kadar eğitim alan hükümlü tutuklularımız bulunmakta.

Ceza infaz kurumlarında önemli bir konu da beslenme konusu. Şu an itibarıyla 22 Ocak 2024 tarihinden itibaren günlük 83 lira iaaşe bedeli var. Annesinin yanında kalan çocuklar ile süt emziren hükümlüler için bu miktar 150 lira. Toplu mutfaklar olduğu için, toplu mutfaklarda maliyet daha düşük

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :27

olduğu için şu an itibarıyla yeterli gözükten bir miktar.

Ceza infaz kurumlarımızda hükümlülerimizin eğitim ve ıslah faaliyetlerinde, sosyal hayata kazandırılmasında, iş ve meslek eğitimleri son derece önemli bir alan teşkil etmektedir. Hükümleri, kapalı ceza infaz kurumlarımızdaki atölyelerde çalıştırmaktayız. Bunun yanında, kapalı ve açık ceza infaz kurumlarımızda, özel sektör iş birliğiyle oluşturulan atölyelerde çalıştırmaktayız. Ayrıca, açık ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin kamu kurumlarında, kamu yararına çalışmalarını da temin edebilmekteyiz. Çalışan her hükümlüye ücret, kâr payı ve sağlık sigortası ödemeleri yapılmakta. Yine, hükümler tarafından yapılmış bir oda, mefruşat görüntüsü. 1/1/2023 ile 31/12/2023 tarihleri arasında yani 2023 yılı içerisinde, bu sistemde 50.098 hükümlü çalıştırılmıştır. Ayrıca, 6 ana iş kolunda 206 farklı iş yurdu faaliyeti bulunmaktadır. Ceza infaz kurumlarımızda yürütülen ulusal ve uluslararası projeler var çünkü dünyadaki gelişmiş ülkeler arasındaki ceza infaz sistemleri birbiriyle tamamen irtibatlı ve aynı mekanizmaları kullanan sistemler. Yani hiçbir ülke -gelişmiş modern ülkeler için arz ediyorum- kendi başına yeni sistemler oluşturmuyor. Bu noktada yeni projelerimiz içerisinde Tutuklu ve Hükümlere Yönelik Ödül Ve Disiplin Uygulamalarının İyileştirilmesi Projesi, ülke genelinde ortak uygulamaları içeriyor. "ACEP" diye kısalttığımız görüntülü iletişimi de içeren Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :28

Entegrasyonu Projesi, merkez ve taşra teşkilatı tarafından yürütülen Erasmus+ Yetişkin Eğitim Hareketlilikleri Akreditasyon Projeleri, ceza infaz kurumlarında randevu yönetim sistemi; bu önemli bir proje çünkü kurulumuza da ziyaretlerle ilgili yakınmalar geliyordu. Biz, ceza infaz kurumlarına giren ziyaretçilerin, randevu sistemiyle, modern bir ortamda, beklemeden, yığılmalara neden olmadan, bu projeye ziyaretlerini -Sayın Bakanımızın da talimatlarıyla- sağlamaya çalışıyoruz. Yenilenebilir Enerji ve Enerji Verimliliği Projemiz var, Sivil İzleme Kurullarının Etkinliğinin Artırılması Projesi var. Sivil İzleme Kurulları, önemli bir denetim mekanizması. Ceza İnfaz Kurumlarında Hak İhlallerini Önleyici Mekanizmaların Güçlendirilmesi Projesi, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü içerisinde bir denetim mekanizması, daha farklı bir denetim mekanizması oluşturuyoruz. Hükümlülerin, Orman ve Diğer Kamusal Faaliyetlerde Çalıştırılması Projesi. Sağlıkta İzleme ve Değerlendirme Projesi'yle alandaki sağlık bilgilerine daha çok hâkim olacağız. Ruhsal Rehabilitasyon Projesi, az önce arz ettiğim Bağımlı Rehabilitasyon Ceza İnfaz Kurumları Projesi ve Eşleştirilmiş Ceza İnfaz Kurumları Mutfakları Projesi; ceza infaz kurumlarımızın toplu yaşam alanları olduğu gözetilerek tüm Türkiye'de mutfak standartlarını uluslararası duruma getirmek ve standartlaştırmak açısından yapılan bir proje. Akıllı Teknolojilerin Ceza İnfaz Kurumlarına Entegrasyonu Projesi; sadece bir görüntü iletişim projesi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :29

değil, bunun dışında hükümlüye aynı akıllı ekran üzerinden dilekçe yazma imkânı, kantinden ürün sipariş verme imkânı, sesli görüşme imkânı, e-kütüphaneden kitapların tamamını görerek kitap talep etme imkânı sağlıyor, yine parmak iziyle tanımlama sistemi var. Bunun dışında da son dönemde -biraz sonra arz edeceğim- pilot çalışmalarına başladığımız e-doktor imkanı var; detayını arz edeceğiz. Yine, pilot çalışmalarına başladığımız doğrudan, aracısız, filtresiz Bakanlığa ulaşabilmesini sağlayan Genel Müdürlüğümüzde oluşturduğumuz -bunu daha önce Cezaevleri Alt Komisyonunda arz etmiştik- Genel Müdürlüğe doğrudan ulaşmasını sağlayacak Bakanlık iletişim imkânını hükümlülere vermiş olduk. Ceza infaz kurumlarımızın 164'ünde şu anda Görüntülü İletişim Sistemi kurulu. 2024 yılı içerisinde 65 kurumda daha bu Görüntülü İletişim Sistemi'ni oluşturacağız. Bugüne kadar 650 bine yakın hükümlü ve tutuklu, 950 bine yakın hükümlü ve tutuklu yakını bu sistemden istifade etti ve bugüne kadar 185 milyon görüşme gerçekleştirildi. Bu görüşmelerden birkaç örneği sizlere arz etmek istiyorum.

(Video gösterimi yapıldı)

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM - Görüntülü İletişim Sistemi Projesi iki yıl önce Dünya Cezaevleri Birliği tarafından "hükümlülerin iyileştirilmesi" dalında Mükemmeliyet Ödülü'ne; yine, geçtiğimiz yıl Türkiye Bilişim Derneği tarafından 50'ye yakın proje

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komasyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :30

arasında Kamudan Vatandaşa Hizmetler Ödülü'ne layık görülmüştü.

Alternatif Enerji ve Enerji Verimliliği Projesi ceza infaz kurumlarımızda alternatif enerji kullanımını hedefliyor. Şu an itibarıyla Sincan'da kurulu olan -alternatif enerji- güneş enerjisi panelleri üzerinden Sincan'ın bütün ihtiyacını karşılayabiliyoruz, Sincan Ceza İnfaz Kurumlarının bütün ihtiyacını karşılayabiliyoruz. Yine, led dönüşüm sayesinde de yüzde 30 civarında da bir tasarruf sağlıyoruz.

Ceza infaz faaliyeti insan haklarını doğrudan ilgilendirdiği için uluslararası birçok kuruluşla irtibat hâlinde yürüttüğümüz bir faaliyet. Avrupa Birliği Avrupa Konseyi, Birleşmiş Milletler gibi kuruluşlarla irtibat hâlindeyiz. 3 tane uluslararası kuruluşun da tam üyesiyiz; (EuroPris) Avrupa Cezaevleri Birliği, (CEP) Avrupa Denetimli Serbestlik Birliği ve (ICPA) Dünya Cezaevleri Birliğini tam üyesiyiz. Yine, Dünya Cezaevleri Birliğinin geçtiğimiz nisan ayında İstanbul'da düzenlediği -açılışını Sayın Bakanımızın yaptığı- 2 önemli konferansında 64 ülkeden 600'e yakın katılımcı yer aldı, hem teknoloji konusun hem cezaevi mimarisi konusu burada görüşüldü.

Ceza infaz alanı insan haklarını doğrudan ilgilendiren bir alan olduğu için 3 ana denetim mekanizması var: Uluslararası denetimler, ulusal denetimler ve yargısal denetimler. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi, yine, Birleşmiş Milletler İşkenceyi Önleme Komitesi var; kabul ettiğimiz OPCAT'in Türkiye'de yetkilendirdiği Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu var. Yine, bugün arzda bulunduğumuz Türkiye Büyük Millet Meclisi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :31

İnsan Hakları İnceleme Komisyonu ulusal denetim mekanizmalarından biri, infaz hâkimlikleri de yargısal denetimi yapıyor. Bu ulusal ve uluslararası denetimler sonucunda ceza infaz kurumlarımızda tespit edilen hususlara karşı, yapılan tespitler üzerine mutlaka o hususlarla ilgili çalışmalar yapılıyor. Bununla ilgili Genel Müdürlüğümüzde bir takip birimi var, bu daha önce Cezaevleri Alt Komisyonunda da yine arz edilmişti. Bu takip birimi üzerinden tespit edilen hususlar giderilip varsa problemler ortadan kaldırılmaya çalışılıyor, mevzuatla ilgili ya da değişiklikler arz ediliyor ilgili makamlara. Bu noktada, özellikle hükümlü ve tutuklular tarafından kullanılan elektrik giderlerinin mesken aboneliklerine dönüştürülmesi, çocuk ve kadın hükümlülerin tüm elektrik giderlerinin ceza infaz kurumları bütçesinden karşılanmaya başlanması bu Komisyonun tenkit ettiği ve daha sonra yasal mevzuatla ortadan kaldırılan bir durum. Hükümlü ve tutuklulara verilen iaaşe tutarları yine, buradaki tespitler üzerine artırıldı. Ceza infaz kurumlarında bulunan kadın hükümlü ve tutukluların kadınlara özgü kişisel hijyen malzemeleri ile anne yanında kalan çocukların ihtiyaç duydukları malzemelerin ücretsiz temin edilmesi yine, yasalaştırıldı, mevzuata dâhil edildi.

Ceza infaz kurumlarında yürütülen disiplin soruşturmalarında ifade alma, hükümlü ve tutukluların bilgilendirilmesi ve tebligat gibi işlemlerin kamerasız alanlarda yapılmaması önerisi üzerine, hem bu faaliyetler kameralı alanlara taşındı hem de ceza infaz kurumlarımızda yaka kamerası dağıtılmak suretiyle, artırılmak suretiyle kamerasız alan bırakılmamaya

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :32

çalışıldı.

Yine, Genel Müdürlüğümüz, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu Denetçiliği Kurumunun 2023 Yılı Faaliyet Raporu'nda tavsiye kararlarına titizlikle uyduğundan bahisle, bu yıl itibarıyla yüksek kurulunuzun önünde bir ödüle layık görülmüştü.

Ceza infaz kurumlarımızda sağlık uygulamalarını biraz detaylandırarak arz etmek istiyorum. Genel Müdürlüğümüzün yürüttüğü bu faaliyetler 2 ana başlıkta yürüyor: Bir, hükümlü ve tutukluların hastalıklarının teşhis ve tedavileri, bir de hükümlü ve tutukluların hastalık nedeniyle infazlarının ertelenmesi süreçlerini Genel Müdürlüğümüz yürütüyor. Hükümlü ve tutukluların sağlık hizmetleri mekanizmasını burada arz ediyoruz. Önce bir muayene talep dilekçesi alıyoruz, muayene talebi olan hükümlü ve tutukluları revirde muayeneye sevk ediyoruz, aile hekiminin uygun görmesi hâlinde bir üst kurula sevk ediyor -dışarıda vatandaşlarda olduğu gibi aşağı yukarı- ve hastanede tetkikten, muayeneden sonra gerekirse yatışı hastanın sağlanıyor. Hükümlü ve tutuklulara verilen tüm sağlık hizmetleri ve ilaçlar, reçeteler ücretsiz olarak aynı gün içerisinde temin edilmektedir.

Adalet Bakanlığına bağlı 9 hekimimiz, Aile Bakanlığına bağlı 378 aile hekimimiz ceza infaz kurumlarımızda görev yapıyor. Son yıllarda sayısını artırdığımız dış hekimlerimiz var. Adalet Bakanlığına bağlı 295 dış hekimi çalışırken, Sağlık Bakanlığı kadrosunda olup cezaevlerinde görev yapan dış hekimi sayısı 24.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :33

Bugüne kadar, 2023 yılı içerisinde sadece 3 milyon 115 bin 834 hükümlü ve tutuklu muayene edilmiştir. Yine, 2024 ocak ayından itibaren ceza infaz kurumları revirlerinde 1 milyon 265 bin 239 hükümlü, tutuklunun muayenesi gerçekleştirilmiştir.

Pilot uygulamasına geçtiğimiz ve 9 ceza infaz kurumunda uygulamasına başladığımız e-doktor uygulamamız var. Burada, e-doktor uygulaması koşullardan ulaşılabilir bir uygulama değil, cezaevi revirinden ulaşılabilir bir uygulama; Sağlık Bakanlığıyla birlikte yapıyoruz. Kişinin rızasına bağlı, “Ben hekime doğrudan görünmek istiyorum.” derse o zaman hekime sevk ediliyor ve bu kapsamda, 164 ceza infaz kurumumuzda da 2024 yılının sonuna kadar bu uygulamaya başlayacağız. Bugüne kadar 1.633 kişi bu uygulamadan istifade etti.

Hükümlü hasta koşulları geçmişten bu yana problemlili bir alandı, bunların hem daha insan onuruna uygun hâle getirilmesi hem de yeni sağlık kuruluşlarında bodrumlarda değil uygun alanlarda oluşturulması hususunda Sağlık Bakanlığıyla yaptığımız yoğun görüşmelerle mahkûm koşu sayısı 1.510’dan bu yıl sonuna kadar 416 daha eklenerek 1926’ya çıkacak. Yine, mevcut yapıda bulunan mahkûm koşullarının standartlarının arttırılması için cumhuriyet başsavcılıklarının koordinasyonunda alanda çalışmaya devam ediyoruz.

Kampüs hastanelerimiz ve semt polikliniklerimiz var

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :34

kampüslerimizde; Türkiye genelinde 5 tane kampüs hastanesi, 6 tane semt polikliniği var, 6 ayrı kampüste semt polikliniği var. Şu anda açmaya hazırlandığımız semt polikliniği sayısı 10, bunları da aşağıda il isimleri yazılı kampüslerde açacağız; böylece, sağlık hizmetini daha hızlı sağlamış olabileceğiz ceza infaz kurumlarında. Bir de -bizim için çok önemli- ceza kabiliyetini kaybetmeden akli sıkıntıları olan, maluliyetleri olan ya da tedavi görmeleri gereken hükümlüler için THAP'lar var, adli psikiyatri hastaneleri var. Şu an itibarıyla, Türkiye genelinde 8 yerde aktif hâlde çalışan THAP'larımız var, tutuklu hükümlü adli psikiyatri hastanelerimiz var; 3 yerde de açılış çalışmalarına devam ediyoruz. Rehabilitasyon tipi ceza infaz kurumlarımız 3 yerde kurulu; İstanbul'da Metris R Tipi Ceza İnfaz Kurumu, İzmir'de Menemen R Tipi Ceza İnfaz Kurumu ve Elâzığ R Tipi Ceza İnfaz Kurumu. Rehabilitasyon ceza infaz kurumlarımızın bulunduğu yerlerde psikiyatri hastanelerimiz de var.

Tutuklu, hükümlülerin infaz erteleme işlemleri İnfaz Kanunu 16'ncı maddeye göre yürütülüyor; 16/A bendi de eklendi, hasta çocuklarının anneleri için bir infaz erteleme imkânı eklenmiş oldu. Yine, Anayasa'nın 104'üncü maddesinde düzenlenmiş olan hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle Cumhurbaşkanlığı affı durumu söz konusu. Hükümlülerin ağır ve sürekli hastalık, engel durumu, gebelik ya da kadın hükümlülerin bakıma muhtaç çocuklarının olması hâlinde cumhuriyet başsavcılıkları yetkisinde

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :35

yürütülen ceza erteleme işlemleri 16'ncı maddeye göre Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüz tarafından takip edilmekte ve koordine edilmektedir.

Çok kısaca ceza infaz erteleme işlemlerinin mekanizmasını da arz etmek istiyorum. Kişinin talebiyle ya da resen hasta olduğu tespit edilen, ceza infaz kurumunda yaşamını idame ettiremeyeceği görülen hükümlülerle ilgili sağlık kurulu raporu almak üzere hastaneye sevk işlemleri yapılıyor. Hastanenin raporundan sonra alınan sağlık kurulu raporu Adli Tıp Kurumuna hükümlüyle beraber sevk ediliyor. Adli Tıp Kurumu hükümlünün durumunu değerlendirdikten sonra olumlu ya da olumsuz bir karar veriyor. Adli Tıp Kurumunun reddettiklerinde 16'ncı maddeyi uygulama imkânı yasal olarak yok, Adli Tıp Kurumunun uygun gördüklerinde de cumhuriyet başsavcılıkları durumu değerlendirerek 16'ncı madde kapsamına alıp alınmayacağını yani infazın ertelenmesine karar verilip verilmeyeceğini yasaya göre takdir ediyorlar.

Akıl hastalığına tutulan hükümlülerin cezasının infazı iyileşinceye kadar 16/1'e göre geri bırakılabiliyor, bu durumda da kişi yüksek güvenlikli adli psikiyatri hastanelerine gönderilebiliyor ve bu sağlık kurumunda geçirilen süreler cezaevinde geçmiş sayılıyor. Yine, 16'ncı maddenin (2)'nci fıkrasına göre cezanın mahkûmun hayatı için tehlike teşkil etmesi hâlinde geri kalan cezası infaz iyileşinceye kadar geri bırakılabiliyor ve bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :36

durumda da cezanın infazına resmî sağlık kuruluşlarının mahkûmlara ayrılan bölümlerinde devam edilebiliyor.

Gebe kadınlarla ilgili olarak doğurduktan sonra bir yıl, altı ay içerisinde infazı ertelenebiliyor, infazı geriye bırakılabiliyor.

16/6'ncı madde: Az önce arz ettiğim mekanizma sonucunda kişinin herhangi bir maruz kaldığı ağır hastalık ve engellilik nedeniyle ceza infaz kurumu koşullarında hayatını yalnız idame ettiremeyeceği ve toplum güvenliği bakımından da ağır ve somut tehlike oluşturmayacağı değerlendirildiğinde infazı geri bırakılabiliyor.

Bu tabloda 2013 yılında yani bu düzenlemenin yapıldığından bugüne kadar bu sebeple infazı geri bırakılanların toplamını görüyorsunuz. 2.811 adli, 138 terör olmak üzere 2.949 hükümlü ve tutuklunun infazı geri bırakıldı bu yasanın çıkışından bu yana. Aşağıda da yıl yıl dökümü var bunun: 2023 yılı da en fazla infaz geri bırakma kararının çıktığı yıl, 390 kişinin infazı geri bırakıldı. 2024 yılında bugüne kadar 288 kişinin infazı geri bırakılmış durumda. Ceza tehiri Adli Tıp Kurumunca uygun görüldüğü hâlde -eleştirilerin bir konusu olan bir durum bu- toplum güvenliği nedeniyle salıverilmeyen, infazı geri bırakılmayan hükümlü, tutuklu sayısı toplam 36; bunlardan 8'inin aldığı hüküm nedeniyle infazı ertelenemiyor. Yasamıza göre, mevzuatımıza göre ağırlaştırılmış müebbet ağır hapis cezası alanların infazının geri bırakılması bu durumda da mümkün değil.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :37

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) – Hangi durumda?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ağırlaştırılmış...

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM –
Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) – Ağırlaştırılmış olunca
cezaevinde kalamayacak kadar hasta olsa bile mi?

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM –
Evet.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Şeyde kalıyor, tedavi ediliyor o,
hastanede şeyde kalıyor, R Tipi.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) – Serbest bırakılması mümkün
değil... Onu anlamaya çalışıyorum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ağırlaştırılmış, yasal olarak
mümkün değil.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Aslında mümkün, yasa değişikliği
yapılırsa neden mümkün olmasın ki. Birden fazla keredir yasa değişikliği
talebi... Mümkün yani.

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) – Bu çok önemli de o yüzden.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Sayın Bakanım, burada
toplum güvenliğindeki ölçütler ne yani nasıl belirleniyor, bu ölçütler nedir?
Nasıl bir şeyle...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :38

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM – Toplum güvenliğiyle ilgili tabii, İçişleri Bakanlığına bağlı kolluğun bir araştırması yapılıyor, kolluk araştırması yapılıyor ve cumhuriyet başsavcılığı kararını bu veriler ışığında verebiliyor. Takdir hakkı sınırsız değil burada cumhuriyet başsavcılığının.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Cumhuriyet başsavcılığı anlamında sormadım efendim ben. Yani burada diyelim siz kolluk dediğiniz için aynı cümleyi kullanacağım yani kolluğun subjektif bir görüşüyle belirleniyor o zaman yani objektiflik kriteri var mı bunun? “Şu, şu, şu haklar.” diye bir şey var mı yani?

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) – Ben ek olarak sorayım, elimde dosya da var. Mesela Ergin Aktaş, 2 eli yok, bunun gibi birkaç örnek daha var... “Bunlar toplum güvenliği için tehlikelidir.” deyip hiçbir somut, objektif verilere göre bir dayanak olmadan serbest bırakılmıyor ve hasta tek başına kalmaz, hayatını idame ettiremez, ATK da rapor veriyor yani... “Cezaevinde kalmaz.” diyor. Fakat savcılık subjektif ve tamamen yani hiçbir kritere dayanmadan toplum için... Biz bunu nasıl yorumlayalım? Bu çok önemli.

BAŞKAN DERYA YANIK – Değerli arkadaşlar...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıysa tabii, yasal olarak...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :39

MERAL DANIŞ BEŞTAŞ (Erzurum) – Müebbet olmayanlar da var, mesela 80 yaşında anneler var, toplum güvenliği için tehlikeli... Ben bir tanesini okumuştum, diyor ki: “Köyüne giderse huzur bozulabilir.”, savcılık yazmış bunu. Yani ne huzuru bozulacak bir insan kendi köyüne giderse? Karşılama olabilirmiş gibi yani bu konuda hani ilginizi çekmek için anlatıyorum bunu, bunlar önemli meseleler ve toplum güvenliği meselesi şu anda tamamen keyfî uygulanıyor, bunu dikkatinize sunmak istiyorum ve özellikle ilgilenmenizi istiyorum.

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM – Tabii, toplam olumlu karar verilen 2.949 kişi ve olumsuz çıkan 36 kişi. Oransal olarak düşük ancak biz bu gerekçeleri takip ediyoruz. 36 kişinin suç dökümü yansıdığı gibi bunların içerisinde dolandırıcılık, hırsızlık, çocuğun cinsel istismarı, uyuşturucu, kasten öldürme ve 6 da terör var bu 36 kişi içerisinde.

16/A maddesinde çocuğun hastalığı nedeniyle kadın hükümlünün cezasının infazının ertelenmesi konusu düzenlendi, yakın tarihte düzenlendi. Bu kapsamda da çocukları belli koşullarda hasta olan annelerin çocuklarının yanında olması, birinci defa bir yıl, ondan sonra 4 defa uzatılabilme limitiyle -altı ayı geçmemek üzere en çok 4 defa- toplamda üç yıl infazın ertelenme imkânı getirilmiş oldu.

Anayasa'nın 104'üncü maddesinde bir başka cezanın kaldırılması ya

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komasyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :40

da hafifletilmesi sebebi düzenlenmişti. Ceza infaz sisteminin önemli bir aşaması da denetimli serbestlik sistemi. Şu an itibarıyla 520.558 dosya denetimli serbestlik üzerinden takip ediliyor. Bunlar kişi sayısı değil, dosya sayısı bir kişinin birden fazla dosyası olabilir. Bunların içerisinde 130 bin adli kontrol kararı da var. Tutuklamaya alternatif olarak uygulanması açısından değerli bu mekanizma tutukluluğu daha özel bir duruma getirmiştir. Denetimli serbestlikte genellikle sadece kamuoyuna yansıyan imza yükümlülüğü gibi bir içerik bilinmekle beraber hükümlülerin iyileştirilmesiyle ilgili önemli çalışmalar yürütülüyor. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili bireysel programlar var; ön görüşme, reform görüşmeleri, öfke yönetim becerileri, etkin iletişim becerileri ve bilinçli farkındalık programları var. Yine, suça sürüklenen çocuklara yönelik olarak grup çalışmaları var, temel yaklaşım müdahale programları, denetim altındaki çocuklarla ilgili alkol ve madde bağımlılığı programları gibi yansıda görülen grup çalışmalarımız da var.

Yine, yetişkinler için ilk temasta değerlendirme görüşmeleri ve bireysel müdahale görüşmeleri yapılıyor. Ayrıca öfke yönetimi programı yetişkinlere uygulanıyor. Ayrıca önemli olan "SAMBA" diye kısalttığımız sigara, alkol ve madde bağımlılığı programıyla bağımlılıkların ortadan kaldırılmasına çalışılıyor. Öfke yönetimi programı, hayat için değişim programı, değişim saati programı, değerler eğitimi programı gibi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :41

programlarımız var. Hemen şunu arz etmek istiyorum: Bu programlar Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün kendi içerisinde hazırladığı programlar değil, bunlar akademisyenlerle birlikte hazırlanan ve her birinin üzerinde çok emek harcanan programlar. Ayrıca da sağ tarafta da sigarasız programıyla başlayan, planlanan önümüzdeki günlerde, yakın tarihte faaliyete geçecek programlar var.

2006 ile 2023 yılları arasında 1 milyon 700 bin hükümlüye iyileştirme çalışmaları gerçekleştirilmiştir; bunlar bireysel görüşmeler, grup görüşmeleri. 2023 yılında ise 360 bin hükümlü iyileşme çalışmalarıyla muhatap olmuştur. Toplamda 2006'dan 2023'e kadar 1 milyon 700 bin sayısına göre 2023'teki 360 bin sayısı anlamlı bir sayı, yıllık görüşme sayıları ve iyileşme programı sayıları hızla artırılmaktadır. 2023 yılında çocuk hükümlülere yapılan iyileşme çalışmaları 17.700 bireysel görüşme, 1.507 seminer ve 11.993 aile görüşmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bağımlılıkla mücadele kapsamında 10.366 bağımlı ailesiyle görüşülmüştür. Bağımlı aileleriyle görüşmenin bağımlılıkla mücadelede çok önemli bir argüman olduğunu ve olumlu geri dönüşlerin olduğunu tespit ettik. 2014-2023 yılları arasında 2.680 hükümlü kendi işlerini kurmak için İŞKUR vasıtasıyla kredi temin edilmiştir. Yine, 2023 yılında sadece bir yıl içerisinde 400 meslek eğitim kursu açılmıştır.

Son olarak elektronik izleme sistemiyle ilgili bir...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :42

(Video gösterimi yapıldı)

CEZA VE TEVKİFEVLERİ GENEL MÜDÜRÜ ENİS YAVUZ YILDIRIM –
Elektronik izleme merkezi, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde Türkiye'deki tüm yargı mercilerinden verilen tedbir kararlarında lüzumlu görülenlerin takibinin yapıldığı bir merkez. Burada detayları, hangi tedbirlerin ne şekilde takip edildiği ifade edilmiş oldu ve bu takipler sonucunda ihlaller tespit edildiğinde ilgili yargı mercisinin görevlendirildiği Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne bu ihlaller bildiriliyor. O denetimli serbestlik müdürlüğü de ilgili yargı mercisini bilgilendirmiş oluyor.

Sunumum bundan ibaret, arz ediyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Çok teşekkür ediyorum.

Ben de sunumu dinlerken Sayın Bakanımızla paylaştığım bir notu sizlerle de paylaşmak isterim. Çocukları hasta olan annelerin infaz erteleme hakkı var, biliyorsunuz. Komisyonumuza gelen müracaatlardan birisinde şöyle bir şey vardı: Bir baba, 7 yaşında -yanılmıyorsam- kız çocuğu lösemi hastası, anne vefat etmiş ve baba yasada düzenlenmediği için infaz erteleme alamıyor dolayısıyla bu noktada böyle bir talebi vardı ve ben hemen o başvuru dilekçesini doğrudan Sayın Bakanımızın kendisiyle paylaşmıştım çünkü biz Komisyon olarak bu tür talepleri “Yasama faaliyetlerinde değerlendirilmek üzere kayıtlarımıza alınmıştır.” diye cevap veriyoruz çünkü hâlihazırda bir yasal düzenleme olmadığı için yapılacak bir işlem

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :43

yok ama bu tür başvuruları arkadaşlarımızla zaman zaman paylaşıyorum ben de. Bu tür içerikleri alıp ayrıca hem uzmanlarımız hem ben ve Komisyon üyesi arkadaşlarımızla beraber değerlendirmesini yapıp daha sonra gerek ilgili kuruluşlarla, Sayın Bakanımızla, kurumlarla paylaştığımız gibi ilgili arkadaşlarımızla paylaşıyoruz gerekse de biz kendi kayıtlarımızda bu tür önemli ve hakikaten çok insani... Yani işte bir çocuk var, anne yok ve baba cezaevinde ve dolayısıyla bununla alakalı bir düzenleme yapılması lazım. Hatta o kadar makul bir talep vardı ki dilekçede, hatırlıyorum “En azından babalar için, tek ebeveyn olan babalar için bir düzenleme yapın.” şeklinde bir öneri bile mevcuttu. Dolayısıyla onu Sayın Bakanımızla paylaşmıştık, bunu sizlerle de paylaşmak isterim.

Genel Müdürümüze çok çok teşekkür ediyorum sunumdan dolayı. Muhakkak sunumun içerisinde de ifade ettiler, bir taraftan İbrahim Bey de -Tutuklu ve Hükümlü Hakları Alt Komisyon Başkanımız- bizim yaptığımız çalışmalarda önerdiğimiz önerilerden sonra yapılan düzenlemeler diye ifade etti, bir tanesi de okula giden çocukların hafta içi görüşme yapamadıkları için o görüşmelerin hafta sonuna, cumartesi veya pazara alınmasıydı, nitekim sunumda da vardı.

Tekrar çok teşekkür ediyorum.

Sorusu olan arkadaşlarımıza önce Komisyon üyelerimizden başlayarak -burada bir pozitif ayrımcılık yapacağım- değerlendirme

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :44

yapmak, soru sormak isteyen varsa onları alacağız, daha sonra katılımcı milletvekillerimizden değerlendirmeleri varsa gayet tabii ki dinleyebiliriz.

Mahmut Bey, sizden başlayalım.

Buyurun lütfen. Eğer üç dakikayla sınırlı tutabilirsek çok sevinirim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Özen göstereceğim Başkanım, özen göstereceğim.

Teşekkür ederim.

Değerli Başkanım, değerli Bakanım, değerli milletvekili arkadaşlar, değerli Adalet Bakanı temsilcileri, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Değerli Adalet Bakanımıza ve Genel Müdürümüze teşekkür ederim sunumları için.

Hemen sondan başlamak isterim. Elektronik kelepçeli olan gizli tanık S.S. -Ayhan Bora davasıyla ilgili- diyor ki: “Evet, elektronik kelepçe vardı. Emniyet idare ediyordu, ben gayet rahat dışarı gidip geliyordum.” Bu sinyaller gelmiyor muydu? Birinci soru bu. Bu nasıl oldu?

Hemen oradan, hastanelerde dış doktorlarıyla ilgili büyük sıkıntılar var. Cezaevleri Alt Komisyon Başkanımız Değerli İbrahim Bey arkadaşımız burada. Yani dış doktorlarıyla ilgili, maalesef, iki ay sonra, elli gün sonra, kırk beş gün sonra... Değişik hastanelerde bu konularla ilgili sıkıntılar var.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :45

Kantin fiyatları yüksek ve çeşitlilik az.

Yemek kalorileri... Değerli Genel Müdürümüz "83 TL." dedi. 83 TL'nin gittiğimiz cezaevlerine yetersiz olduğu söylendi "Biz bununla beslenemiyoruz." diye. Toplam şeyi söyledi yemekhanelerle ilgili. Yemekhane kalitesi anlamında, evet, bazı cezaevlerinde -gelen yemeği yapan- mutfakta bulunan arkadaşlarımızın işin profesyoneli olamadığı için, yapamadığı için maalesef kalitesiz yemeklerin çıktığı vurgulandı. Yani, tabii, herkes helvayı yapabilir ama ustası önemli. Yani orada yemek, usta, o sıkıntılar var.

Kompleks hastaneyle ilgili -yurt dışına biz bu dönem gitmedik, daha önceki dönemlerde gittiğimizde- Berlin ve Roma cezaevlerine gittiğinizde âdeta devlet hastanesi nasılsa Değerli Bakanım, orada da her branşta doktor vardır, hasta olan hükümlü veya tutukluyu dışarıya değil, doğrudan orada ameliyat yapılabiliyor, operasyon orada yapılabiliyor. Çünkü baktığımız zaman, mesela Türkiye'deki bu şekilde kompleks olanların, bir İstanbul'da, bir Ankara'da, bir Diyarbakır'da yani aşağı yukarı bazı illerimizin ve ilçelerimizin nüfuslarını geçmiş durumda. yani o açıdan devlet hastanesinin bazı kompleksleri de zorunlu. "Aile hekimi" dediniz, yanılmıyorsam -yanlış not aldıysam beni lütfen düzeltiniz- 378 aile hekimi var; Sağlık Bakanına baktığımız zaman, her aile hekimine 3 bin kişi düşüyor. 378'i 3 binle çarptığımız zaman 113.400 kişiye tekabül ediyor. Halbuki bizim şu anda

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :46

cezaevlerinde bulunan insan sayımız aşağı yukarı -yine, orada da yanılmıyorsam- 340 bin; evet, 340.268 kişi bulunmakta. Yani aile hekim sayımız da verdiğiniz bu rakamlarla çok yetersiz olmakta. Gençler ve...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – O dışarıda...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Nasıl Bakanım?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Dışarıda 3 bin kişiye 1 aile hekimi düşüyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Dışarıda 3 bin kişiye 1 aile hekimi Değerli Bakanım; 3 binle çarptığımız zaman, burada 113.400 kişiye tekabül ediyor ama bizim cezaevinde bulunan hükümlü ve tutuklu sayısı 340 bin Değerli Bakanım. Yani onun için mevcut olan dışarıdaki olayın...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Yanlış bir hesap oldu ama neyse...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Nasıl, yanlış hesap mı? Bilmem, düzeltelim yani varsa böyle bir matematik hatası, düzeltelim.

Gelelim bu eğitimle ilgili... Evet, infaz koruma personeli eğitimine önem verdiğinizizi söylediniz. 5 bölgede var, evet ama gittiğimiz yerlerde maalesef buna tekrar ihtiyaç olduğu hissediliyor ve aynı zamanda, buradaki çalışan personel arkadaşlarımızın da özlük haklarının kötü olması nedeniyle oradaki o iletişim sıkıntısı yaşanabiliyor. Yani oradaki infaz koruma memurlarının görevlerini rahatlıkla yapabilmesi ve tutuklu ve hükümlülerle ilgili olarak empati yapabilmesi açısından, onların da o

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :47

koşullarının iyileştirilmesinde bence fayda var.

Toplumun en fazla beklediği ve 9'uncu yargı paketiyle ilgili...
Konumuz -aşağı yukarı infaz yasasıyla ilgili- ona geldiği için benim sizden
istirhamım Değerli Adalet Bakanımız: Yani infial yaratacak olan suçlar
hariç olmak üzere, bu toplumda cumhuriyetin 100'üncü yılı nedeniyle bir af
beklentisi var yani 10'uncu yılında yapıldı, 25'inci yılında yapıldı, 50'nci
yılında yapıldı, 75'inci yılında yapıldı; 100'üncü yılındayız. Onun için altını
kalın bir vaziyette çizerek şu ibare önemli: İnfial yaratacak olan suçlar
hariç olmak üzere, toplumun af beklentisinin karşılaması gerekir diye
düşünüyorum ben.

Burada Şanlıurfa Milletvekiliyim, Şanlıurfa Adliyesinde 4 tane adliye
var Değerli Bakanım, 4 tane adliye de yetersiz; her hâkim odasında 3
hâkim veya 2 hâkim oturuyor, her duruşma salonunda 2 mahkeme veya 3
mahkeme duruşmayı yapıyor, kalemler yine aynı şekilde yani orada büyük
bir sıkıntı var. Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumunun yan tarafından bulunan -
büyükşehir olduğu için "mahalle" deniliyor ama aslında köydür- pis lağım
suları dışarı gittiği için çevredeki köylüler, vatandaşlarımız o konuda
rahatsız oluyor, sağlıklarını etkiliyor.

Aynı şekilde, genellikle, tiyatro sanatçısı arkadaşlarımızın talepleri
var bu 9'uncu yargı paketinden. Diyorlar ki: "Biz sanatımızı icra ederken,
sahnedeyken nasıl ki bir avukatın duruşma sırasında orada bir mesleki

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :48

koruma zırhı varsa, bir korunması varsa, bir milletvekilinin kürsüde korunması varsa yani dokunulmazlığı varsa biz de sanatımızı icra ederken, sahnedeysen onunla ilgili o korunmayı istiyoruz.” Yani bu aynı zamanda, aslında, gazetecilerin kendi görevlerini ifa ederken... Hani bizim meşhur maddemiz var Ceza Kanunu’nda “Görevin ifası suç teşkil etmez.” şeklinde; tabii ki bunu çok sınırsız bir vaziyette söylemek istemiyorum, bunu Anayasa’nın o biçmiş olduğu sınırlar içerisinde kalmak kayıt ve şartıyla söylemeye çalışıyorum.

Sayın Başkanımızın dediği gibi, iyi avukat derdini, meramını iyi anlatandır; son iki üç cümleyle bitiriyorum. Kamu Denetçiliği Kurumuyla ilgili sizden istirham ediyorum: Kamu Denetçiliği Kurumu hakikaten önemli, güzide bir Kurumumuz ve burada kararları -evet, Sayın Ceza Tevkifevleri Genel Müdürümüz burada plaket aldılar, kutluyorum kendilerini o kararlara uyum sağladıkları için, buradaydık biz- bağlayıcı değil, danışma mahiyetinde bu kararlar. Bence 9’uncu yargı paketinde Kamu Denetçiliği Kurumunun kararlarının artık bağlayıcı olma özelliğiyle ilgili bu düzenleme şarttır. Bununla ilgili teklifler vardır, eğer iktidar partisi bunu kabul etmek istemiyorsa, kendileri yapmak istiyorsa biz teklifleri geri çekelim, kendileri yapsınlar. Aynı şekilde, daha önce Eşitlik Kurumu nasıl kendiliğinden hareket edebiliyorsa burada Kamu Denetçiliği Kurumunun da resen hareket etmesi ve aynı zamanda başvuruda bulunma açısından menfaat şartının

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :49

aranmaması gerekiyor Değerli Bakanım. Yani Kamu Denetçiliği Kurumunun asıl amacı hukuk devletinin ilkelerini, hukuk devletinin işlerliğini sağlamak ise Değerli Bakanım, bu, yani hukuk devletinin olmaması vatandaş olarak hepimizin zararınadır. Yani bir hukuk devletinin ilkelerinin uygulanması, işlerliği olması vatandaş olarak 86 milyon insanın da menfaatinde. Onun için buradaki kurumun asıl amacı hukuk devletini yerleştirmek ise yani burada menfaat şartını arayıp da bazı konularda "Menfaatin yoktur." şekilde kararın reddedilmesi "Şikâyet hakkının olmaması nedeniyle reddediyoruz." denmesi doğru değil. Hani, nasıl çocukla ilgili bir olay olduğu zaman Kamu Denetçiliği Kurumuna nasıl rahatlıkla başvurabiliyorsa... Bence Kamu Denetçiliği Kurumundan dokuzuncu yargı paketinde değişiklik yapılarak menfaat şartının kaldırılması gerekir.

Umarım zamanında bitirdim, söylenecek başka hususlar da vardır ama eğer sonradan tekrar söz verirsiniz -diğer arkadaşlarımızın da haklarına hâlel gelmemek kaydıyla- şimdilik benim söyleyeceklerim bu kadar.

Teşekkür ederim.

Saygılarımı sunarım.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) - Çarpmada bir yanlış var yalnız Mahmut Bey.

BAŞKAN DERYA YANIK – Biz çok teşekkür ediyoruz.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :50

Evet, orada bir matematik hatası...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Ne kadar yapıyor?

BAŞKAN DERYA YANIK – 1 milyon küsur yapıyor.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Öyle mi yapıyor?

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Tabii tabii.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – E, peki özür dilerim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Estağfurullah, hayır, düzeltme anlamında.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Hatırlatmak için söyledim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Olabiliyor, özür dilerim. Arkadaşlar, matematiğim iyi olsa mühendis olurum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Matematik bilmeyeni de hukuk fakültesine almıyorlar yalnız.

BAŞKAN DERYA YANIK – Artık eşit ağırlık oldu hakikaten ama Sayın Bakanım, Mahmut Bey sözel zamanında girenlerden.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ben de öyleyim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Biz de öyle, malum, şimdi artık eşit ağırlık.

Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Değerli Başkanım, değerli Vecdi Aral Hocamız, inşallah rahmetli olmamıştır.

BAŞKAN DERYA YANIK – Oldu, çok oldu.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :51

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Hukuk başlangıcına gelirdi, rahmetli Vecdi Aral Hocamız derdi ki: “Hukuk aynı zamanda bir matematiktir.” derdi. Yani şimdi onu hatırladım, hakikaten “Hukuk aynı zamanda bir matematik mi?” Doğru, hukuk aynı zamanda bir matematiktir. “Hukuk bir bilim midir?” derdi, evet, hukuk aynı zamanda bir bilimdir. Yani rahmetli Vecdi Aral Hocamızın mutluluk ve sanatla ilgili son bir eseri vardı; onu okumanızı öneririm. Bir de adaletli ve toplumsal yaşamla ilgili...

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) – Bir şey ekleyebilir miyim?

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Buyurunuz efendim.

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) – Sanatçıların sahnedeki özgürlüklerini istediniz, mesela dokunulmazlıklarını... Şuna bir şey daha ekleyeyim: İmamlarda kürsüdeyken...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Olur efendim, aynen ilave edelim; yürekten destekliyorum. Eksik söylediysem kusura bakmayın.

BAŞKAN DERYA YANIK – Şimdi, sohbet güzel ama Sayın Bakanımızın muhakkak programları var, katılımcı arkadaşlarımızın programları vardır. Dolayısıyla, toplantı formatına tekrar dönmemizde fayda var.

Evet, ikinci söz almak isteyen arkadaşımız Rifat Nalbantoğlu.

Buyurun Rifat Bey.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) - Çok teşekkür ederim

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :52

Sayın Başkan.

Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, değerli arkadaşlar; hepinize saygılar sunarak başlamak istiyorum.

Şimdi, gerçekten çok önemli bir konuyu beraber tartışmaya başladık. Ülkemizin gündemini ciddi şekilde işgal eden, ciddi şekilde gündeme gelen bir konu. Ülkemizde son zamanlarda bir de Sayın Cumhurbaşkanı ve partimizin Genel Başkanı Sayın Özgür Özel vasıtasıyla estirilen bir hava var, bir yumuşama var, bir normalleşme meselesi var. Ortada bir normalleşmeden bahsediliyorsa, bir defa şunun altını çizmek lazım, normal olmayan bir şeyler var. Normal olmayan bir şey var ki "Normalleşelim." diye bir talep var; bunun çalışması, çabası var. Bu çabalar çok değerli, çok önemli. Bu anlamda bu çabaları gündeme getiren ve bu çabaların hayata geçmesi konusunda niyetini ortaya koyan herkese gerçekten yürekten teşekkür ediyoruz. Bir de bugün konuşmakta olduğumuz özellikle insan hakları konusu belki de normalleşmeye en çok ihtiyacı olan konulardan bir tanesi çünkü bazı konular var ki eğer mesele normalde olması gereken normlarda yürümüyorsa, olması gereken sistem içinde yürümüyorsa normal olmadığı, doğru olmadığı biraz daha kristalize oluyor, biraz daha net görülüyor, insan hakları bunlardan bir tanesi. Biraz önce Sayın Milletvekilim Mahmut Tanal'la konuştuğunuz hocayı ben tanımıyorum ama mutlaka çok değerli bir insandır ve hukuku matematiğe benzetmiş olmasını da çok değerli buluyorum. Matematik objektif koşullarla anlatılan, objektif standart koşullarla anlatılan ve aslında, sana göre, bana göre değişmemesi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :53

gereken normları ortaya koyan bir şeydir ama maalesef, bizim ülkemizde belki de matematiğe en çok benzemesi gereken alanlardan bir tanesi bugün hukuk olmaya başlamıştır.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, Sayın Başkanın uyarısına gerek kalmadan, geçtiğimiz hafta içinde Sayın Bakana sözlü olarak da yazılı olarak da ilettiğim bazı sorulara gelmeden önce birkaç konuya değinip hemen sözlerimi tamamlamak istiyorum. Şimdi, bu Hükûmetin -en azından ben öyle biliyorum, en azından bu Hükûmetin icadı olduğunu biliyorum- alfabenin her harfine denk gelen cezaevleri yapma işi, bir de son zamanlarda bu Y tipi, S tipi yüksek güvenlikli cezaevleri meselesi var. Bu konuda çok vaktinizi almadan birkaç örnek vermek istiyorum. Yaşamakta olduğum il İzmir'deki Buca Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yatmakta olan Mehmet Güvel adlı bir hastayla ilgili Sayın Bakanım ilk sorumu iletmek istiyorum. Wernicke-Korsakoff ve ilave olarak prostat kanseri de olan 78 yaşındaki bir hasta Adli Tıp Kurumunun kararına rağmen -herhâlde biraz önce Sayın Genel Müdürün tarif ettiği sebeplerle, savcının görüşü o yönde olmamış ama- Adli Tıp Kurumunun "Cezaevinde kalmaz." kararına rağmen cezaevinde kalmaya devam ediyor. Bu konuyu ben ilk soru olarak sormak istiyorum. Aynı şekilde, bu hastanın yüksek güvenlikli cezaevinde kalışını da protesto etmek üzere yine aynı cezaevinde Cem Dursun ve Oktay Kelebek isimli 2 tane vatandaş açlık

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :54

grevinin 110'uncu günündeler, 110'uncu günde açlık grevi yapıyorlar yani gerçekten açlık grevinde 110'uncu güne gelmek nasıl bir durumdur tahayyül bile edemiyorum. Dolayısıyla bunlar umarım Sayın Bakanın ve değerli bürokratların gündeminde olurlar. Özellikle de Adli Tıp Kurumunun "Cezaevinde kalmaz." hükmüne rağmen cezaevinde vakit geçirmek, cezaevinde kalmak, kalan cezalarını cezaevinde tamamlamak zorunda olan hükümlüler konusunun mutlaka ciddi bir şekilde ele alınması gerektiğini düşünüyorum.

Bir de bu Y tipi cezaevleri... Yirmi iki buçuk saat kapalı alanda kalıyor insanlar, yirmi iki buçuk saatini kapalı alanda geçiriyorlar, bir buçuk saatlik havalandırmada da kimseyle görüşmeden sadece tek başına havalandırmada kalıyorlar. Bunları nereden biliyorum? İnsan Hakları Komisyonu üyesi olarak tarafıma gelen mektuplardan biliyorum. Bir adam bir suç işlemişse tabii ki cezasını çekecek, bunda bir tartışma yok ama ceza bile çekilse bu insani koşullarda çekilmelidir diye düşünüyorum ve bu insani koşulları yaratmak da hepimizin ödevidir, hepimizin görevidir, başta da Adalet Bakanlığımızın, Adalet Bakanımızın ve adalet bürokrasisinin görevidir diye düşünüyorum.

Sayın Başkanım, biraz önce de ifade ettiğim gibi, geçtiğimiz hafta içinde yazılı ve sözlü önergelerle Sayın Bakandan cevabını beklediğim birkaç konu var, onları izninizle çok hızlı olarak okumak istiyorum. Bir; Buca

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :55

Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda bulunan Mehmet Güvel'in Adli Tıp Kurumu raporu ve Bakanlığın "Hapishanede kalamaz." kararı neden uygulanmamaktadır? Bakanlığınıza bağlı "kuyu tipi" diye adlandırılan yüksek güvenlikli F, Y ve S tipi hapishanelerdeki kötü muameleler ve hak ihlalleri konusunda etkin bir denetim yapılmakta mıdır? Yüksek güvenlikli hapishanelerde bulunan mahpusların tüm sosyal ve kültürel etkinliklerden uzak bir şekilde tecrit edilmesi ve 24 saat kamerayla izlenmesi, temel insan haklarına aykırı mıdır, değil midir? "Kuyu tipi" diye nitelendirilen yüksek güvenlikli hapishanelerde Adli Tıp Kurumu raporuyla hapishanede kalamayacak durumda olan mahpusların sayısı kaçtır? Bakanlığınızca bunlardan kaç hakkında "Hapishanede kalamaz." kararı verilmiştir? Bu karara istinaden kaç tahliye edilmiştir? Bakanlığınızın kararına rağmen diğerlerinin tahliye edilmeme gerekçesi nedir?

Sorularım bu kadar. Son bir cümleyle tamamlıyorum Sayın Başkanım. Gerçekten büyük bir dikkatle dinledim sunumu. Başta Sayın Bakana ve değerli arkadaşlarıma gerçekten yürekten teşekkür ediyorum. Kendimi iyi hissetmemi sağladılar. Yani ben hakikaten Türkiye'de bir sürü işin iyi gitmediğini düşünüyordum, bir sürü iş kötü gidiyor. Bir de birkaç gündür Sayın Bakana böyle sorular falan sormaya çalışıp bir şeyler araştırırken, gelen mektupları biraz daha dikkatli okumaya çalışırken hakikaten bazı işlerin çok doğru gitmediği... Fakat en azından ceza infaz kurumlarımız

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :56

konusunda kaygılanacak bir durum yokmuş, gayet iyiymiş. Kendimi -en azından benim, diğer arkadaşları bilmem- iyi hissetmeme olarak sağladığınız için size yürekten teşekkür ederim, sağ olun Sayın Bakanım.

BAŞKAN DERYA YANIK – Çok teşekkür ediyorum.

Rıfat beyin konuşması sekiz dakika.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Özür dilerim efendim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Estağfurullah.

RIFAT TURUNTAY NALBANTOĞLU (İzmir) – Gerçekten özür dilerim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Yok, estağfurullah, hayır yani arkadaşlarımızın değerlendirmelerini olabildiği kadar uzun almaya çalışıyoruz ama hakikaten değerli arkadaşlarım, bu noktada vakte birazcık daha riayet edersek daha çok arkadaşımızın katılmasını sağlamış olacağız.

Evet, bir sonraki söz isteyen arkadaşımız Serkan Bey, buyurun.

SERKAN RAMANLI (Batman) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakanıma ve Bakanlığın bürokratlarına teşekkür ediyorum.

Bir soru soracağım. Birincisi: Tutuklu ve hükümlülerin kaldıkları cezaevleri tespit edilirken veya tahliye edilirken ailelerine yakınlık ölçüsü dikkate alınıyor mu, alınmıyor mu? Bu hususta yapılan bir değerlendirme var mı?

İkincisi: Şartla salıvermeye ek olarak erken iyileşmeye bağlı olarak erken salıverme hususu mevzuatımıza yakın zamanda dercedildi. Bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :57

hususta şöyle yakınmalar duyuyoruz... Bunların gerçeklik payının ne olduğu hususunda da Sayın Bakanın bir araştırması var mı? Şöyle: Cezaevinde farklı farklı faaliyetlere katılmak suretiyle elde edilen puanların dönemsel ortalamasını almak suretiyle elde edilecek bir ortalama puana göre erken iyileşme kabul edilip edilmemesi hususu var. Yalnız, gerek idari gerekse de fizikî altyapı yetersizliği sebebiyle sunulamayan faaliyetlere katılmamanın puanlara etkisi acaba değerlendiriliyor mu? Yani sunulmamış bir faaliyete katılmamış olmanın eksi puan olarak değerlendirilmesi hususu var mı? Bu konuda ölçme ve değerlendirme yapılırken bu hususlara dikkat ediliyor mu?

Üçüncüsü: Kamuoyunun vicdanını yaralayan hasta mahkûmlar hususu. Bazı sayın milletvekillerimiz tarafından masalarımıza da bırakıldı. Onlarca hasta mahkûm olduğu ve bunların bir biçimde ya Adli Tıp Kurumu tarafından "Cezaevinde kalabilir." raporu verildiği gerekçesiyle ya da "Cezaevinde kalamaz." raporu verildiği hâlde güvenlik sebebiyle salıverilmediği anlaşılıyor. Özellikle Adli Tıp Kurumunun vermiş olduğu kararlardaki objektifliğin bir alt mevzuata bağlanması yönünde bir çalışma yapılıp yapılmadığı... Çünkü burada zaman zaman kamuoyuna yansıyor, yatalak hastalara "Cezaevinde kalabilir." raporu verildiği, dış görüntüsü itibarıyla gayet sağlıklı olduğu anlaşılan mahkûmlara "Cezaevinde kalamaz." raporu verildiği şeklinde bir algı maalesef var. Bu şekilde bir algı, kamuoyu vicdanını da yaralıyor. Bu konuda bir düzenleme var mı?

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :58

İkincisi: Benden önce söz alan bir sayın milletvekilimiz de ifade etmişti, güvenlik hususiyetinin objektif kriterlere bağlanması hususunda bir çalışma var mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Biz teşekkür ediyoruz Serkan Bey.

Buyurun Sayın Vekilim.

HARUN ÖZGÜR YILDIZLI (Kocaeli) – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Bakanımız ve Bakanlığımızın değerli bürokratları, basınımızın güzide temsilcileri; hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

Şimdi ben 4 adet soru aktarmak istiyorum. Mahpus hastaların kısa süre içerisinde raporlanamaması sorunları bizlere iletilmektedir. Raporlama sürecinde etkili sağlık yardımları alamadan infazlarına devam edilmesi sonucu ve özellikle akıl hastası olanların hastalık evrelerinin ağırlaştığı ve bu durum nedeniyle içeride yeniden suçlara karıştıkları gibi olaylar bizlere aktarılıyor.

Demin Serkan Vekilimizin de aktardığı gibi -ikinci olarak- hükümlülerin ailelerinin sosyal ve ekonomik durumları gözetilmeksizin aileye haber verme imkânı sağlanmadan uzak cezaevlerine nakilleri yapıldığıyla ilgili şikâyetler had safhada. En çok gelen şikâyetler bu konuda. Aile Kocaeli'de, mahpus diğer illerde. Kocaeli'de cezaevi var. Neden bunlar diğer illere sevk ediliyor? Bunlarla ilgili bir düzenleme olacak

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :59

mı?

Üç; aynı suçları farklı tarihlerde işleyen mahkûmlar başta olmak üzere genel anlamda çok orantısız ve değişken infaz süreleri olduğu konusunda şikâyetler alıyoruz. İnfaz oranlarının süre gözetilmeksizin tek tipleştirilmesi konusunda bir çalışma beklentisinin de olduğunu aktarmak istiyorum.

Dört; Cezaevlerinde özellikle gençlerin ıslah edilememe sorunu gün geçtikçe artmaktadır. Hatta içeride yeni suçlar öğrenerek tahliye olan gençler dışarı çıkınca bu suçları tekrar işlemektedir.

Çok teşekkür ediyorum kıymetli sunumlarınızdan dolayı.

BAŞKAN DERYA YANIK – Özgür Bey, çok teşekkür ediyoruz.

Sayın Vekilim, buyurun lütfen.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Merhabalar tekrardan.

Öncelikle Bakanlığın sunumu ve Bakanlığın konuşmaları için teşekkürler. Çok derli toplu, çok uzun uzadıya bir sunumdu. En az sunum süresi kadar bizlere de süre verilmesini ben öncelikle iletayim bir süre sorunu yaşamamak adına.

Şimdi, sadece hasta mahpusları konuşacaktık ancak sunum o kadar kapsamlı olduğu için hem İnsan Hakları Komisyonu hem Cezaevi Alt Komisyonu hem de Bakanın kendisi buradayken geçen aylarda yaşadığımız bir probleme değinmeden geçemeyeceğim. Kasım 2023'te biz Türkiye

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :60

cezaevlerinden olan İmralı Cezaevinde Sayın Abdullah Öcalan ve diğer mahpusların yaşamış olduğu aile, avukat görüşlerindeki yasaklamalar, dış dünyayla iletişim hâli ve uzun süreli tecritle ilgili bir başvuruda bulunmuştuk. Bu başvurumuza Komisyon üzerinden Ceza Tevkifevleri bir cevap verdi ve verilen bu cevapta tecrit olmadığı, iddia edilen meselelerin dayanaksız olduğu, haklarından eşit şekilde yararlandığı ifade edildi. Ancak şu bir gerçek -başvurumuzda da tarih tarih vermiştik- 25 Mart 2021 tarihinde en son haber alma hâli, bir telefon yani kırk aydır İmralı'dan, Sayın Öcalan ve diğerlerinden ne bir mektup ne bir aile, avukat görüşü ne bir telefon yok. Kırk aydır. En son yüz yüze görüşme ailesiyle yapılan 3 Mart 2020 yani dört yıl üç aydır hiçbir yüz yüze görüşme yok. 7 Ağustos 2019 tarihli avukat görüşmesi, dört yıl on aydır yani yaklaşık beş yıldır tek bir avukat görüşmesi yok ve yine tek bir mektup yok. Bu noktada soruyorum size: Tecrit var mı, yok mu? Ceza Tevkifevleri neye dayanarak bunu ifade ediyor? Verilen cevapta diyor ki: "Birleşmiş Milletler Sözleşmesine göre tecritten bahsedebilmek için bir mahkûmun avukatı, yakınları ve diğer mahkûmlarla olan iletişiminin tamamen ortadan kaldırılması gerektiği..." Tarihleri verdim, örnekleri verdim. Burada aile, avukat ve dış dünyayla iletişimi bu denliyen tecridin olmadığı nasıl söylenebilir?

Sayın Bakan, Anayasa 90'ıncı maddeye ve uluslararası sözleşmelere

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :61

uygunlukla ilgili birçok şey ifade etti. Tam da bu olayla ilgili hatırlatmak isterim: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2014 ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının umut hakkı ihlali olduğuna dair karar önümüzde, Bakanlar komitesinde. Biraz önce hasta mahpuslarla ilgili, 25'inci maddedeki ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olduğu için tahliye edilmeyen Abdulkadir Kuday da benzer bir durumdan kaynaklı ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla ilgili düzenleme yenilenmeli, AİHM kararı nerede? Birleşmiş Milletler 6 Eylül 2022 tarihinde İmralı'yla ilgili dedi ki: "Bu bir 'incommunicado' hâlidir, mutlak iletişimsizlik hâlidir. Derhâl kendisinin istediği aile ve avukatlarıyla görüşmesinin sağlanmasıyla ilgili..." Bakın, karar değil, bir tedbir kararı verdi ama bu tedbir kararı hâlen yerine getirilmedi, nerede Anayasa 90? Yine, CPT'yi denetleyen kurumlar arasında saydınız, uluslararası bir kurum. CPT'nin onlarca raporu var, 2019 Türkiye ziyaretiyle ilgili 5 Ağustos 2022 raporu var ve o raporda diyor ki: "İmralı'daki durum artık bir tecrit, artık bir izolasyon değil, bir 'incommunicado' hâli, bir kayıp hâli, bir mutlak iletişimsizlik hâlidir." Bu hâlin derhâl ortadan kaldırılması tavsiyesinde bulunuyor ve yine diyor ki: "Aile görüşmelerine gerekçe yapılan disiplin cezası avukatlarla ilgili İnfaz Kanunu'na dayanılarak alınan yasaklama kararları aldatıcı ve gerçeğe aykırıdır." Daha ne desin? Nerede Anayasa 90, nerede uluslararası sözleşmeler diye ifade ediyorum.

Size göre, hem de yine tekrar ifade edeyim, 2024 Avrupa Konseyi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :62

Türkiye Raporu'nda İmralı'da Sayın Öcalan'la ilgili, tecritle ilgili bir işkence olduğu ve işkencenin sonlanması tavsiyesinde bulundu. Soruyorum size: Bu kadar yıllık süreçte kaç tane aile, kaç tane avukat görüşmesi yapıldığından haberdar mısınız? Adalet Bakanlığı olarak cezaevi size bağlı, bir disiplin cezasına itiraz etmediğini söylüyorsunuz ama kararlar avukatlara tebliğ edilmiyor, avukatlardan saklanıyor, buna dayanılarak verilen bu karar nereye sağlanır? Defalarca sorduk, 2 kere deprem gerçekleşti orada, sağlık süreciyle ilgili sorduk. Bu noktada, hem cezaevleri boyutuyla hem de Türkiye'deki demokratikleşme, Kürt sorunu, içerisinde bulunduğumuz tüm krizlerle alakalı olarak olacaksa bir cezaevleriyle ilgili bahsedilecekse bence Türkiye'deki en insanlığa aykırı, en büyük sorumluluğun dercedilmesi gereken yer İmralı Cezaevi ve oradaki hukuksuzluk sürdüğü sürece bizler ne hasta mahpuslar ne diğer meselelerde bir çözüm kat edebilecek miyiz şüpheliyim. Bu noktada hem Bakanlığın hem de Ceza ve Tevkifevlerinin bu cevabına sahip çıkıyor musunuz? Bu cevapla ilgili haberdar mısınız? Bu kadar uluslararası kurum raporlarına ve Türkiye'deki hukuka rağmen bu tecritte neden ısrar ediliyor sormak gerekir?

Bu toplantının asıl meselesi hasta mahpuslar, sağlık hakkı meselesi. Bir sunum gerçekleşti, şu an burada sadece vekiller değil, farklı sivil toplum kuruluşlarından temsilciler var; İnsan Hakları Derneğinden Nuray Çevirmen; Özgürlük İçin Hukukçular Derneği ve Tutuklu Aileleri

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :63

Federasyonundan Avukat Fırat Taşkın; Çağdaş Hukukçular Derneğinden Avukat Tünay Cengiz; Ankara Barosu İnsan Hakları Merkezinden Avukat Merve Keskin burada. Bilhassa, hasta mahpuslarla ilgili değerlendirme, rapor ve çalışma yapan kurumlar bunlar. Zaman olması hâlinde ben bu kurumlara da bir söz hakkı ve bir soru-cevap yapılması gerektiğini hem Başkana hem de size iletmiş olayım.

Şimdi, birçok mesele var hasta mahpuslarla ilgili. Doluluk oranıyla ilgili metrekarelerden bahsettiniz. Evet, tek tip üzerinden bir metrekare çalışması yaptınız ama tam da sağlık meselesi üzerinden tek başına tutulma hâlinin tecrit, izolasyon ve sağlığa olumsuz birçok etkisi olduğu açık. Yine, hücre tipi meseleleri dışında birçok cezaevi gezdik Komisyonla. Maalesef ki birçok cezaevinde doluluk oranı çok fazla, bahsedilen 4 metrekarenin de çok daha aşağısında. Mesela, Kayseri Bünyan Kadın Kapalı Hapishanesi, Balıkesir Burhaniye T Tipi'nde, birçok cezaevinde bu sorun devam ediyor. Temiz su, sıcak suya erişim, gün ışığından yararlanma, hücrelerin yeterince ısıtılmaması meselesiyle ilgili onlarca başvurumuz var ancak bu konularda bir ilerleme kat etmediğimiz açık.

Cezaevlerinde hasta mahpusları konuşacaksa ring meselesini konuşmalıyız Sayın Bakanım. Cezaevlerinde zaten revir, kampüs cezaevleri, semt poliklinikleri çoğaltması planlaması var ancak cezaevindeki bir mahpusun cezaevi dışına sevki süreci içerisinde kullanılan ring araçları hem temiz değil hem hijyen sorunu var hem de bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :64

tek kişilik nakil sorunları meselesinde hasta mahpusların fiziken dayanması, hastalık gerekçesiyle dayanması mümkün değil. Bu ring araçlarında klima çalışmaması ya da çalıştırılmaması hijyen kurallarına aykırı ve ring aracındayken bile kelepçelenme başvuruları geliyor bize. Bu ring araçlarının düzeltilmesi gerekiyor. Yine, cezaevlerinden hastanelere sevk meselesinde, birçok kere söylendi, hatta dün ombudsmanlıkla ilgili tartışmalarda karma komisyonda da ifade ettik, ağız içi arama, kelepçeli muayene, hasta-doktor mahremiyetine uymama hâli. Eminim, buradaki birçok milletvekillerimize de geliyor, ağız içi arama dayatması ve mahpuslara ayakkabı meselesini Bakanlık, ceza tevkifevleri “Bizim dışımızda, Jandarmanın yaptığı bir uygulama.” olarak açıklıyor, sorumluluklarının olmadığını söylüyor ancak bir mahpusun cezaevinden hastaneye giden süreçte hem sorumluluk sizin dâhilinizde hem de varsa böyle bir sorun bilhassa sizin ilgilenmeniz gerektiğini biz düşünüyoruz.

Yine, sevk taleplerinde gecikmeler, ring araçlarındaki sorunları söyledik ve kelepçeli muayene meselesi. Bakın, birçok mahpus sırf “insanlık onuruna aykırı” diye ağız içi aramaya maruz kalmamak için, kelepçeli muayeneye dayatmasına maruz kalmamak için tedavi olmaktan vazgeçiyor. Bu onun kişisel rızasına tabi kalabilecek olarak değerlendirilecek bir mesele değil, uygun, objektif insani koşulların sağlandığı sürece herkes tedavi olmayı ister. Bu noktada birçok kere

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :65

söylendi, bir kez daha söylüyoruz, örneğin 61 yaşında, yirmi dokuz yıldır cezaevinde olan Cemil İvrendi Kırşehir S Tipi Cezaevinde birçok sevk olmasına rağmen ağız içi aramayı insanlık onuruna aykırı saydığı için tedavi olma hakkından menedilmiş oluyor. Yine, Kürkçüler 1 Nolu Cezaevinde, Kürkçüler F Tipi Cezaevinde 30'a yakın hasta mahpus var, yine, ağız içi aramadan dolayı, bu dayatmadan erişilemediği için hasta tedavi hakkına erişilemiyor.

İaşe meselesini konuştu diğer vekillerimiz, ben ifade edeyim, sadece iaşe bedelinin maddi rakamı değil, temizliği de büyük mesele. Diyarbakır'a gitmiştik, orada da çokça ifade edildi. kırık tırnak, hatta Diyarbakır Kadın T Tipi Cezaevinde yemeğin içerisinde bir mermi bulunmuştu Sayın Bakan; çok çarpıcı ve çok sarsıcı bir mesele. Bu merminin oradaki ana yol olmasından kaynaklı olarak başkaları tarafından sıkıldığı söylendi ancak bu büyük bir mesele.

Sayın Meral Danış ifade etti biraz önce, kendisi çıkmak zorunda kaldı, bir silsile anlattınız bize; hasta mahpusun revire gitmesi, hastaneye sevk edilmesi, rapor alınması, bu raporun Adli Tıp Kurumundan onaylanması, Adli Tıp Kurumu onaylaması yetmez, bir de savcılığın 'toplum güvenliği için tehlikeli' değerlendirmesinden sonra bir silsile anlattınız Ancak bu silsile içerisinde ne Adli Tıp Kurumu zorunluluğu bu hasta mahpuslara olabilecek bir çözüm... Verilen raporlar çoğu zaman devlet

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :66

hastaneleri, üniversite hastaneleri, tam teşekküllü hastanelerde verilen raporlarla uyuşmuyor. Devlet hastanesinin “Kalamaz.” dediğine Adli Tıp Kurumu “Kalabilir.” diyor ya da Adli Tıp Kurumunun “Kalamaz.” dediklerine savcılık önüne bir engel çıkarıyor. Öncelikle “toplum güvenliği için tehlikeli” kavramını bir şekilde aşmamız gerekiyor. Cumhuriyet başsavcılığı neye göre bu “toplum için tehlikeli” meselesi veriyor? Çoğu zaman suç tipine göre, çoğu zaman herhangi bir değerlendirme yapmadığı meselesi üzerinden. Bir de hastalık konuşacaksak, sağlık konuşacaksak bu bir siyasetüstü meseleyse, bu bir ideolojik mesele değilse, bu bir vicdani, ahlak meselesiyse suç ayırımını ortadan kaldırmamız gerekir. Tabii ki toplumu koruma bu noktada değerlendirilir ama hasta bir insanı, zaten kendisi için bile bir tehlike oluşturmayacak bir insanı “toplum için tehlikeli” addetmek üzerindeki, engel üzerindeki durum ortadan kaldırılmalı. Bakın, biraz önce fotoğrafını da burada tuttum, Batman Beşiri T Tipi Kapalı Cezaevinde 81 yaşındaki Abdulalim Kaya'nın şu an Metris Cezaevine götürüldüğü ifade edildi, “cezaevinde kalamaz” raporu verilmişti, üç ay ertelenmişti, sonrasındaki erteleme sonrası “cezaevinde kalabilir” raporu verildi ve şu an kendisi hasta, yatalak, 81 yaşında, aynı zamanda yaşlı; babamız, dedemiz yaşında olan insanlar cezaevinde tutuluyor. Metris R Tipi Cezaevindeki Ergin Aktaş'ın “cezaevinde kalamaz” raporu var, her iki elleri bileklerinden itibaren kullanılamaz durumda, aynı zamanda

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :67

tüberküloz ve KOAH, zatürre hastası; 6 kere Adli Tıp Kurumuna gitmiş bu kişi, 6 kere “kalamaz” raporu almış ancak savcılık tarafından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle bırakılmıyor.

Yine, yüzde 98 engelli Serdal Yıldırım...

BAŞKAN DERYA YANIK – Sayın Vekilim, müdahale etmemek için gerçekten bekliyorum ama on dakikayı aşan bir süre oldu, artık toparlayalım. Diğer arkadaşlarımıza da...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Toparlayacağım Başkanım.

Bu konuda Adli Tıp Kurumu zorunlu merci olmaktan çıkarılmalı, savcılığın vermiş olduğu bu tehlikeli kavramı üzerinde ya bunda bir değişiklik yapılmalı ya da objektif bir kriter getirilmeli.

Yine, ölüm sınırındaki tahliyeler... Maalesef ki cezaevinde her sene hem şaibeli intihar hem de şüpheli ölümler var hem de “cezaevinde kalamaz” raporuna rağmen... Bakın, Şakir Turan Erzincan Cezaevindeydi, “cezaevinde kalabilir” raporu verdi Adli Tıp Kurumu, on, yaklaşık yirmi gün sonra cezaevinde hayatını kaybetti. Bu noktadaki meselelerde yine, Cumhurbaşkanlığının af meselesini konuştuk -sürem az olduğu için hızlanıyorum- bu af meselesinde de eşit, ayrımcısız bir infaz düzenlemesi istiyoruz. Bu, yıllardır bu Mecliste, milletvekilleri tarafından, sivil toplum tarafından sıkça dile getirilen bir mesele; maalesef ki adalet sistemimiz ve ceza infaz sistemimiz eşit, ayrımcısız bir sistem değil. Suç tipleri

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :68

üzerinden getirilen bu ayrımcı mesele maalesef ki en son 16 Mayıs Kobani duruşmasının yaşandığı gün verilmiş olan tahliyelerde de ortaya çıktı. Yaşlı, hasta, engelli mahpuslar tahliye edilmezken aynı gerekçelerle kocama hâliyle diğer darbeci olarak ifade edilen yine, müebbet cezası almış olanların tahliye edilmesi eşit, ayrımcısız bir uygulama değil, ayrımcısız bir biçimde uygulanması noktasında gerekli sorumluluğunuzu yerinize getirmenizi istiyoruz.

Yine, 25'inci maddede infaza ara verilmeyeceği meselesi... Abdulkadir Kuday, biraz önce eşi yukarıda sizinle görüştü. Önceki toplantıda da ifade ettik, bu mesele gerçek anlamda bir yasama engeli ise bugün yasama yönünde defalarca talepte bulunduk, kanun değişikliği talep ettik ve İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda eğer mevzuata, insan haklarına aykırı bir madde hükmü varsa bu konuda bir tavsiye ve bir hazırlık yapma yetkimiz de var kanundan kaynaklı olarak; bunun kullanılması ve bu konudaki engelin ortadan kaldırılmasını talep ediyoruz.

Umarım bir kez daha söz hakkı bize gelir, bir kez daha söz hakkı alırız. Yine, yazılı olan sorularımız var, bunu da yazılı size teslim edeceğiz tıpkı bu hazırlanan ağır mahpuslarla ilgili rapor gibi.

BAŞKAN DERYA YANIK – Teşekkür ediyorum Nevroz Hanım'a.

Ali Bozan, buyurun.

ALİ BOZAN (Mersin) – Sayın Başkan, kendime kronometre

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :69

başlatıyorum, süremi kendim şey yapayım.

Sayın Başkan, Sayın Bakan; öncelikle hem Sayın Bakanın hem Genel Müdürün sunumundan kaynaklı teşekkür ediyorum ama yani hem Sayın Bakanı dinlerken hem Sayın Müdürü dinlerken bir an dedim, ya komisyona gerek yok, biz niye buradayız, ben kalkıp gideyim dedim yani hiçbir sıkıntı yok, her şey güllük gülistanlık. Yani kendi gördüğüm somut, bildiğim birkaç örneği vereceğim, özellikle mesele sadece eleştirmek değil, çözüm olması gerçekten.

Şimdi, arkadaşlarımız bahsetti, bu yeni cezaevleri yapılması ve yeni cezaevlerinin "modern cezaevi" olarak tanıtılması meselesi. Şunu biliyoruz yani biz bunu söyledik, eleştirdik itiraz ettik diye vallahi o cezaevleri yani herhâlde değiştirilmeyecek ama en azından cezaevinde kalan tutuklu ve hükümlülerin günde sadece bir buçuk saat havalandırmaya çıktığı cezaevlerini bence topluma "modern cezaevi" olarak anlatmayalım yani bir düşünün suç tipi ayrımı olmaksızın, tutuklu hükümlü ayrımı olmaksızın bu cezaevlerinde insanlar kalıyor ve sadece günde bir buçuk saat havalandırmadan yararlanıyor ve biz buna "modern cezaevi" diyoruz. Sayın bürokrat arkadaşlar not alırsa veya arkadaşlar, şöyle söyleyeyim, Kürkçüler Cezaevi kampüsü, Tarsus Cezaevi kampüsü, bu yeni yapılan cezaevleri arasındadır kuvvetle muhtemel, her 2 cezaevinde de içme suyu sorunu var ve içme suyu sorunundan cezaevindeki personel dahi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :70

şikâyetçi. Bu konuda da naçizane önerim şu: Yani buna dair bir denetim yaparken herhangi bir cezaevindeki suyun ölçümü yapılmasın, cezaevinde kalan tutsakların diğer cezaevlerine göre kantinden satın aldıkları su miktarına bakılsın. Yani eğer Tarsus Cezaevi ve Tarsus kampüsü ve Kürkçüler kampüsündeki kalan tutuklu hükümlüler başka cezaevlerine göre ki yani zor koşullarda kalıyorlar...

BAŞKAN DERYA YANIK – Sıcak bir de orası.

ALİ BOZAN (Mersin) – Sıcığın dışında yani şeyden kaynaklı, kimi zaman ölçümler yapılıyor, sıkıntılı olduğunu düşünüyorum.

Şimdi kameralı görüşle ilgili hep birlikte izledik, gerçekten hem sevindik hem duygulandık bu kameralı görüşe dair ama cezaevlerinde kameralı görüş hakkından yararlanamayan binlerce tutuklu hükümlü var. Şimdi, neden suç tipine göre böyle bir ayırım yapılıyor? Hani klasik bir şeyimiz var, hani şey denir ya “Kürt anasını görmesin.” Valla Kürt, cezaevinde de anasıyla görüntülü görüşemiyor yani cezaevinde hani “Kürt” derken ben “politik tutsaklar” boyutuyla bunu söylüyorum. Gerçekten önemli bir proje - dediğim gibi- duygulandım, etkilendim, sevindim ama kameralı görüş hakkı, neden suç tipi ayrımı olmaksızın cezaevinde kalan herkese tanınmıyor? Bakanlığın bu yönlü herhangi bir çalışması var mı?

Şimdi, başlığımız “Türk Ceza İnfaz Sistemi”ydi ama 2021 yılında infaz sistemimize giren idare ve gözlem kurullarına dair herhangi bir şey görmedim -eğer sunumda kaçırdıysam o benim eksikliğim- Bakanlığın idare

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :71

ve gözlem kurullarıyla ilgili, idare ve gözlem kurullarının kaldırılmasına dair herhangi bir hazırlığı var mı, yok mu? İdare ve gözlem kurullarına dair herhangi bir denetim mekanizması oluşturmayı düşünüyor musunuz? Buna kendi yaşanmışlığımdan bir örnek vereyim: Arkadaşlar, ben kendim hükümlü olarak cezaevinde kalmış bir arkadaşınızım. Şimdi, idare gözlem kurulları şunu soruyor, diyor ki: “Pişman mısınız?” Kişi “Pişman değilim.” dediğinde altı ay, bir sene uzatıyor. Şimdi, ben infazı durdurulmuş, paketlerde tahliye olmuş bir arkadaşınızım. Eğer -ki daha sonra beraat ettim- şimdi, infazım durdurulmasaydı, bana sorulacaktı “Pişman mısınız?” denilecekti, ben “Hayır, pişman değilim” diyecektim ve benim infazım ertelenecekti ve ben dörtte 3 değil, dörtte 4 yatacaktım ama ben daha sonra beraat ettim. O zaman, bana sorulan o pişmanlık sorusunun bir kıymetiharbiyesi kaldı mı? Bakın “Pişman değilim.” diyecektim ben çünkü zaten beraat ettim sonra. Hani, bu açıdan, özellikle idare ve gözlem kurulu kararlarıyla tahliyesi ertelenen hükümlü sayısı kaç ve tahliyesi ertelenen hükümlülerin suç tipine göre Bakanlığın herhangi bir çalışması var mı, yok mu?

Son olarak -yani beş dakikaya yaklaştım, bitireceğim- arkadaşlar, şöyle bir liste var: 20 ağır hasta mahpus arkadaşın şeyi var. İnsan Hakları Derneğinin verilerine göre 651'i ağır 1.517 hasta tutsak var. Şu 20 kişiyi belirlerken o kadar zorlandık ki gerçekten çok zor, hatta şuraya yazacağımız yazıda dahi zorlandık; “durumu ağır hasta mahpuslar” mı

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :72

yazalım, “öncelikli” mi yazalım? Öncelik-sonralık neye göredir? Çünkü bu 651 durumu ağır hastanın tamamı ailesi için kıymetli, tamamının durumu kendileri için öncelikli. Bakanlığın, özellikle durumu resmî verilerle, bağımsız kurumların raporlarıyla tespit edilmiş hasta tutsaklarla ilgili bir çalışması var mı, yok mu? Burada sadece bir örnek vereceğim: Arkadaşlar, -şey konuşuldu ya- Adli Tıp Kurumu diyor ki: “Cezaevinde kalamaz.” Serdar Yıldırım 31 yaşında; Adli Tıp Kurumunu demiş ki: “Öz bakımını kendi başına yapamaz.” Ama Mardin İl Emniyet Müdürlüğü demiş ki: “Toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike oluşturacak.” Yani öz bakımını yapamayacak bir kişi toplum güvenliği açısından nasıl bir tehlike yaratabilir? Buna yine bir örnek: Özellikle son yıllarda avukatlık yapmış arkadaşlarımız bilirler; dosyalarda sosyal ekonomik durumu araştırması için kolluğa yazı yazılıyor. Siz, hiç kolluğun gerçekten gizli bir şekilde sosyal ekonomik durum araştırması yaptığını gördünüz mü? Yapmıyor; vatandaşı arıyor, hakkında sosyal ekonomik durum araştırması yapılacak kişiyi arıyor, diyor ki: “Senin araban var mı, gelirin ne kadar?” Şimdi, diyorum ki: Bu araştırmayı, tahkikatı da aynı kolluk yapıyor. Bundan kaynaklı, özellikle “toplum güvenliği bakımından ağır ve somut tehlike” meselesine dair yasal bir düzenleme yapılmasına dair Bakanlığın herhangi bir çalışması var mıdır diyorum.

Süremi sanırım çok... Kendim beş-altı dakika belirlemiştim, bu beş-altı dakika süre içerisinde düşüncelerimi ifade etmek istedim.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :73

Teşekkür ediyorum Başkanım.

BAŞKAN DERYA YANIK – Ben teşekkür ediyorum.

Harun Bey, siz deminden beri bekliyorsunuz, buyurun.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Adalet Bakanlığımızın değerli bürokratları; öncelikle hoş geldiniz, yapmış olduğunuz sunumdan dolayı da teşekkür ediyorum.

Türkiye İnsan Hakları Eşitlik Kurulunda altı yıl kurul üyeliği yaptım değerli milletvekili arkadaşlarım. İnsan Hakları Eşitlik Kurumu, OPCAT kapsamında ulusal önleme mekanizması görevi verilen bir kurum yani işkence ve kötü muameleye karşı etkin mücadele etmek için kurulmuş, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin ya da koruma altında olanların şikâyetlerini, başvurularını da ayrıca inceleyen, buralara haberli habersiz ziyaretlerde bulunan bir kurum. Bu vesileyle de birçok cezaevine, özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin buldukları yerlere, psikiyatri merkezlerine, cezaevlerinden İzmir'deki, Menemen'deki R Tipi Cezaevine de gittik, Diyarbakır'daki cezaevine de gittik, L tipi cezaevine de gittik. Bütün cezaevlerine Kurum olarak gidildi, ben de birçoğuna iştirak ettim. Avukatlık mesleğimden dolayı birçok kere gittiğimiz olmuştur zaten; cezaevlerindeki duruma TİHEK'teki görevim vesilesiyle çok daha yakından şahit olmuştum.

Şimdi, Birleşmiş Milletlerin Ek İhtiyari Protokol'ü var, biliyorsunuz. Burada, ulusal önleme mekanizması görevi görececek kurumların kurulması

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :74

öngörülmüştü; bunlardan bir tanesi TİHEK. Mesela, bir tane olması mecburi değil; Mahmut Bey “Ombudsmanlık da yapsın.” diyor, aslında birden fazla kurumun da bu görevi almasında bir beis yok. Bu vesileyle, özellikle Avrupa'daki ülkelerdeki cezaevleriyle iş birliği hâlinde çalışmaya çalıştık. Hatta en son Kuzey Makedonya'ya gitmiştik, cezaevlerini ziyaret edecektik orada ama maalesef bizi cezaevine götürmediler yani boş bir alana götürdüler; insan yok, tutuklu yok, mahkûm yok, öyle bir yer. Ama Avrupa'dan veya Birleşmiş Milletlerin diğer ülkelerinden Türkiye'ye gelenler oluyordu, biz listeyi açıyorduk “Arkadaş, buyurun, hangi cezaevine gitmek istiyorsanız siz seçin.” Hatta kurayla belirlenmişti bir keresinde. Tabii, onlar bilinçli geldikleri için özellikle seçiliyordu cezaevleri; işte - Sincan Cezaevinde- FETÖ'cülerin kaldığı, terör örgütlerinin kaldığı cezaevleri özellikle seçilirdi. Biz bunu bilirdik, buna rağmen buna da ses çıkarılmazdı. Yani bu anlamda Türkiye olarak kendimize özgüvenimiz standartların üzerindeydi.

Şimdi, arkadaşımız CPT'den bahsetti. CPT raporlarında cezaevi standartları var... Burada gerçi çok şey konuşuldu, aslında hasta haklarıyla ilgili gündemimiz ama cezaevlerini bütün sorunlarını neredeyse masaya yatırdık Sayın Bakanım. Ama ben CPT'nin cezaevleriyle ilgili standartlarından sadece bir tanesini okuyacağım size, diyor ki CPT, raporunda: “Uygun tuvalet imkânına rahat erişim ve iyi hijyen standartlarına uyum, insancıl bir ortamın temel unsurudur. CPT Bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :75

bağlamda, bazı ülkelerde mahkûmların atıklarının hücrelerindeki kovalarda toplanması ve bu kovaların belirli zamanlarda dökülmesi uygulamasını beğenmediğini ifade etmek durumundadır. Ya hücrelerde tercihen ayrı bir tuvalet bölmesinde tuvalet olmalı ya da tuvaleti kullanması gereken mahkûmların günün her saatinde, gece dâhil, gecikme olmadan hücrelerinden çıkabilmeleri sağlanmalıdır.” Avrupa ülkelerinden bir tanesinde veya birkaç tanesinde yaşanan olaylardan derlenmiş bu rapor ama biz cezaevlerine gittiğimiz zaman mahkûmların televizyon kanallarını beğenmediklerine şahit olduk: “İşte, şu kanal niye yok? Bu kanal da olsa, şu kanal da olsa.” Eyvallah. Rifat Vekilim burada mı? Yani “Kendimi iyi hissettim.” dedi. Aslında kendisini iyi hissetmesi çok güzel bir şey, teşekkür ederim kendisine. Aşırı kalabalıklaşmayı inkâr edecek değiliz, TİHEK’in raporlarında da zaten bunlar sürekli yazılıyor. Cezaevlerinde 340 bin civarında tutuklu var, hükümlü var. Bundan kaynaklı, sağlık hakkına erişimde, cezaevlerinde nakillere erişimde, eyvallah, sıkıntılar yok değil yani uygun beslenmeye erişimde de sıkıntılar var ama bizim Türkiye'deki cezaevlerinin standartlarını; Avrupa standartlarının, BM standartlarının altında görünmesini sağlayacak konuşmaları ben asla ve asla kabul etmiyorum. Elbette ki cezaevine giren insanlarda, suçu işleyene kadar, mahkûm olana kadar ve olduktan sonra ikili bir ayırım yapmamız gerekiyor. Suçlu bunlar ama suç infazına başladığımız zaman, cezanın infazına

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :76

başladığımız zaman... Tabii, devletin emaneti altında bunlar ama bu insanların da suçlu olduklarının öncelikle altını çizmemiz gerekiyor. Bu insanlar ya adam öldürmüştür ya terör eylemine katılmıştır, cinsel suçtan mahkûmdur gibi. Burada anlata anlata dışarıda özgür olan bütün insanların bütün haklarından cezaevlerindeki insanların yararlanmasını talep etmek ne derece doğru, bilemiyorum.

Bir de af konusu... Ben affa aslında karşıyım arkadaşlar. Ya, bir insan cezasını çektiyse... Evet, insani şartlarda cezasını çeksin ama bu toplumun bir af beklentisinin olduğunu ben düşünmüyorum.

Dünkü toplantıda da sağ olsun DEM'li arkadaşlarımız özellikle ve ısrarla... Yani ben avukatım, biliyorum ki bir tutuklu var, bir de hükümlü vardır ama siz diyorsunuz ki: "Hasta tutsaklar, politik tutsaklar" yani bir bebek katili için "sayın" diyebiliyorsunuz. Ben bunları asla kabul etmiyorum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Biz de "bebek katili" demenizi kabul etmiyoruz.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Yani ya tutukludur ya hükümlüdür yani bunun ötesi yoktur arkadaşlar yani "tutsak" diye bir şey yok. "Tutsak" savaş hukukunda olan tabirlerdir.

Aslında TİHEK'teki tecrübeleri ben böyle bir saat, iki saat anlatmak isterim Sayın Başkanım ama şimdilik bu kadar yetiniyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :77

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Size uluslararası rapor ve karardan da bahsettim değil mi? Benim kişisel düşüncelerim...

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Ben size okudum yani bir tuvaletle alakalı... Bakın, “CPT raporu” dediniz, ben BM'deki bütün raporları tek tek okudum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Kötü örnekleri Türkiye örnek almasın, en iyi örnekleri örnek alsın.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – CPT raporlarında sadece belli başlı, ya FETÖ ise veya PKK teröründen içeride tutuklu, hükümlüyse onlarla ilgili özellikle seçilip gidiliyor; ben bizzat şahit oldum ama diğer adi suçlardan infazı çekilen cezaevlerinde kesinlikle tercih edilip gidilmiyor.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Yani CPT'nin tarafsız inceleme yapmadığını mı söylüyorsunuz?

BAŞKAN DERYA YANIK – Arkadaşlar, karşılıklı...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – “CPT taraflı inceleme yapıyor.” mu diyorsunuz?

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Kesinlikle yapıyor.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – CPT taraflı inceleme yapıyor, taraflı rapor hazırlıyor, öyle mi?

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Evet, aynen öyle, ben bizzat şahit oldum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :78

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bakan Bey, siz böyle düşünüyor musunuz?

BAŞKAN DERYA YANIK – Sayın Vekilim, bir müsaade edin, kanaatlerini paylaşsın arkadaşlar.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Ben eski bir TİHEK kurul üyesi olarak benim kişisel görüşüm, Bakanlığın görüşü...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Hayır, CPT...

ADEM YILDIRIM (İstanbul) – Bırakalım konuşsun Sayın Vekilim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Harun Bey, toparlayalım.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Bakanlık benim görüşüme sahip çıkacak veya onaylayacak diye bir durum yok. Ben kendim hem meslekten, avukatlık mesleğinden hem de TİHEK, işkence ve kötü muamelenin önlenmesine dair bir kurumumuz var, o kurumdaki o kurul üyeliğinden aldığım tecrübeyle... Özellikle cezaevleri seçilip gelirlerdi, özellikle Sincan'daki gittikleri yerleri biliyorum, Diyarbakır'da gittikleri yerleri biliyoruz ama biz bunları...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Başvuru üzerine gidiliyor.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Özellikle mesela Çankaya'da bir polis karakoluna gidilecek, özellikle seçilmiş. Hatta bilinçli bir şekilde yapıldığını da düşündüğüm bir olay meydana geldi; “Ha, şu kamera çalışmıyor.” Bir saatliğine bir şekilde arızalanmış meğerse, onu haber aldılar ve de bizzat

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :79

oraya gidildi yani anlatacak çok şey var.

Ben teşekkür ediyorum Bakanlığımıza, Sayın Bakanımıza, Cezaevleri Genel Müdürümüze. Yani gerçekten standartların daha yüksek olmasını elbette ben de isterim, onlar bir insan, cezaevindeki mahkûm da tutuklu da bir insandır, devletin emanetindedir. Standartların üzerinde suçlu olsa da infazın yapılması gerekiyor, eyvallah ama bunlar bir suçludur arkadaşlar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Teşekkür ediyorum Harun Bey.

İbrahim Bey, deminden beri bekliyor ona...

İNAN AKGÜN ALP (Kars) – Başkanım, Komisyon üyesi olmayan bir tek ben varım.

BAŞKAN DERYA YANIK – Söz vereceğim birazdan.

Evet, buyurun.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Adalet Bakanlığımızın değerli bürokratları; hoş geldiniz diyorum öncelikle.

Ben de Hükümlü ve Tutuklu Haklarını İnceleme Alt Komisyonu Başkanı olarak, 27'nci Dönemde yaklaşık 28 tane Sayın Başkanım, bu dönemde de 3 adet cezaevi ziyaretini gerçekleştirdik. Burada öncelikle ben Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne ve bu tüm infaz koruma memuru arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Başta Sayın Cumhurbaşkanımız

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :80

olmak üzere Bakanlarımıza, Sayın Bakanımıza, Bakan Yardımcılarımıza ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğümüze ve tüm personelimize çok teşekkür ediyorum çünkü biraz önce Harun Bey söyledi CPT raporunda geçen, bizim geçen dönem bizzat yaşadığımız olayı sizlerle paylaşmak istiyorum: İsveç'te gene kurulumuzun, Alt Komisyonumuzun katıldığı cezaevi ziyareti gerçekleştirdik. Burada, içerisinde o dönem HDP olan partinin milletvekili de vardı. Orada gördüğümüz ve bütün Komisyonun ortak fikri, İsveç'teki cezaevlerinin bir tabutluk olduğu idi. Resmen tabutluktu ve içerisinde tuvalet, üzerinde kapağı dahi olmayan tuvaletle yani yaklaşık 2-2,5 metrekare diyeceğimiz bir alanda kalıyorlardı ve hepimizin ortak görüşü "Burası bir tabutluk." demiştik.

Ben süreç olarak nereden nereye geldiğimizi değerlendirmek anlamında... Rifat Bey de keşke burada olsaydı, tüm diğer arkadaşlara, milletvekili arkadaşlara da rica edeceğim; Ulucanlar Cezaevi ziyaretine gitsinler. Ulucanlar Cezaevi Müzesi yapıldı şu anda, orada 1990 öncesi yani 2002'den öncesi cezaevlerinin nasıl olduğunu, nasıl şartlarda kalındığını, ne şekilde yemek ve diğer hususlarını giderdiklerini görmeleri için Ulucanlar Cezaevi Müzesini ziyaret etmelerini özellikle istirham ediyorum.

Ben söylediğim gibi, gittiğimiz tüm cezaevi ziyaretlerinde bir prosedür -buradaki arkadaşlar da biliyor- tamamen tarafsız, tamamen ön

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :81

yargısız ve rastgele koğuşlara girerek yaptığımız tespitleri bire bir, hiçbir eksikliği olmadan çünkü bütün arkadaşlar da bütün partili arkadaşlar da aynı şeyi söyleyecektir, orada ne söylendiyse, ne yapılmışsa, ne şekilde söylenmişse tamamen rapor aldığımız bir çalışma gerçekleştiriyoruz fakat şunu gördük ki aynı cezaevinde yemekle ilgili aynı karavanadan yemek yiyen bir adi suçlu mahkûm ile bir siyasi mahkûmun yüzde yüz zıtla, birisinin “Çok güzel, harika.” dediği yemeğe diğerinin “Çok rezalet, çok kötü bir yemek.” dediğini de gördük. Burada tabii, siyasi tercihler de ortaya çıkıyor. Bunu özellikle belirtmek istiyorum.

Ben de şunu özellikle belirtmek istiyorum ki bundan sonraki hayatları boyunca hiç görüşemeyecekleri, yaklaşık 40 bin şehidin bulunduğu, çocukları, annesi babası, akrabalarını sayarsak, yüz binlerce kişinin bir daha hayatları boyunca görüşemeyeceği... Bebek katili, terörist başına da “sayın” denilmesini ben de kabul edemiyorum, onun da tutanaklara geçmesini rica ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – İnan Bey’e bir söz verelim, ondan sonra sizinle devam edelim, bir sonraki de sizde olsun.

Evet, buyurun.

İNAN AKGÜN ALP (Kars) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben aslında Adalet Komisyonu üyesiyim fakat Komisyon gündemine

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :82

ilişkin somut önerilerimi paylaşmak üzere katıldım. Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Sayın Bakan, size de hoş geldiniz diyorum bürokratlarınızla beraber.

Sunumuma geçmeden önce Diyarbakır'dan az önce aldığımız bir haberi paylaşmak istiyorum. İnsan Hakları Komisyonunun toplantıda olduğu bu saatlerde, maalesef Diyarbakır eski Baro Başkanı Sayın Tahir Elçi'nin katillerinin yargılandığı davada sanıklar hakkında beraat kararı verilmiştir. Üzgünüm, burada birçok insanın da üzgün olduğunu düşünüyorum. Sayın Bakan, bu, sizin için talihsiz bir andır bir Adalet Bakanı olarak, bir siyasal cinayetin faili meçhul kalması, cezasızlıkla sonuçlanması bir Adalet Bakanının elbette yaşamak istemeyeceği bir andır diye düşünüyorum. İnşallah telafisi mümkün olur, umudumuzu korumak istiyoruz adalet adına.

Sayın milletvekilleri, devletler özgürlüğünden yoksun kalmış kişilerin sağlığa erişim hakkını özgür bireylerle eşit şartlarda olmasını sağlamak zorundadır. Bu cümle hukukun temel ilkesidir. Az önce Sayın Rize Milletvekilinin konuşmasını, "İçerideki insanların dışarıdakilerle aynı şartlara sahip olmasını beklemiyorsunuz herhâlde." cümlesiyle özetlenebilecek konuşmasını dinlerken hukukun temel ilkesinin bir İnsan Hakları Komisyonu üyesi, İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu eski üyesi tarafından ihlal edilmiş olduğunu da tutanak herhâlde kaydetmiştir. Bu bakış açısı, bu yaklaşım modern hukukta, modern devletler anlayışında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :83

yoktur, terk edilmiş bir anlayıştır. Hâlen devam ettirilmesini de üzüntüyle karşılıyoruz.

Uluslararası mevzuat devletlerce özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşam hakkı konusunda devletlere pozitif yükümlülükler yüklemiştir. Bu da o yükümlülüklerden biridir. Yine, bu yükümlülükler kapsamında bizler Komisyonun gündemiyle ilgili bazı somut önerileri Sayın Bakana arz etmek istiyoruz. Bir, sağlık sebebiyle infazın ertelenmesi kararlarında cumhuriyet savcılarının takdir yetkisi kaldırılmalı ve hastanelerin verdiği raporlar esas alınmalıdır. Adli Tıp Kurumlarının sağlık sebebiyle infaz ertelenmesi raporlarında son ve tek merci olmaktan çıkarılmasının önü açılmalıdır. Hâlen hastanelerde bulunan ağır hasta tutuklu ve hükümlülerin tam teşekküllü herhangi bir hastane raporuna istinaden derhâl salıverilmelerinin önü açılmalıdır. Sayın Bakanım, bu husus Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararına konu olmuştur. Gülay Çetin/Türkiye davasında sürecin aşırı biçimsel bir yaklaşımdan kaçınmak üzere basitleştirilmesi gerekçesiyle Adli Tıp Kurumlarının bu misyonlarının daha basit süreçlere indirgenmesi devletlere aynı zamanda bir tavsiye niteliğindedir. Hasta mahpusların infaz ertelenmesi önündeki toplum güvenliği bakımından tehlike kriteri kanundan çıkarılmalıdır. Yine, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kaytan/Türkiye Kararı uyarınca tutuklu ve hükümlülerin müddetnamelerinde yaşları ve sağlık durumları dikkate alınarak tahliye olabilecekleri uygun

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :84

tarih yer almalıdır. Az önce başka bir vesileyle değindiğim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Gülay Çetin/Türkiye Kararı'nda belirttiği hususlara uyulmalı, hasta mahpusların tahliye edilmemesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesinin ihlali olduğu da hatırlardan çıkarılmamalıdır.

Sayın Bakanım, Cumhurbaşkanının sağlık sebebiyle tutuklu ve hükümlüleri af yetkisini düzenleyen genelgesi değiştirilmeli, Adli Tıp Kurumu tek belirleyici olmaktan çıkarılmalı, Cumhurbaşkanı ağır hastalarla, tutuklularla ve hükümlülerle ilgili yetkisini ayırım gözetmeksizin kullanmalıdır. Çok yakın bir tarihte 28 Şubat davasından hükümlü generallerin tahliyesinin Sayın Cumhurbaşkanının masasında bir yıl beklediği de hatırlardan çıkarılmamalıdır.

Bu taleplerle Komisyonu selamlıyorum.

Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, bu yönlerde yapılacak düzenlemelere Cumhuriyet Halk Partisi olarak katkı vermeye hazır olduğumuzu da bildiriyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – İnan Bey'e teşekkür ediyoruz.

Servet Bey, buyurun.

SERVET MULLAOĞLU (Hatay) – Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, çok değerli milletvekili arkadaşlarım, değerli katılımcılar; öncelikle hepinizi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :85

saygıyla selamlıyorum.

Aslında, burada bütün meramımızı Sayın Bakanım çok güzel bir cümleyle özetledi: "Biz cezanın infaz kısmında insan haklarına uygun bir şekilde infazın yapılmasını arzuluyoruz ve onun için çalışmalarımızı sürdürüyoruz." dedi. İşte, biz de -hepimizin ortak amacı da- cezanın infaz kısmının insan haklarına uygun bir şekilde gerçekleşmesi için fikirlerimizi söylemek üzere buradayız.

Burada yüksek güvenlikli cezaevleri inşa edilmiş, demin Mersin Milletvekilimiz Sayın Ali Bozan kendi yaşadığı olayı anlattı. Tutuklular yani henüz kuvvetli suç şüphesiyle tutuklu olan insanlar da bu cezaevlerine konuluyor ve tecritle bire bir bırakılıyor, yalnız yaşıyorlar, sadece bir arada yaşama istemleri engelleniyor. Örneğin, yüksek güvenlikli Kırşehir Cezaevi'nde 3 tutuklu sanığın bir arada yaşama istemi, bir arada bulunma istemi reddediliyor, bu yüzden açlık grevinde bulunuyorlar; tabii, açlık grevleri arzuladığımız bir şey değil ama kendilerini ifade etme biçimi olarak bu yönteme başvuruyorlar, onları aşıyor, maalesef, aileler çok zor durumda kalıyor, bize aileler geliyor. Hepimizin çocukları var, bir anne-babanın evladının gözünün önünde bu şekilde eriyor olması gerçekten içlerimizi acıtan bir olay, onun için, bir arada yaşama istemlerinin değerlendirilmesi gerekiyor. Bu tecrit uygulamalarına derhâl son verilmesi... Ve takdir ederiz ki tutuklu olan sanıklar ileride beraat

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :86

edebilirler dolayısıyla telafisi imkânsız zararların doğacağı da tartışmasızdır. Bu nedenle, tutuklu ile hükümlü ayırımına ayrı bir hassasiyet gösterilmesi gerekiyor, tutuklu sanıklara telafisi imkânsız zararlar doğurabilecek eylemlerden kaçınmak gerekiyor.

İdare ve gözlem kurulları var, bunlar hukukçulardan oluşmayan... Sanırım sadece savcılardan oluşuyor, yine, cezaevindeki memurlar daha çok ağırlıkta oluyor ve tamamen soyut değerlendirmelerle karar veriliyor. Bu idare ve gözlem kurullarının da denetlenmesi ve aslında -bana göre- kaldırılması gerekiyor. Hepimizin amacı... Ceza verildikten sonra, elbette, ıslah etmiş bir şekilde infazın gerçekleşmiş olması gerekiyor ama bu şekilde tecrit koşullarının... Takdir ederiz ki insan sosyal bir varlıktır, tecritle hiç kimseyi ıslah edemeyiz, biz sadece onun ruhsal ve bedensel bütünlüğünü bozarız; bu nedenle insanın sosyal varlık olduğunu düşünerek tecride son verilmelidir.

Ben de Sayın Mahmut Tanal'a katılarak, aslında toplumda infial yaratmayacak suçlar ayrı tutularak toplumdaki genel af talebinin tartışmaya açılmasını uygun buluyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Çok teşekkür ediyorum Servet Bey.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Başkanım, usul adına tek bir cümle söyleyebilir miyim?

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :87

BAŞKAN DERYA YANIK – Bir tek cümle...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Tek cümle.

BAŞKAN DERYA YANIK – Evet, buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Değerli Başkanım, biz İnsan Hakları İnceleme Komisyonuyuz. Şu anda Türkiye Büyük Millet Meclisinde Deva Partisinin 15 milletvekili var, Yeniden Refah Partisinin 4 milletvekili var; Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bu Komisyonda bu iki siyasi partiyi temsilen tek milletvekili yok ancak HÜDA PAR'ı temsil eden -Mecliste 4 milletvekili olduğu için- milletvekili, onların temsilcisi var; diğer gruplara neden bu hak verilmiyor, bunu merak ediyorum.

Teşekkür ederim, saygılar sunarım.

BAŞKAN DERYA YANIK – Teşekkür ediyorum.

Adem Bey, buyurun.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) – Başkanım, ben de öncelikle böyle bir toplantı tertip ettiğiniz için size ve Komisyon üyelerimize teşekkür ediyorum. Yine, kıymetli Bakanımıza, Bakan Yardımcımıza ve Bakanlıktaki bürokratlarımıza, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürümüze de teşekkür ediyorum, vekillerimizi de saygıyla selamlıyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :88

Tabii, ben buradaki verilerden hareketle birkaç hususa dikkat çekmek istiyorum. Öncelikle, 340 bin mahkûm olduğu söylendi -daha doğrusu tutuklu ve hükümlü sayımız- bunun yüzde 84'ünün hükümlü, diğer yüzde 16'lık kısmını ise tutuklu olarak söylendi; bu sayı bizim nüfusumuzla orantılandığında dünya kriterleri çerçevesinde nasıl bir fotoğraf ortaya koyuyor, bu konuda bir çalışmamız var mı?

Diğer bir husus, yine, suç tiplerine göre bir analiz yapıldı ve en fazla uyuşturucu yüzde 36, hırsızlık yüzde 25, yağma yüzde 8, dolandırıcılık yüzde 6; topladığımızda zaten aslında "adi suç" dediğimiz bu suç tipleri yüzde 75 civarı oluyor. Terör suçuna baktığımız zaman yüzde 7 ama gerek Genel Kurulumuz gerek bu komisyonlarımız hep terör suçları üzerinden, maalesef, işgal edilir. Ya, başka suçtan yüzde 75 mahkûm var, biz bunu nasıl engelleyebiliriz, nasıl burayı önleyebiliriz, nasıl burayla alakalı birtakım çalışmalar yapabiliriz; aslında bunları konuşmamız lazım. Toplumun yüzde 75'ini ilgilendiriyor, en az, diğer suçları saymadığım için söylüyorum. Bu anlamda da her mahkûm, her hükümlü, her tutuklu bizim için önemli her şeyden önce çünkü insandır ve devletimize -biraz önce Harun Bey de ifade etti- emanettir; suçuna, tipine bakamayız, şekline bakamayız, artık ona bizim himayemizde olan, devletin himayesinde olan bir emanet olarak bakmak ve görmek zorundayız. Bu anlamda, temelinde insan olan, bu insanlarımıza dönük; Avrupa'yla kıyasladığımız zaman,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :89

Amerika'yla veya başka ülkelerle kıyasladığımız zaman bizim tutuklu ve hükümlülerimizle ilgili bir veriyi ortaya koyabiliyor muyuz; bunu ben ifade etmek istiyorum.

Diğer taraftan, erkek hükümlü ve tutuklu sayımız yüzde 95, kadın yüzde 4, çocuk yüzde 1; bu veriler bize suça yaklaşımdan öncesi için birtakım şeyler vermiyor mu? Mesela, cezaevine gelmeden önceki noktalarda burayı nasıl engelleyebiliriz, aslında bizim buralarda biraz da bunları konuşmamızda fayda var. Tabii ki hükümlü haklarını, tutuklu haklarını konuşacağız ama nihayetinde bu insanlar buraya gelmeden önce başka masum insanların hakkını ihlal etmiştir, o hakkı ihlal edilen insanlar da en temelde insandır, onların hakkını da düşünmemiz gerekebilir; bu anlamda da belki Bakanlık olarak böyle bir çalışma yapmamızın gerekli olduğunu düşünüyorum.

Diğer taraftan, kamera görüşmesiyle ilgili güzel bir sunum yaptınız, izledik, duygulandırıcı bir şey, evet, hiç kimsenin temenni etmeyeceği bir şey; böyle bir uygulama bizden başka ülkelerde var mı veya biz model olabiliyor muyuz yoksa başka bir yerden ve model aldık; bu da önemli.

Son bir sorum da şu olacak: Cezaevinde hükümlü olarak kalan en uzun hükümlü grubu hangisi? Yani, şu an hükümlü olarak en uzun kim kalmış? Ya, bu siyasi olur, adi olur, adam öldürmeden olur, ne bileyim, yağma olur, terör suçu olur...

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :90

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Suç bakımından mı?

ADALET BAKAN YARDIMCISI HURŞİT YILDIRIM – Suçlu bakımından mı.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) – Suç bakımından, suçlu bakımından baktığımızda, yani mesela ben 1992 Sivas olaylarını biliyorum. Yani Sivas mahkûmlarından daha önce bir hükümlü var mı mesela burada?

BAŞKAN DERYA YANIK – Hükümlü mü, tutuklu mu?

ADEM YILDIRIM (İstanbul) – Hükümlü. Tutuklu zaten olma ihtimali olmaz yani otuz yılı aştı, otuz iki yıla gelmiş oldu.

Mesela otuz yıldan fazla hükümlü grubu var mı Bakanım? Bu konuda da bir bilgilendirme yapılabilirse.

Bir de son olarak, tutuklu ve hükümlü oranları bakımından yüzde 84 hükümlü var cezaevlerimizde, yüzde 16 da tutuklu var. Bu oran yine, dünya değerlendirmesinde kıyasladığımız zaman veya gelişmiş ülkeler bakımından Türkiye'mizin bulunduğu yer de önemlidir. Bu konuda da bir bilgilendirme yapılırsa cezaevleriyle alakalı, İbrahim Bey değerlendirme yaptığı için oraya girmeyeceğim çünkü beraber gezmiştik cezaevlerini; Diyarbakır, Mardin, Sincan Cezaevlerini.

BAŞKAN DERYA YANIK – Toparlayalım.

ADEM YILDIRIM (İstanbul) – Oradaki değerlendirmeleri diğer milletvekillerimizle, Komisyon üyelerimizle birlikte değerlendirdik. Bizim

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :91

amacımız, hep birlikte, hangi partiden olursa olsun arkadaşlarımız, tabii ki buradaki gerçek ihlaller varsa bunu görüp doğrudan yetkili kurumlara bildirip gereğini yapmaktır. Cezaevleri Genel Müdürümüzü de burada tekrar tebrik ediyoruz. Oradan iletmiş olduğumuz notların gereğinin yapılmış olması, bu ziyaretlerin önemini bir kez daha artırmış oluyor. Bu bakımdan da bizim bu çalışmaların ne denli kıymetli, önemli olduğu ve bunun gereğini yapan sizlerin de ne denli kıymetli çalışma yaptığını bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Çok teşekkür ediyorum Adem Bey.

Değerli arkadaşlar, iki soru daha alacağım. Ondan sonra Sayın Bakanımız bir değerlendirme ve toparlama yapar muhakkak ve normalde aslında beş buçuğa göre planlamıştık ama altı buçukta da toplantıyı bitirmeyi ümit ediyorum.

Şimdi...

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) – Şimdi, sağ tarafı da...

BAŞKAN DERYA YANIK – Yo, hiç, hiç cevap yok arkadaşlar.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Adım geçti, adım geçti.

BAŞKAN DERYA YANIK – Önemli değil. Karşılıklılığı kullanmayacağız, çünkü karşılıklılığa girersek çok tartışma uzar. Gerek yok arkadaşlar. Herkes kanaatini paylaşıyor. Buna da saygı duyacağız yani

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :92

arkadaşlarımızla alakalı, onların değerlendirmeleriyle alakalı. Siz söylediniz, sizinle alakalı da onlar da... Onu artık yani hakikaten çok uzatmayalım.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Sağ taraftan gidelim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Evet, sağ taraftan Mustafa Bey'e söz vereceğim, sonra siz ve üçüncüyü de alalım ve kapatalım artık.

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) – Sayın Başkanım, benim otuz saniye bir süre isteyeceğim, bir ayetin manasını anlatacağım.

BAŞKAN DERYA YANIK – Peki, o zaman.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) – Sayın Başkanım, daha kısa söz kullanılarak birkaç arkadaşın daha kullanmasına izin verebilirsiniz.

BAŞKAN DERYA YANIK – Maalesef, arkadaşlarımız kısa söz kullanmıyorlar, keşke kullansalar.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) – Ama uzatıyorlarsa kapatalım yani.

BAŞKAN DERYA YANIK – Evet, Mustafa Bey, buyurun.

MUSTAFA ALKAYIŞ (Adıyaman) – Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, hoş geldiniz. Sizi gerçekten burada ağırlamaktan büyük keyif aldık ve mutlu olduk.

Şimdi, tabii, gönül isterdi ki yani insan haklarını da konuştuğumuz

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :93

bir ortamda hakikaten nerede, hangi siyasi anlayışta olursak olalım bizi bir araya getiren temel doğrularda bir araya gelebilelim ama yani görebildiğim kadarıyla durduğumuz yerden olayları tahlil etme konusunda bir ısrarımız var. Şimdi, biz cezaevlerini de Sayın Başkanım ile beraber geziyoruz, görüyoruz. Özellikle barolarda görev yaptığımız yıllardan itibaren cezaevlerine, karakollara gittik geldik, şikâyetleri aldık, takip ettik. Geldiğimiz yer açısından Sayın Bakanım, hakikaten teşekkür ediyoruz. Yani İbrahim Bey de söyledi Sayın Başkanım, esasen taleplerin, şikâyetlerin geldiği, netleştiği konular açısından yani belki görebildiğimiz şey, özellikle bu işe bedellerinin evet, yani konusuydu. Sayın Genel Müdürümüze de çok teşekkür ediyoruz. Yani bunun iletilmesinden sonra hemen düzeltilmiş. Biz, Harun Bey'in de dediği gibi, elbette ki cezası verilmiş ya da tutuklanmış, özgürlüğü kısıtlanmış ve devletin himayesine bırakılmış vatandaşlarımızdan bahsediyoruz. Geçmişte buralar genel olarak topluma kapalı, müphem yerlerdi ama hem karma komisyonda hem bizim yaptığımız çalışmalarda Adalet Bakanlığımızın, Cezaevleri Genel Müdürlüğümüzün şeffaf, hesap verebilir ve yani teşekkür alabilecek seviyede de gerçekten bir seviyeye geldiğini gördük. Daha iyisi olabilir mi? Daha iyisi olabilir. Daha güzel olabilir mi? Daha güzel olabilir. Anlayış açısından da ben burada uluslararası platformlar, kurumlar söyleniyor. Elbette ki insan hakları, bütün insanlığın ortak değeridir, takip edilmesi

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :94

gereken hususlardır. İncancımız da bunu söylüyor. Yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Birleşmiş Milletlerin elbette ki kararları, tutumları bizim için kıymetlidir ama onlar olmasa da bizim üzerimizde insan haklarını ilerletmek, insan hak ve hukukunu daha fazla geliştirmek gibi bir sorumluluğumuz var. Bunu biz daha ileri taşıyacağız, biz daha örnek olacağız. Bunun da inşallah örneklerini Başkanım sizin Başkanlığınızda görüyoruz.

Sadece şu konuyu söyleyeceğim Sayın Bakanımı bulmuşken: Sayın Bakanım, ara buluculuk müessesesi kuruldu. Yani sizin de Bakanlığınızda gerçekten çok dal budak ilerliyor. Bunun devamını diliyoruz, özellikle mahkemelerimizin üstündeki iş gücünü azaltmak noktasında. Bir de uzlaştırma kapsamında olan suçlar açısından tabii, uzlaştırıcı var. Bu noktada uzlaştırmaya giren uzlaştırıcıların hukukçu olmasında, avukat olmasında, kararların daha seri, daha nitelikli çıkması noktasında bir fayda olur gibi düşünüyoruz. Ben Sayın Genel Müdürlüme çok teşekkür ediyorum. Ayrıca Sayın Bakanım, eğer mümkünse şu sunumun bizlere de ulaştırılmasını istiyoruz çünkü cezaevleriyle ilgili derli toplu gerçekten bilgi sahibi olduk. Bu sunumun Sayın Bakanım bize de ulaştırılmasını talep ediyoruz.

BAŞKAN DERYA YANIK – Mustafa Bey'e teşekkür ediyorum.

Selçuk Bey'e sözü bırakıyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :95

Buyurun.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, değerli bürokratlar, kıymetli milletvekilleri; şöyle iki konuyu ben gündeme getirmek istiyorum. Birincisi tabii, Sincan Cezaevine birlikte gitmiştik. Bir koğuşa gittik, koğuştta 40'ın üzerinde mahkûm vardı -tutuklu ya da mahkûm, hükümlü- neticede hepsi, istisnasız cezaevine girdikleri gün dayak yediklerini söyledi hiçbir gerekçe gösterilmeden. Öyle söylemedi mi İbrahim Bey?

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Hepsi değil, yok yok.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Hepsi dedi ya, ben oradaydım. Yemeyen var mıymış?

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Hepsi değil, raporlarımızda var, bakabiliriz.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Ya neyse, hepsi yediğini söyledi.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Raporlarımızda var yani.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Tamam, ben böyle ben duyduğumu söylüyorum. Kim tuttu? Keşke ben de tutsaydım.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Söyleyen oldu ama hepsi değil.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :96

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – O koğuş öyleydi ya, Mahmut Bey oradaydı.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – O koğuş öyleydi.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Tek bir koğuşta söylendi.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Tamam, ben de bir koğuşu diyorum, girdiğim koğuşu söylüyorum. Koğuşun tamamı.

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Koğuşun tamamı. Tamam, tamam, şimdi oldu.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Akabinde, mesela Sincan'da ben gidip kendim görmüştüm, basına da yansıdı. 2 gazeteci arkadaş, tutuklu gazeteci arkadaş, girdikleri gün saçları 3 numaraya vuruldu zorla. Batuhan Çolak, Serkan Kafkas. Ben bunların fotoğrafını çektim, cezaevinin idaresinden rica ettik, birlikte fotoğraf çekindik ve cezaevi savcısı bana söz vermesine rağmen defaten o fotoğrafı gönderemedi biliyor musunuz? Sonra dedi ki: “Fotoğraf yanmış.” dedi, “Arıza.” dedi, bilmem ne dedi, fotoğrafı gönderemedi. Zorla saçları...

İBRAHİM YURDUNUSEVEN (Afyonkarahisar) – Komisyon dışı ziyaretiniz, Komisyonla değil.

YÜKSEL SELÇUK TÜRKOĞLU (Bursa) – Komisyon dışı olanı söylüyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :97

Neticede bunlar da yaşandı. İyi gelişmeler var mı? Olsun zaten, olanı da tebrik edelim, takdir edelim ama bir de şöyle bir şey var, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 2023 istatistikleri var -bilmiyorum, özür dilerim, zorunlu çıkmıştım, orada gündeme geldi mi- bu istatistiklerde diyor ki: "Türkiye, 2023 yılında en fazla adaletsiz yargılamanın ve özgürlük hakkı ihlallerinin yaşandığı ülkeler sıralamasında Rusya'yı da 2'ye katlayarak 1'inci sırada." Şimdi, Türkiye 23.400, Rusya 12.450, Ukrayna, Romanya, İtalya azalarak devam ediyor. Türkiye böyle de bir birinciliğe sahip. Yine diğer taraftan adalete güvenle ilgili ciddi manada endişeler yaşanıyor. Ben bir şeyi samimiyetle merak ediyorum: Hukukta istediğimiz sonucu ya da düzelteyim adaletli sonucu -tırnak içerisinde- alabilmek için yalnızca mahkemelere, yargıya ve sisteme güvenmenin yetmediğini... Misal, "Sayın Cumhurbaşkanıyla da bir fotoğrafımız olursa adalet ancak tecelli eder." noktasına gelinmesi, hukuk adına kabul edilebilir bir şey midir? Ben şahsen kabul etmiyorum. Başımıza bir mevzu geldiğinde, mahkemelik olduğumuzda şöyle mi yapacağız: Gidelim, bir hatırlı milletvekiliyle, valiyle, bürokratla, belediye başkanıyla, bakanla fotoğraf mı arayalım, hukuku buralarda mı arayalım? Bir buçuk yıldan fazla beklenip hazırlanmayan iddianame, hazırlanan ama içi boş olan iddianameden sonra halkın adaletin tecelli olacağına olan inancı ancak Sayın Cumhurbaşkanıyla bir fotoğraf yayınlandıktan sonra mı olacak? Bunu da

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :98

iletmek istedim.

Son bir not: Bu tartışmalara Genel Kurulda da hep şahit oluyorum; “bebek katili” ve “sayın” tartışması.

Sayın Bakanım, bir şey söyleyebilir miyim; benim kanaatimce ve inancım ile da teröristbaşı, bölücü, katil, bebek katilidir, cezasını almıştır, çekmelidir. Ama bu konuda sürekli hem buralarda hem Genel Kurulda “sayın” deniliyor, her denildiğinde de AK PARTİ'li arkadaşlar buna itiraz ediyor. Ben bu vesileyle müsaadenizle bir hatırlatma yapmak istiyorum: 2015 yılı Amerika Birleşik Devletlerinde konuşan Sayın Bülent Arınç... “Sayın Öcalan’ demek suç olmaktan çıktı. PKK'nın kendine ait bayrağını elinde taşımak, Öcalan’ın posterlerini taşımak suç olmaktan bizim dönemimizde çıktı. Hatta Türkiye'nin sistemi böyle olmalıdır. Türkiye’de şunlar, eyaletler, demokratik özerklikler falan, bunların hiçbiri artık suç değil; geçmişte bu suçlamalarla cezaevinde yatanların hepsi çıktı. Düşüncelerini ve fikirlerini açıklamaktan dolayı ve bunu basın-yayın yoluyla yaymaktan dolayı da kimseye ceza vermiyoruz.” diyen kişi -o zaman, herhâlde ya Meclis Başkanı ya Başbakan Yardımcısıydı- Sayın Bülent Arınç’tı, Adalet ve Kalkınma Partisiydi, sizin partinizdi. Bunun yanı sıra, diğer yapılan şeyleri de yok Dolmabahçe’yi yok Oslo’yu anlatmıyorum; bunu sadece hatırlatmak istedim.

Teşekkür ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :99

BAŞKAN DERYA YANIK – Yüksel Bey, çok teşekkür ediyoruz.

BAŞKAN DERYA YANIK – Arkadaşlarımızın, tabiatıyla, kendi kanaatlerini ve kendi tepkilerini ifade etme hakları vardır, Bülent Bey’le aynı şekilde düşünmek mecburiyetleri de yoktur malum; bunu ifade edelim.

Mehmet Sait Yaz Hocam, buyurun.

MEHMET SAİT YAZ (Diyarbakır) – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Değerli Bakanım, muhterem heyeti, Değerli Komisyon Başkanım, saygıdeğer milletvekili arkadaşlarım ve muhterem hazırın, basın mensupları; hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

Ben kayıtlara geçsin diye bir şey söylüyorum; ne tenkittir ne de farklı bir şey ifade etmektir. Hepimizin -“hepimizin” de derken yani inananların tümünün- üzerinde ittifak ettiği, ilahî kelamdan, adalet ve insan hakları noktasında ölçü olabilecek Nisa Suresi 135'inci ayetin hepimizin dosyasında olması gerektiğine inanıyorum ve onun mealini, Türkçesini söylüyorum: “Siz ey iman edenler! Kendinizin, ebeveyninizin ve akrabanızın aleyhine de olsa, Allah için hakka şahitlik yaparak daima adaleti tesis etmeye çalışın. O kimse zengin olsun fakir olsun Allah'ın

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :100

hakkı, onların her birinin önüne geçer. O hâlde, kendi arzularınıza uymayın ki adaletten uzaklaşmayasınız. Ama eğer hakikati çarpıtırsanız veya şahitlikten kaçınırsanız, bilin ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.”

Değerli kardeşlerim, şunu ifade etmek istiyorum: Biz, İnsan Hakları Komisyonu üyesiyiz. İnsan hakkını savunduğumuz zaman -bir kere daha burada ifade etmiştim- bütün insanların haklarını savunalım; sadece bir ideolojiye mensup, bir partiye mensup, bir gruba mensup, dini olsun veya olmasın, bir örgüte mensup olan insanların haklarını savunursak biz insan haklarına hakaret etmiş oluyoruz. Mesela, DEM PARTİ’li kardeşlerimin şurada fotoğraflarını bastıkları ve kendilerinden bahsettikleri insanların çoğunun ben PKK mensubu olduklarına inanıyorum ve bakıyorum. Mesela, bunun içerisinde hakkını savunduğunuz bir El Kaideli olsun, bir IŞİD’li olsun, hiç beğenmiyorum yani bunların tamamını telin ediyorum, bir Selefi de olsun. Mademki tutsaktır, cezaevindedir ve mağdurdur, hepinizin hakkını savunmak bana da düşüyor, size de düşüyor.

Değerli Bakanım, şunu ifade edeyim: 3 semavi kitaba göre ve gelen bütün peygamberlere göre katilin yaşama hakkı yoktur. Katil, Allah'ın kitaplarına göre de peygamberlerine göre yaşamamalıdır, yaşatılmamalıdır çünkü birini öldürmüş, birinin hayatına mal olmuş. Eğer biz katili öldüremiyorsak -ki bugünkü yasalarımız öyle- cezaevine atıyorsak, o zaman ister beğenelim ister beğenmeyelim insani haklarını da teslim

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :101

etmemiz lazım. Bu vesileyle, bunu ifade etmiş oldum.

Hepinizi saygıyla selamlıyor, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Teşekkür ediyoruz Hocam.

Elif Hanım, buyurun lütfen.

ELİF ESEN (İstanbul) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Kıymetli Bakan, Değerli Bakan Yardımcım ve kıymetli bürokratları;
hoş geldiniz, sunumlarınız için de teşekkür ediyoruz.

Sayın Bakanım, ben bugün sizden herhangi bir randevu talebinde bulunmayacağım, merak etmeyin, ne siz ne özel kaleminiz endişelenmesin. Çünkü 3 kere bekledik, 1 kere KEFEK'te ifade ettim ama ne yazık ki herhâlde, yoğunluğunuz sebebiyle size kadın cezaevleri ve çocuklarla ilgili raporumuzu ulaştıramadık. Geçen hafta, bir ay bekleyişten sonra, artık bir basın toplantısıyla kamuoyuna duyurumuzu da yaptık. Çok değerli tespitler olduğunu düşünüyorum. Aslında, burada niyetimiz, tamamen samimi. Yani kadının ve çocuğun üstün yararının gözetilerek cezaevlerinde bulunmaları ya da bulundurulmamalarıyla ilgili çözüm önerilerimizi de içeren tespitlerimiz, sorun ve ihtiyaç tespitlerimizdi. Yine burada iyi niyetle yaklaşmıştık çünkü bunun sizlerin bir eksiği değil de güncel sorun ve ihtiyaçlarla güncellenerek gelmesi ve bizlerin de oradaki kadınlarla irtibat kurarak, onlardan bire bir aldığımız sonuçlardı bunlar. Şimdi, ben birkaç tanesinden burada bahsetmek istiyorum. Aslında şöyle üzüldüm çünkü biz

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :102

AK PARTİ kurulduğunda İstanbul'da sizlerle ve Değerli Bakan Yardımcımız Hurşit Bey'le... Siz Pendik İlçe Başkanıydınız, Hurşit Bey Kadıköy İlçe Başkanıydı, Derya Hanım İl Başkanlığında birlikte çalıştığım arkadaşım. O zamanki çalışmalarımın da asla erinmiyorum, gurur duyuyorum ancak daha sonra sıkıntılar sebebiyle aranızdan ayrıldım, bir süre hiç siyasetle ilgilenmedim, sivil toplum ancak şimdi DEVA Partisi Genel Başkan Yardımcısıyım ve kadın politikalarından sorumlu Genel Başkan Yardımcısıyım. Yine özgürlüklerin yanında olmak amacıyla, yasakların karşısında, yolsuzlukların da peşinde olmak amacıyla ben siyasetteki izimi devam ettiriyorum.

Şimdi, size hızlıca birkaç öneride bulunmak istiyorum, birkaç da sorum olacak izninizle. Öncelikle, temel haklar eylem planımızda da DEVA Partisi olarak yer verdiğimiz birkaç hususun altını çizmek istiyorum. Hasta mahpuslar bakımından tam teşekküllü devlet hastaneleri tarafından verilen "Cezaevinde kalmaz." raporu sonrası kişinin derhâl tahliye edilmesi, İnsan Hakları Eylem Planı'nda sizlerin de taahhüdüydü bu; bunun yerine getirilmesinin önemli olduğunu düşünüyorum.

Yine, ağır hasta çocuğu olan anneler için -ki dün bir tanesine tanıklık ettim, birazdan bahsedeceğim hızlıca- sağlanan infaz erteleme hakkının babalar için de uygulanmasına dair düzenlemenin yapılması. Anne-babanın aynı anda tutuklu ya da hükümlü olması durumlarında çocuğun bu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :103

durumdan dezavantajlı olarak etkilenmemesi için ebeveynlerden bir tanesinin küçük çocuğun yanında olması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve son olarak İdare ve Gözlem Kurulu raporlarının somut değerlendirmelerle yapılması adına gerekli yasal düzenlemelerin yapılması.

Şimdi, siz az önce sunumunuzda kadınların videolarına yer verdiniz, çok daha duygulu videolardı. Ben dün Sincan Cezaevini ziyaret ettim. Bundan yaklaşık bir ay önce de 23 Nisan sebebiyle Marmara Silivri Cezaevi ve yine Sincan Cezaevindeki çocukları ziyaret etmiştim. Ziyaretlerimde gözyaşlarımı zor tutuyorum çünkü asıl amacım oradaki kadınların moral olabilmek, oradaki çocukların yüzünü güldürebilmek, yine gözlerim yaşardı, ben izleyemedim videoları, onun için de bu işin peşindeyim diyeyim size. Ben cezaevi ziyaretlerimi devam ettireceğim her ne kadar cezaevi Komisyon Başkanımız toplantıda benim katılmamama dair bir karar belirtse de kendi talebimi belirttim size, Komisyon üyesi olmadığım için katılamayacağımı belirttiniz. Sayın Tanal, sağ olsun, o zaman da dedi ki: "Daha önce Komisyon üyesi olmayan arkadaşlar kendi imkânlarıyla katılabilirlerdi." Siz dediniz ki: "Komisyonumuzun bir kararı vardır ve bu karar doğrultusunda katılamazsınız Elif Hanım." Hâlbuki, niyetim gerçekten iyi niyet ve ben bunu, şöyle, sizden toplantı tutanağından yazılı olarak talep ettim, toplantı tutanaklarında yazılı bir

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :104

karar yok, şifahen verilmiş bir karar. Ben bu kararınızın tekrar görüşülmesi için Meclis Başkanı Sayın Numan Kurtulmuş'a da dilekçemi sunacağım. Bu konuyla ilgili Derya Hanım'dan da bir randevu talebim oldu ama Derya Hanım'la da bir türlü biz saatlerimizi denk getiremedik diyeyim.

Şimdi, Sayın Bakan, bu hassasiyetle, ben öncelikle dünkü gözlemlerim için Bakanlığınıza teşekkür ediyorum çünkü nitelikli muhalefetin sadece eleştirmek değil, gerektiğinde teşekkür etmek olduğuna da inanıyorum. Dün ben "Annemleyim Projesi" kapsamında anne-çocuk ünitesinde çocuklarıyla birlikte kalan, 0-6 yaş çocuklarıyla birlikte kalan kadınların gayet medeni, gayet iyi şartlarda Sincan Cezaevinde anne-çocuk ünitesinde kaldıklarına tanıklık ettim. Ancak bu proje bir tek Sincan ve Diyarbakır Cezaevlerinde. Ben şunu sormak istiyorum, bu çok önemli bir şey yani orada mahpus anneleriyle kalan masum çocukların, o 0-6 yaş gibi çok değerli yaşlarını heba etmeden, topluma sorunlu bireyler katılmasına engel olmak için bu projeyi artırma hedefiniz var mı, belli stratejik planlarınız var mı bununla ilgili? Eğer varsa ben gerçekten gönüllü bir milletvekili olarak, sivil toplumla da ki bağlarım oldukça güçlüdür sivil toplumdan geldiğim için iş birliği yaparak devleti, dolayısıyla aracı olan siz Bakanlığınızı desteklemekten gurur duyarım.

Yine, cezaevindeki kadınlar ailelerinin yakınındaki cezaevlerine aktarılmak istiyorlar. 2 çocuğu dışarıda olan İzmirli bir kadın Sincan'da,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :105

burada tek çocuğuyla kalıyor ama çocukları İzmir'de, naklini istiyor. Ya, bu çok doğal bir hak. Lütfen, dijital sisteminizde bu iyileştirmelerin yapılmasını sizlerden rica ediyorum. Yani öncelikli tutun 0-6 yaş grubu çocuğu olan anneleri. Dijital sistemle artık bu çok kolay, çok kolay eleyebilirsiniz, öncelikli tutabilirsiniz. Lütfen, çocuklarını hiç olmazsa ayda bir görebilecekleri bir yakınlığa eriştirin çünkü maddi yoksunluklar sebebiyle görüşemiyorlar çocuklarıyla.

Yine, denetimli serbestlik kapsamının kadınlarda uygulanmasını düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız... "Alternatif infaz yolları bazı suçlarda geçerli." dediniz. Bu, kadın için de geçerli olabilir mi? İnfaz ötelemeyi çok konuşuyoruz. Yani 0-6 yaşa kadar birçok teknikten bahsetti Değerli Genel Müdürümüz, o teknikler bu kadınlar için gerek ev hapsi gerek belli sınırlamalarla olabilir. Bu 0-6 yaş, o çocuğun gerçekten karakterinde çok önemli etkisi olan 0-6 yaş kadınlar dışarıda geçirebilir mi, bununla ilgili bir planlamanız var mı; bunu öğrenmek istiyorum.

Yine, dün bir hasta çocuğu olan, genetik rahatsızlığı sebebiyle elleri, kolları tutmayan bir çocuğun annesiyle bire bir görüştüm. Bu kadın hapisanede ve çocuğuna kayınvalidesi bakıyor. Bu kadın, ya, gözyaşları içinde dışarıda evladının yanında olma isteğini belirtti. İsimleri var bende. Ben bu kadınlara birkaç ay sonra tekrar gideceğim çünkü moral olmanın da, Mecliste bir ablaları olduğunu bilmelerinin de kıymetli olduğunu

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :106

düşünüyorum. Lütfen, bu kadınlarla ilgili ben cezaevi müdürümüzle de görüştüm, o da gayet yapıcı yaklaşıyor. Sizden de rica ediyorum bu hasta çocuğu olan kadınların bir an evvel evlatlarına kavuşmalarını.

Yine, koruyucu, önleyici tedbirlerin son derece önemli olduğunu yani cezaevine girmeden de çıktıktan sonra da koruyucu, önleyici tedbirlerle yeniden suça sürüklenmemesi için bu kadınların, çocukların Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığıyla iş birliğiniz çok önemli. Ben teşekkür ediyorum, Sayın Mahinur Göktaş çok hızlı bir şekilde geri döndü randevu talebime ve ben bunları ona aktardım ama birinci sorumlu sizsiniz. Ben sizden rica ediyorum ve takipçisi olacağımı da burada iletiyorum çünkü bu ikinci ziyaretlerimde ufak engellemelerle karşılaştım, ilkinde çok rahat bütün kapılar açıldı ama yani bu ikincisinde biraz böyle önümüze setler çıktı. Biz de sırtımızı mevzuata yasladık, mevzuatın bize tanıdığı haklarla bir milletvekili olarak dün ziyaretimizi gerçekleştirdik.

Rehabilitasyon kısmı önemli. İş yurtları konusunda teşekkür ve tebrik ediyorum, bu sistem gayet iyi işliyor ve çok da kıymetli hayata adaptasyon, yeniden suça karışmamaları anlamında ancak çocuklu kadınlar, 0-6 yaş grubu çocuğu olan kadınlar, kreş desteğinde bu çocuklarını tamamen emanet edemedikleri için bu kurslardan ne yazık ki faydalanamıyorlar. Belki onların faydalanacağı bir sistem, o saatlerde özel bir bakım çocuklarına sağlanabilir; bunu rica ediyorum.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :107

Ceza infaz personellerinin eğitimi çok çok önemli. Bunu nasıl takip ediyorsunuz, bir performans izleme, değerlendirme sisteminiz var mı? Çünkü şunu da tespit ettik: Bakın, bir sürü yenilik yapıyorsunuz yani bu yaptığınız sunum, yenilikçi bakış açınız son derece kıymetli. Yine bunun için de teşekkür ediyorum ancak bunun takip edilmesi de çok önemli, uygulamada aksaklıkların olduğunu görüyoruz, sizin yeniliklerinizden ceza infaz kurumu memurlarının bir kısmının haberi yok. Neden haberi yok? Çünkü ben yaptığım, yine görüşmelerde dışarıda olan çocuğu için çocuk başına destek alabilecekken bir kadının bu destekten haberinin olmadığını, bu destekten mahrum kaldığını ki bunlar yoksul ailelerin kadınları. Bu hayati derecede önemli suça sürüklenmemesi için, zararlı çevrelere karışmaması için ve bir de dün bir kadından bu iyi hâl sınavları uyguluyormuşsunuz, bu iyi hâl sınavlarının mahpuslar üzerindeki olumlu etkilerini gözlemledim. Bunun da çok çok önemli bir şey olduğunu düşünüyorum. Şöyle söylüyordu: “Ben hepsine giriyorum, hepsinden de 100 alıyorum, bunun bana olumlu döneceğini düşünüyorum.” Bu önemli bir moral, motivasyondur. Ödül, havuç ve ceza sisteminden bahsettiniz. Bunların da doğru bir şekilde uygulanması son derece önemli.

Ve en son kadın cinayetleri... Geçtiğimiz ay 40 kadın şiddete maruz kalarak öldü ve 20 kadının da şüpheli ölüm. Lütfen, bu cezasızlık sebebiyle dışarıda olan kadın katillerinin... Artık “planlı katiller” diyoruz bunlara.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :108

Bunun için de, bu yapılacak yeni düzenlemede bu anlamda da koruyucu, önleyici ceza infaz yöntemleri konusunda hassas olmanızı rica ediyorum.

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım, söz verdiğiniz için.

BAŞKAN DERYA YANIK – Elif Hanım, sağ olun.

İrfan Bey, sizi de alalım ve soru kısmını artık bitiriyoruz.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) – Bir dakikalık da ben söz istiyorum Başkan.

BAŞKAN DERYA YANIK – Tamam.

Buyurun İrfan Bey.

İRFAN KARATUTLU (Kahramanmaraş) - Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, Sayın Genel Müdürüm; öncelikle Kahramanmaraş'ta. deprem nedeniyle il dışına gönderilen mahpusların tekrar naklini gerek Başsavcımız Ramazan Bey gerekse Genel Müdürümüzle görüşmüştüm, hızla sağladılar, onlar için teşekkür ediyorum.

Son üç ayda iki kez cezaevine gittim. Bir keresinde bir depremde yatan mühendis, mimarlar ve müteahhitleri ziyaret ettim. Bilinçli taksirle yatıyorlar, diğer illerde böyle bir suç kalmadı ve birçoğu bırakıldı ama Maraş'ta bu tür bir şeyle yargılanıyorlar, bilmenizi istiyorum. Pazartesi günü de tekrar gittim, bu kez KHK'lileri ziyaret ettim. Herhâlde "Terör

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :109

kapsamındadır.” diye -daha önce toplu olarak görüşebilmişim mühendis mimarlarla- KHK'lilerle tek tek avukat odalarında görüştüler, dolayısıyla onu da belirtmek isterim. Bizim talebimiz tabii ki toplu olarak görüşmek, öyle bir ayırım yapılırsa iyi olur.

“Denetimli serbestlik süresi belki artırılabilir.” şeyini aldım. Dokuzuncu yargı paketinde terör kapsamında yargılananların, belki yüksek suç cezası almışların kapsama sokulabileceğini size belirtmek isterim. Onun dışında, biz de -ben bir tıp mensubuyum, fizik tedavi uzmanıyım- büyük binalar yaptık, hastaneleri gerçekten güzel yaptık. 2002'de, doğrudur, Sağlıkta Dönüşümle birlikte hasta odaklı bir sağlık sistemine geçtik. Eskiden bizim doktorlarımız pelerinle gezer ve etrafa şeyler savururlardı; doğrudur, ben de onları yaşadım ama biz bunu daha sonra doğrudur Sağlıkta Dönüşümle birlikte biraz hasta odaklı bakmaya başladık ama adalet sisteminde ben görüyorum özellikle yeni mezun hâkim ve savcıların aynı bizim eski doktorlar gibi bir havalar bir havalar, bunu avukatlar da belirtiyor. “Ya dava görüşeceğiz.” diyorlar Maraş'taki avukatlar “Kabul etmiyorum.” Sağlıkta dönüşüm gibi, özellikle genç hâkim ve savcıların -Maraş'ta eğitim merkezi var- arada bir alınmasının, özellikle değer ve duygu eğitiminin verilmesinin ben faydalı olacağı kanaatindeyim.

Onun dışında, infaz koruma memurları sınıf değiştirmek istiyor, bunu belirttiler. Baş infaz memurları “Biz diğerlerine göre özlük olarak hiçbir şey

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :110

alamıyoruz.” dediler, onu belirttiler. Avukatları belirttim.

Adliye lojmanı olmayan tek büyükşehir Kahramanmaraş, bunu da belirtmek isterim. Belki daha kaliteli hâkim, savcılarımızın, daha tecrübeli hâkim savcılarımızın gelmesi açısından Maraş'a bu yatırımı yapabilirsiniz.

Sevgili hocam ayet okudu, çok güzel bir ayet okudu, adaletten bahsetti. Bakın, Maraş'ta depremde kendi dükkanındaki kolonunu kestiği için yaklaşık 35-40 vefatın olduğu apartmanda yargılanan kişi, oldukça da mali durumu güçlü yani bizim “zengin, burjuva” dediğimiz insan en sonunda geldi, geldi, geldi, içeri alınacağı zaman yurt dışına çıktı, bu çıkarıldı. Toplumda da görüyorsunuz, bu apartmanla ilgili... En son da, beş gün önce yine çok büyük parası olan, “burjuva” dediğimiz, 3-4 fabrikası, binlerce dönüm arazisi olan bir Maraşlı -kendisi daha önceden oda başkanlığı yapmış- toprak anlaşması nedeniyle köylüyle çatıştı. 15 kurşun sıkılmış ve araya girmeye çalışan kendi çalışanını öldürdüler, bir kişi de yaralandı. Beş gündür bulunamıyor arkadaşımız, beş gündür. Ben bunu takip ediyorum. Hocamın dediği gibi biz yine Berlin'e gitmeyeceğiz hâkimler için veya kızım Fatıma olsa bile... Anlatabildim mi? Maraş'ta yaşanıyor. Beş gündür Ticaret Borsası Eski Başkanı Maraş'ta bulunamadı. Şu an itibarıyla yine sordum, yine bulunamıyor. Durumu özellikle hocama da belirtiyorum, Sayın Bakanıma da belirtmek istiyorum. Son durumu neymiş, biz de merak ediyoruz. İnşallah normal kişi gibi yargılanır.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :111

Teşekkür ediyorum efendim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Evet, teşekkür ediyorum İrfan Bey.

Son konuşma Gökhan Bey, sizinle kapatalım.

Buyurun lütfen.

AHMET GÖKHAN SARIÇAM (Kırklareli) – Ben kısa tutacağıma söz verdim. Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, çok kıymetli hazırun; hepinize hoş geldiniz diyorum. Genel Kuruldaki bir konuşmamdan dolayı geç katıldım, sunumunuzu dinleyemedim ama buradaki arkadaşlardan sizin sunumunuzu ve genel değerlendirmelerini dinleyince cezaevlerimizdeki durumun gün geçtikçe iyiye gittiği konusunda genel bir kanaatin olduğunu fakat bazı aksamaların olduğunu anlıyorum, her partiden arkadaşlarımız bunun altını çizdiler, bundan da büyük bir mutluluk duydum.

2002-2005 yılları arasında, 2005 yılının sonuna kadar yine İnsan Hakları Komisyonu üyesi olarak Türkiye'de cezaevleriyle ilgili neler yapıldığına dair hem Türkiye genelinde hem de Avrupa ülkelerinde değişik incelemelerde bulunma fırsatımız oldu. Bu çalışmalara bizzat katılmış bir kişi olarak şunu ifade etmek istiyorum: Özellikle 2003 yılından itibaren ceza tevkifevlerindeki şartların iyileştirilmesi noktasında önemli adımlar attığımızı inanıp yurt dışından gelecek herkese kapılarımızı gönül rahatlığıyla açmaya başlamıştık, daha bunlar 2004 ve 2005 yıllarında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :112

gerçekleşti. O sırada biz inceleme için Avrupa Birliği üyesi ülkelerinden Avusturya'ya gittiğimizde ve Almanya'ya gittiğimizde maalesef bize cezaevlerini açmadılar. En son Avusturya'da baskılarımıza dayanamayarak bir cezaevini açtıklarında karşılaştığımız konu biraz önce İbrahim Bey'in bahsettiği İsveç'teki cezaevine benzer tabutluk bir yerd. Ben şunu sormak istiyorum: Şu anda insan hakları karnesi çok iyi olarak gözüken ülkelerde ceza tevkifevlerinde uygulanan kurallar ile Türkiye'de uygulanan kurallar arasında paralellik, artı eksi durumu nedir, bu konuda bir bilgi almak istiyorum. Biz mevzuat olarak, düzenlemeler olarak, uygulama kuralları olarak onlarla ne durumdayız? Sağlık, yemek, bir araya gelmek, üçlü beşli bir arada kalmak, sosyalleşmek, eğitim, ıslah bu anlamda kural ve kurumlarda nasıl bir değişiklik yaşadık, bunu gerçekten merak ediyorum son yıllar olarak ve bu konuda bir bilgi almak istiyorum.

İkinci bir husus da şu: Modern ceza kanunlarında, özellikle cezaevi müessesesinin oluşturulmasında belli amaçlar var. Birincisi, suçluyu toplumdan tecrit etmek, ona bir tür ceza vermek ama bu cezayı verirken ıslah etmek, bu arada toplumu onun şerrinden ve kötülüklerinden korumak var ama önemli bir husus da özellikle cana kastetme noktasındaki gibi büyük suçları işlemiş kişiler ile o konuda mağdur olan insanlar arasındaki adalet duygusunu tatmin etmek. Yani toplumda zarar görmüş insanlar cezaevine giren insanların o suçu işleyip topluma büyük zararlar, bireylere

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :113

büyük zararlar verdikten sonra orada yan gelip yatmalarını kabullenemediklerini, devletin parasıyla, kendi verdikleri vergilerle bu insanların orada keyif çatmasını kabullenemediklerini iddia ediyorlar ve bu konuda bizden bu işin takipçisi olmamızı, ceza çekecek kişinin asgari yaşam ve insan hakları çerçevesiyle bu ceza süreçlerini tamamlamadıkları takdirde toplumda zarara uğrayan insanların adalet duygularının tatmin edilmediğini ve bunlar eğer bir vesileyle dışarı çıkarsa “kana kan, dişe diş” anlayışıyla bu adalet duygularını kendilerinin tatmin edeceklerini ifade ediyorlar. Bu, toplumsal bir tehdittir. Onun için, cezaevlerinde özellikle bu tür adi suçlar değil, siyasi ve düşünce suçları değil ama terörist olarak askere, polise, vatandaşa zarar vermiş insanların bu tür uygulamalarda çok rahat olmadıkları noktasında kamuoyunun, adalet duygusunun da tatmin edilmesi gerektiğine inanıyorum, bu konuyla ilgili sizin fikirlerinizi almak istiyorum.

Hepinize teşekkür ediyorum.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Sayın Başkan, yorumsuz bir sorum var, yorumsuz; herkes yorum yaptı.

BAŞKAN DERYA YANIK – Tek bir soruysa alalım.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Tek değil ama yorumsuz ve bir dakikayı geçmeyecek toplamda.

BAŞKAN DERYA YANIK – Buyurun.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :114

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Sayın Bakan, ağır hasta ve hükümlülerin Adli Tıpta yaşadığı zorlukların farkındasınız. Daha önce AK PARTİ iktidarlarının tam teşekküllü devlet hastanelerinden alınacak rapora dair bir taahhüdü vardı. Bu hafta Meclise gelmesi beklenen pakette veya önümüzdeki dönem çalışmalarında bu yönde bir girişiminiz olacak mı?

İkinci soru: Denetimli serbestlik hususunda kurul kararları çok ciddi farklılıklar göstermekte, sıklıkla cezaevi değişikliğini bu sebeple talep eden insanlarla karşılaşmaktayız çünkü ilk cezaevinde denetimli serbestlik çok katı uygulanıyor, diğer cezaevinde daha esnek. Cezaevleri arasındaki, kurul kararları arasındaki yaklaşım farklılıklarının giderilmesi ve bunun da mahkûm veya tutuklu, özellikle hükümlü lehine yorumlanması hususunda bir çabanız olacak mı?

Son olarak, mahkûmu değil aileleri cezalandıran ikamet yerinden çok uzak cezaevlerinde ceza infazına son vermeyi düşünüyor musunuz?

Teşekkür ederim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Başkanım, sivil toplum kuruluşları bekliyor, bir söz hakkı verelim kısa süreli.

BAŞKAN DERYA YANIK – Yok, artık bitti bitti; hayır, hayır, yok; bitti arkadaşlar. Üç saati geçiyoruz, dolayısıyla daha Sayın Bakanımız da değerlendirme yapacaklar. Komisyon üyesi arkadaşlarımızın tamamından, daha doğrusu isteyenlerin tamamından görüşlerini aldık; milletvekillerimizi,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :115

ziyaretçi milletvekillerimizi dinledik, dolayısıyla Sayın Bakanımızın da değerlendirmesini alıp artık tamamlayalım. Sivil toplum temsilcisi arkadaşlar zaten başından itibaren takip ediyorlar, sorulmamış bir soru yok, yapılmamış bir değerlendirme yok, Sayın Bakanımızın cevaplarıyla beraber onlar da sanıyorum cevaplarını almış olacaklar.

Buyurun efendim.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyelerimiz, kıymetli milletvekillerimiz; ben tekrar teşekkür ediyorum. Tabii, çok sayıda soru geldi yani kısa süre içerisinde soruları aslında cevaplamaya çalışacağım ama eğer cevaplayamadığımız bir soru olursa onu da yazılı olarak cevaplayacağız.

Gerçekten çok güzel konulara temas edildi, özellikle bizim uygulamamızı da geliştirecek bir kısmı, tabii birçoğu yasal düzenleme gerektiren hususlar, onlara değinildi. Onları biz taslak çalışması olarak Meclis grubumuza aksettirebiliriz, sizlerin de zaten bu konuda çalışmalarınız var. Önümüzdeki süreçte infaz sisteminin özellikle aksayan yönlerini daha da iyileştirmek noktasındaki yasal düzenleme gerektiren hususları hep beraber biz de yürütme olarak sizlere o taslak çalışmalarında destek oluruz. Tabii, bu münhasıran sizlerin yetkisi dâhilinde, siz yasayı çıkardığınızda biz de onun uygulamasını inşallah gerçekleştiririz.

Tabii, isterseniz hızlı bir şekilde -biraz hızlı olacak ama- Sayın

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :116

Tanal'ın cezaevlerindeki aile hekimleriyle ilgili, 878 tutuklu hükümlüye 1 aile hekimi düşüyor cezaevlerinde, 1.033 tutuklu ve hükümlüye de 1 dış hekimi düşüyor. Dışarıdaki oran 3 bin kişiye 1 aile hekimi şeklinde, dolayısıyla cezaevleri bu anlamda daha avantajlı.

Şanlıurfa Adliyesinin ihalesini 16 Nisan 2024 tarihinde gerçekleştirdik, 10 Haziranda sözleşme de imzalandı, yer teslimi aşamasında şu anda. İnşallah, yedi yüz günde bitireceğiz. Kapalı kullanım alanı da 55.377 metrekare.

Kahramanmaraş'la ilgili lojman konusu da yerle ilgili çalışmamız devam ediyor. Ayrıca Kahramanmaraş'ta adliye projemiz de söz konusu, valilik konutunun olduğu yerde bir lojman projemiz de söz konusu, hemen adliyenin yanında.

Şanlıurfa Ceza İnfaz Kurumlarının kanalizasyon ve arıtma tesisinin bakım, onarım, yenileme çalışması tamamlandı. Kanalizasyon ve arıtma tesisinden kaynaklı komşu köyü etkileyecek olumsuz bir durum ortadan kaldırıldı.

Gizli tanığın yurt dışına kaçırılması... Bu ev ünitesinde konutu terk etmeme, adli kontrol kararı denetimi yapılırken konutu terk etmişti. Sistem ihlal anında genel müdürlük sisteme sinyal gönderiyor ve izleme merkezi görevlileri ilgili denetimli serbestlik birimine bunu bildiriyor ve bildirilmiş. Sistem sadece konuttan çıkış ihlalinin tespit ediyor ve ihlalin sonuçlarına

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :117

karar vermek üzere ilgili yargı mercisine soruşturmayı, kovuşturmayı yapan merciye bildiriyor ve ilgili yargı mercisinde de zaten o gizli tanığın ya da şüphelinin kaçırılmasıyla ilgili soruşturma devam ediyor. Yurt dışında da hem kırmızı bülten hem de iade talebiyle ilgili Macaristan'da yakalandı, orada geçici tutuklama kararı verildi, dosya kapsamı Macarcaya ve İngilizceye çevrilerek oradaki iade yargılaması sonrasında iade edileceğini düşünüyoruz.

Kampüs hastanelerimiz Sayın Tanal, Marmara-İstanbul, Sincan-Ankara, Maltepe-İstanbul, Aliğa-İzmir, Ereğli-Konya; semt poliklinikleri de Kayseri, Kocaeli, Elâzığ, Van, Kahramanmaraş ve Diyarbakır'da.

Sayın Serkan Ramanlı, ceza infaz kurumlarında sevkler isteğe bağlı, disiplin ya da zorunlu nedenlerle yapılıyor. Sevkler yapılırken kurum kapasiteleri göz önünde bulunduruluyor. Mevzuat gereğince yargılamaları devam ettiği sürece yargılama mahallinde barındırılıyor. Zorunlu sevklerin giderleri Adalet Bakanlığınca karşılanıyor. Kapasite sorunları aşıldıkça yine bu ikametler de dikkate alınarak bunlar çözülmeye çalışılıyor. Tabii, nakil sonrasında ailelerine hemen bilgi veriliyor ve bazen güvenlik nedeniyle de bilgi verilemediği durumlar söz konusu oluyor nakil sırasında ama nakil gerçekleştikten sonra da nerede, hangi cezaevinde kaldığı ailesine bildiriliyor.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :118

Sayın Nevroz Uysal, Abdulkadir Kuday Metris R Tipinde kalıyor, ALS hastası. adli tıp ceza tehirini uygun gördü ama ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olduğundan kanun gereği infazına ara verilemedi.

Abdulhalim Kaya Batman T Tipinde kalıyor, üç ay ceza tehiriyle dışarıdaydı, tekrar Adli Tıp raporuyla cezaevine girdi. 2024'te Adli Tıp B Tipinde kalmasına karar verdi, "Tehir uygun değil." şeklinde Adli Tıbbın raporu var. Kendisinin de R Tipini istemediği belirtilmiş, ceza tehiri süreci tekrar başlatıldı.

MEHMET EMİN EK MEN (Mersin) – 82 yaşında ama.

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ – Abdulhalim Kaya...

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Ölsün mü bu insanlar?

ADALET BAKANİ YILMAZ TUNÇ – Bu gelen ailelerle de görüştük, onunla ilgili, bu ceza tehiri işlemleriyle ilgili yapılabilecekleri tekrar konuşacağız.

Yine, Sayın Uysal'ın... Kelepçeli muayene ve ağız içi arama cezaevlerinin içindeki bir uygulama değil, bu konudaki tasarruf dış güvenlik birimleriyle ilgili. Eğer orada bir aksama söz konusuysa da İçişleri Bakanlığımızla da onu konuşuruz.

Yine, Aslan'ın sorusu... İnfazın hastalık nedeniyle ertelenmesine ilişkin Cumhuriyet Başsavcılığının verdiği kararlar infaz hâkimliğine başvuru yoluyla denetleniyor. Tabii, infaz hâkimliğinin kararı da yine itiraza

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :119

tabi, ağır ceza mahkemesi bunu itiraz yoluyla denetliyor.

Hasta tutuklularla ilgili rapor sürecini başlangıçta anlatmıştık, Genel Müdürümüz de şemada göstermişti o sürecin nasıl işlediğini. Burada tabii, resen ya da taleple bu süreç başlatılıyor, hastaneye sevki sağlanıyor, rapor doğrultusunda Adli Tıp rapor veriyor, rapor uygunsa Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından toplum güvenliği araştırması sonucu karar veriliyor. Tabii, bu karar yine biraz önce bahsettiğim gibi itiraza tabi.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Başkanım, bu hukuki süreçleri biliyoruz. Biz bu hukuki süreçlerdeki ayrımcılığı, bu hukuki süreçlerdeki sorunları anlatıyoruz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Tamam. Ben de onların cevabını veriyorum.

İmralı Cezaevinde tecrit söz konusu değildir. Orada ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ve ölünceye kadar infaz kararı verilen hükümlüyle ilgili olarak infaz devam etmektedir.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanların ailesiyle, avukatıyla görüşme hakkı yok mudur Sayın Bakan?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Aynı cezaevinde 4 hükümlü bulunmakta ve belirli zamanlarda spor saatinde ve sohbet için bir araya gelebilmektedir. Orada herhangi bir tecrit, Türkiye Cumhuriyeti

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :120

cezaevlerinin hiçbirinde tecrit söz konusu değildir.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Kırk aydır haber yok Sayın Bakan. Kırk aydır haber yok, bunun adı nedir siz söyleyin.

BAŞKAN DERYA YANIK – Nevroz Hanım, müsaade edin Sayın Bakanımız cevap hakkını kullansın.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Siz sordunuz, onunla ilgili yargı kararları...

BAŞKAN DERYA YANIK – Sayın Bakanım, çok özür dilerim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Yanıltıcı bilgileri kabul etmemiz mümkün değil.

BAŞKAN DERYA YANIK – Ama hayır, hayır.

Lütfen, bakın, kameraya konuşmak için bunu yapmayın.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Hayır, kameraya konuşmak için değil. Yanıltıcı bilgi...

BAŞKAN DERYA YANIK – Buna müsaade etmem, bakın.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Hayır. Tecrit nedir?

BAŞKAN DERYA YANIK – Sayın Bakan sadece sizin sorunuza cevap vermiyor, bütün Komisyonun ve bütün milletvekillerinin sorularına cevap veriyor.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Tabii ki biliyorum ama sorularıma cevap vermek yanıltıcı bilgi vereceği anlamına gelmiyor.

BAŞKAN DERYA YANIK – Ama dinleyin.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :121

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Gayet dinliyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN DERYA YANIK – Tamam dinleyin, dinleyin ama canım yani...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Sayın Başkanım, ziyaret yasağı ve telefon görüşmesine ilişkin kararlar tamamen yargının, infaz hâkimliğinin aldığı kararlar doğrultusunda yapılmaktadır.

Tabii, telefonu da uzattınız, kameraya çekiyorsunuz, onu da söyleyeyim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bakanım, herkes çekiyor burada, bir sakınca yok ki.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – İmralı'daki hükümlü terörist elebaşısıdır, ona “sayın” ifadesini kullanmanızı ben de buradan kabul etmediğimizi belirtiyorum.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Onlarca yargı kararı var, ifade özgürlüğü kapsamındadır, tabii ki bunu kullanacağız, siz de gayet iyi biliyorsunuz.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – 40 bin kişinin ölümüne neden olan terör örgütü elebaşısıdır.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Bir yargı kararı var.

Hayır “sayın” demek...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Buna da kim karar vermiştir? Buna da bağımsız, tarafsız Türk yargısı karar vermiştir.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Sayın Bakanım, işin özünü gölgede bırakacak tartışmalara gerek yok. Asıl olay tecrittir, asıl olay avukat yasağıdır, disiplin cezasıdır. Bunları gölgede bırakacak

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :122

tartışmalarla tecridi yok edemezsiniz. Kırk aydır haber yok, bu tecrit değil midir?

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – O nedenle bunlar tamamen infaz hâkimliklerinin kararları çerçevesi içerisinde gerçekleştiriliyor.

Sayın Bozan'ın sorularıyla ilgili olarak da cezaevlerindeki ACEP projesinden terör suçlularının yararlanamadığı yönündeki sorusu; İnfaz Yönetmeliği'ne göre adli hükümlüler için hak, terör için iyi hâlliye göre kurumun takdirinde. Mevzuatımıza göre teknik altyapının kurulu olduğu kurumlarda uygulanıyor, yüksek güvenli kurumlarda teknik altyapı henüz yok, bu konuda da çalışmalar devam ediyor.

Yine, Sayın Bozan, Tarsus Ceza İnfaz Kurumunda altyapı ve atık su tesisleriyle ilgili teknik çalışmalar yapılıyor. Sorunun çözümüne yönelik maliyet çalışmalarını müteakip inşa çalışmaları yapılacak. Kürkçüler Ceza İnfaz Kurumunda ise su problemi söz konusu değil.

Yine, Sayın Bozan idari gözlem kararıyla ilgili istatistikleri sormuştu. 2024 yılında iyi hâlden tahliye olan 119 bin kişi var, talebi reddedilen ise 8.521. Yani burada yüzde 94'e yakın kararların olumlu olduğunu görüyoruz. Puanlamada kurumlarda verilmeyen hizmetler değerlendirmeye esas alınmıyor, bu konuda da esas alındığı şeklinde bir intiba oluştu.

Yine, Sayın Bozan'ın yeterli su verilmiyor şeklindeki... Ceza infaz kurumlarımızda hükümlü ve tutukluların günlük su tüketimi İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkındaki Yönetmelik'e göre belirleniyor. Yönetmeliğe göre 50 litre sıcak, 150 litre soğuk su günlük tüketimi belirtilmiş olup ceza infaz

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :123

kurumlarımızda günlük 200 litre üzerinde sıcak ve soğuk su verilmektedir.

Sayın Nalbantoğlu'nun yüksek güvenlikli cezaevleri, S ve Y Tiplerinin insani şartlarda olmadığına yönelik bir sorusu... Ülkemizde yüksek güvenlikli cezaevi 22 adet, Y tipi 14 adet, S tipi 7 adet; bu tiplerde ayrı ayrı bloklar şeklinde toplam 43 tane ceza infaz kurumu bulunuyor. Bahse konu ceza infaz kurumları uluslararası standartlara uygun olarak inşa edildi. Havalandırma, sohbet saatleri ve spor faaliyetleri yine uluslararası standartlar gözetilerek düzenleniyor.

Yine, Sayın Turuntay'ın, Cem Dursun'un açlık greviyle ilgili bir sorusu oldu. Buca Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda toplantı ve yürüyüşlere silah ve benzeri aletler taşıyarak ve kendilerini tanınmayacak hâle getirerek katılma suçundan hükümlü olarak bulunan Cem Dursun'un açlık grevi eyleminin yüz dokuzuncu gününde olduğu, ölçüm yaptırmadığı ancak genel görünüm itibarıyla sağlık durumunun iyi olduğu, takiplerinin yapıldığı; isteği dışında nakil edilme ve sevk talepleriyle ilgili olarak da Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan hükümlü Oktay Kelebek'in açlık grevi eyleminin yüz dokuzuncu gününde olduğu, ölçüm yaptırmadığı ancak genel durumunun, sağlık durumunun iyi olduğu, takiplerinin yapıldığı bize bildirildi. Mehmet Güven'in herhangi bir açlık grevi şu anda eylemi bulunmuyor.

Sayın Mullaoglu'nun, tahliyeye ilişkin kararlar idare tarafından

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :124

verildiğiyle, İdare Gözlem Kurulu kararlarının eleştirilmesiyle ilgili bir sorusu oldu. Tutukluların tahliyesine -yine, biraz önce bahsettiğim gibi, itirazlar söz konusu- denetimli serbestlik ve koşullu salıverme infaz hâkimliği tarafından karar veriliyor.

Yine, Mullaoglu'nun "Yüksek güvenli cezaevlerinde bir arada yaşama istemleri reddediliyor." şeklindeki sorusu vardı. Yüksek güvenli cezaevleri 1 ve 3 kişilik odalardan oluşuyor. Suç türü, örgütsel konum ve risk durumuna göre oda yerleştirmeleri yapılıyor. Tutuklu ve hükümlüler ayrı tutuluyor. Oda değerlendirmeleri talebe göre değil, idare ve gözlem kurulları tarafından yapılıyor.

Diyarbakır Baro Başkanı Tahir Elçi'nin davası... Tabii, biz toplantı sırasında kararı öğrendik. Tabii, Tahir Elçi'nin hunharca katledilişi o günlerde gerçekten hepimizi derinden sarsmıştı. Baro Başkanının bu şekilde öldürülmesi kabul edilemez. Tabii, sonrasında, olayın başlangıcından itibaren birtakım soruşturmalar başladı. Tabii, ben de o dönemde milletvekiliydim, Mecliste de birçok gündem oldu, her yıl dönümünde yine gündeme geliyordu. Önce, tabii, delil tespitiyle ilgili orada terör örgütünün müdahaleleri oldu. Delil tespiti noktasında başlangıçta birtakım sıkıntılar yaşanmıştı. Sonrasında dava süreci başladı. Yargılama oldu. Tabii, bugün itibarıyla -biraz önce duyduk- beraat kararı verilmiş. Bu ilk derecenin kararı; onun istinafi var, temyiz süreci var. Dolayısıyla,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :125

yargılama safhasında olan bir konu. Dolayısıyla, hep birlikte bu yargılama sürecini bekleyeceğiz; bu, Sayın Akgün'ün sorusuydu.

Yine, Sayın Akgün'ün, ceza tehirinde rapor sonucuna göre cumhuriyet başsavcısının... Aynı şekilde, aynı soru...

28 Şubat hükümlüleriyle ilgili olarak son karar verilen 7 kişiyle ilgili, 7 hükümlüyle ilgili Sayın Cumhurbaşkanımızın Anayasa'nın 104'üncü maddesi gereğince cezanın kaldırılmasına dair kararı hepinizin malumu ama 28 Şubat hükümlüleri 14 kişiydi; bunlar için daha önce de peyderpey farklı tarihlerde cezanın kaldırılmasına dair kararlar verilmişti. Son kalan 7 kişiyle ilgili de Sayın Cumhurbaşkanımızın takdiri bu yönde oldu.

Sayın Adem Yıldırım "ACEP uygulaması başka ülkelerde var mı?" diyor. Benzer uygulamalar gelişmiş ülkelerde yeni yeni hayata geçirilmeye başladı ama ülkemizin bu konuda diğer ülkelere göre daha önde olduğunu söyleyebiliriz. Tabii, biz sürekli iyileştirmeye, teknolojinin imkânlarından yararlanmaya... Hem ceza infaz sistemimizde hem de yargıda dijitalleşme konusunda da çalışmalarımız var. Hatta yargıda yapay zekânın kullanılmasına yönelik de şu anda bilgi işlem Genel Müdürlüğümüzün UYAP çalışmaları devam ediyor. UYAP bizim dünyaya örnek bir ulusal yargı ağı projemiz. O konuda da orada yazılım mühendislerimiz yeni teknikleri yargının hizmetine sunmaya çalışacaklar.

Sayın Yıldırım tutuklu oranlarını sordu. Belçika'da yüzde 35 tutuklu,

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :126

yüzde 65 hükümlü; Danimarka'da yüzde 35 tutuklu, yüzde 65 hükümlü; İtalya'da yüzde 33 tutuklu, Yunanistan'da yüzde 32 tutuklu, Fransa'da yüzde 30 tutuklu, Almanya'da yüzde 22 tutuklu, Türkiye'de ise yüzde 16 tutuklu bulunmaktadır. Yani biz hukukçular olarak hep ne deriz; tutuksuz yargılama aslolanıdır, bu anlamda Türkiye tutuksuz yargılama konusunda... Tabii, daha önce bu oranlar yüzde 40'lara varmıştı ama son zamanlarda yüzde 16'ya kadar düştü.

Sayın Yıldırım, ortalama otuz bir yıldır cezaevinde bulunan Sivas davasıyla ilgili sanıklar var; bunlardan 1 kişi Bolu F Tipinde, 3 kişi Kırıkkale F Tipinde, 1 kişi Kocaeli 1 no.lu F Tipinde, 1 kişi Bandırma 1 no.lu T Tipinde, 3 kişi Kayseri 1 no.lu T Tipinde, 7 kişi Tokat T Tipinde, 7 kişi Sivas E Tipi kapalı ceza infaz kurumlarında olmak üzere toplam 23 hükümlü bulunmaktadır.

Sayın Alkayış, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerini hem hukukta geliştirmeye arabuluculuk devam ediyor hem de cezada -uygulamaya geçmiş yıllarda koyduğumuz- uzlaştırma, ön ödeme, basit usul, seri muhakeme gibi hususları yine uygulamadan gelen teklifler doğrultusunda geliştirmeye devam edeceğiz, ediyoruz.

Sayın Türkoğlu, Sincan 2 no.lu L Tipi Cezaevinde Batuhan Çolak ve Süha Çardaklı'ya yapılan muameleyle ilgili... O konuda adli ve idari soruşturma başlattık. 28 personel hakkında ceza verilmesine yer

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :127

olmadığına karar verildi. 2 personel hakkında disiplin cezası verildi. Adli soruşturma ise devam ediyor.

Yine, Türkoğlu'nun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararlarıyla ilgili bir eleştirisi oldu. Son on yılda, 2012 ile 2023 Bakanlığımızın uhdesine geçtikten itibaren Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığımız takip ediyor. Daha önce Dışişleri Bakanlığının bünyesindeydi bu takipler, şimdi Adalet Bakanlığı bünyesinde. 2012'den itibaren ihlal oranlarına baktığımız zaman yüzde 1,17; ihlal sayısı 1.126; dosya sayısı 95.810. Aynı süreçte tüm konsey üyesi ülkelere baktığımız zaman ihlal oranı yüzde 1,52 yani Türkiye'nin yüzde 1,17; tüm ülkelerin ortalaması 1,52 yani aslında Türkiye ihlal bakımından ortalamanın daha altında. Tabii, bazı dosyalar öne çıkarılarak, sürekli gündem yapılarak bu hususta Türkiye'nin karnesi kötüymüş gibi bir imaj, algı oluşturulmaya çalışılıyor. Aynı süreçte tüm Konsey üyesi ülkelerin dosya sayısı 673.820; ihlal sayısı 10.252 yani tüm ülkeler bakımından ortalama yüzde 1,52; Türkiye'nin ihlal oranı yüzde 1,17; burada da ortalamanın altındayız. Tabii, bu noktada, elbette ki hepimizin temennisi; ihlal hiç olmasın, sayılarımız gittikçe azalsın, insan hakları ihlallerinin olmadığı bir ortam oluşsun.

Yine, yerine getirme bakımından da Türkiye'nin karnesine baktığımız zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının, 4.403 ihlal dosyasından 3.951 dosya sorunsuz icra edilmiş, 452'sinin de icra süreci

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :128

devam ediyor; burada da ihlallerin icra edilme oranı yüzde 89,73. Avrupa Konseyi ülkelerinin, 32.294 kararın 25.593'ü icra edilmiş, tüm ülkeler bakımından ortalama oranı yüzde 79, bizde yüzde 89. Dolayısıyla, icra edilme oranı bakımından da Türkiye'nin bu anlamdaki karnesi diğer ülkelere göre daha iyi.

Sayın Esen, bu randevuyu artık gerçekleştirelim inşallah. Yani böyle yine bir aksama oldu.

ELİF ESEN (İstanbul) – Artık gerçekleştirir, sohbet ederiz ya da yeni bilgileri aktarırsınız.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Tabii, çünkü değindiğiniz konular çok önemli, çocuklarımız önemli. Onlar orada aileleri ceza çekerlerken kendileri ceza çekmesin. Biz de buna sonuna kadar tarafız. Özellikle 0-6 yaş grubu çocuklarımızın orada en iyi şekilde korunması lazım. Diğer çocukların da hükümlü çocukların da eğitilmesi, okuması, eğitim hakkında mahrum olmaması lazım ve bu konuda da zaten gerekli hassasiyeti göstermeye çalışıyoruz.

Burada denetimli serbestlikle ilgili 5275 sayılı Yasa'nın 105/A maddesindeki bir yıllık süre iki yıl olarak uygulanıyor. Alternatif infaz modellerine ilişkin çalışmalar yapılmalı. Evet, geçmişte yapıldı, ilerlemeler var. Bu konuda da yasamayla beraber biz her zaman var olduğumuzu...

ELİF ESEN (İstanbul) – Yurt dışında da iyi örnekler var.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :129

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Evet.

Yine, sizin diğer sorularınız da var, anne-çocuk üniteleriyle ilgili olarak. Tabii, Sincan ve Diyarbakır'ın dışında da yapımı devam eden Konya var. Konya Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumumuz, inşallah onu da hızlı bir şekilde tamamlayacağız. Anne-çocuk özel yaşam alanları olan cezaevlerimiz Rize L tipinde var, Muğla E tipinde var, Elmadağ Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumunda, Marmara Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, Sivrice Kadın Açık Ceza İnfazda, Erzincan Kadın Kapalı Cezaevinde, İzmir Kadın Kapalı Cezaevinde, Sivas Kadın Açık Cezaevinde, Sakarya 1 Nolu L Tipi Kapalı Cezaevinde, Çarşamba Kadın Kapalı Cezaevi Kurumunda da... Henüz daha Çarşamba'daki hizmete girmedi ama diğer çocuk özel yaşam alanlarını da geliştirmeye, artırmaya devam ediyoruz. 2 anne-çocuk ünitesi, 10 anne-çocuk özel yaşam alanı şu anda var; bunu Türkiye geneline, tüm cezaevlerimize yaygınlaştırmanın gayreti içerisindeyiz. Ayrıca ülkemiz genelinde 32 adet anaokulu var cezaevlerinde, 70 adet de oyun alanı var. Bu konudaki çalışmalarını da artırarak devam ettiriyoruz.

ELİF ESEN (İstanbul) – O hasta çocukla ilgili de...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Hasta?

ELİF ESEN (İstanbul) – Bir mahkûm vardı, Gülişan Ulun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ona özel olarak bir bakalım yani biz not aldık onu.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :130

ELİF ESEN (İstanbul) – Genetik hastalığı olan.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – İsmi de alalım, onu da takip edelim inşallah.

ELİF ESEN (İstanbul) – Gülişan Ulun.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ahmet Gökhan Sarıçam... Adalet duygusunun tatminini, özellikle bazı suçlar bakımından. Evet, çok doğru, Sayın Sarıçam'ın ifadelerine katılmamak mümkün değil. Özellikle başta da bahsettiğim, ceza adaleti 3 aşamadan oluşuyor: Soruşturma, delillerin toplanması; kovuşturma, dava süreci; yargılama, suçlunun tespiti ve hak ettiği cezanın verilmesi. Adalet, zaten hak ettiğine hakkını vermektir ve hak ettiğini, hak ettiğine de vermektir. Dolayısıyla, bu, Ceza Hukuku bakımından da aynı özel hukuk bakımından da. Yargılama sonrasında suç işleyen kişinin cezaevine girdikten sonraki infaz kısmı da ceza adaletinin en önemli kısmıdır. O kişinin cezası orada tabii ki insan onuruna yakışır, insan hakları ihlal edilmeden infaz edilmesi lazım. Tabii, ıslahı önemli. Asıl ceza adaletinin amacı, toplumu suçtan korumak. Cezaevinden tahliye olduktan sonra bir daha suç işlemeyecek kişi hâline getirmek aslında ceza adaletinin, ceza infazının amacı ama diğer yandan da suç mağdurları bakımından adalet duygusunu da tatmin edecek şekilde infazı gerçekleştirmek; ona da katılıyoruz.

Mehmet Emin Ekmen... Sayın Ekmen, iyi hâl uygulamalarında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :131

farklılık... Kurumlarımızda değerlendirmeler bireysel bazda yapılıyor, her dosya, her kişi farklı değerlendiriliyor. Herkesin kişilik özellikleri ve toplum için oluşturduğu risk ayrıca değerlendiriliyor. Toplum için tehlikelik değerlendirmesinde suç türlerine göre farklı değerlendirmeler yapılabiliyor çünkü o kişinin tehlikeliliği... Bu mümkün. Disiplin cezalarının varlığı, iyi hâllik durumunu farklılaştırılabilir. O süreç içerisinde cezaevinde iyi hâllik durumu önemli. Kurumun güvenlik seviyesi iyi hâl değerlendirilmesini de yine farklılaştırıyor. Yine, bu konuda sizlerden gelecek özellikle örnekler varsa bunlarla ilgili de sizlerle yine her zaman görüş alışverişine açık olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Şimdi, tabii arada bazı cevaplayamadığım sorular olabilir, bunları arkadaşlarımız not aldı. Bunları da biz, sizlere yazılı olarak intikal ettireceğiz. Ama sadece bu sorularla kalmayalım, ceza infaz sistemini, cezaevlerimizi sizlerle beraber, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonumuzun Alt Komisyonu ile birlikte daha çok sıkı ilişki içerisinde olarak eksiklikleri hep beraber giderelim. İnsan hakları ihlal edilmeden, infaz sistemimizi ceza adaletine de uygun bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayalım. O nedenle, sadece bu toplantılara zaman zaman katılalım, durumu değerlendirelim... "Evet, şunu şöyle demiştiniz ama uygulama bu noktada." diye o görüşler bizim için çok değerli. Sizin o görüşleriniz doğrultusunda da durumu daha da iyileştirelim. O noktada her zaman görüşlerinize açığız.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :132

İnşallah, ilk fırsatta da bir dahaki toplantıda karşılaşmadan randevu işini... Tabii, son zamanlarda biraz yoğunluk vardı, o nedenle, kusura bakmayın. Her zaman kapımız da açık yani İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu randevu almadan çat kapı gelebilir, "Ben geldim." diyebilirsiniz. Biz içeride birisiyle görüşürken bile "Ben, İnsan Hakları Komisyonu üyesiyim." diyerek içeri girebilirsiniz.

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Bence randevu alalım Sayın Bakanım.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Efendim?

HARUN MERTOĞLU (Rize) – Randevulu gelelim.

NEVROZ UYSAL ASLAN (Şırnak) – Başkanım, bizim birden fazla randevu talebimiz var, biz talep ediyoruz ama yine de dönmediniz bize.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ben Rize'ye geldim. Riske atmıyorsunuz.

Yani yasamanın yürütmeyeyle diyalog içerisinde olması çok önemli. Tabii, eski sistemde, parlamenter sistemde bakanlarımızın Genel Kurulda da bulunma durumu söz konusu oluyordu. Tabii, Genel Kurulda bulunamamak bile komisyonda bulunmanın bir engeli yok. Dolayısıyla, komisyonlarda bulunarak sizlerden gelen talepler olabilir, vatandaşlarımızdan gelen bireysel talepler de olabilir yani bir mağduriyet de söz konusu olabilir, gözden kaçan bir durum da olabilir, nerede bir haksızlığa uğradığını düşündüğünüz birisi varsa o konuda Adalet

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :133

Bakanlığının kapısının açık olduğunu, sizin her talebinize duyarlı olacağımızı tekrar belirtmek istiyorum.

Ben çok faydalı gördüm Başkanım. Çok teşekkür ediyorum davetiniz için. İnşallah belli aralıklarla sizlerle beraber oluruz. Hatta şöyle yaparız: Uygulamaları yerinde görürüz. İzleme sistemi nasıl işliyor? Biraz önce videoda gördük. Çocuk cezaevlerimizde durum ne, kadınlarımızın durumu ne? Tüm bu anlattıklarımızı aslında canlı canlı yerinde görmek lazım. Komisyon üyelerimizle birlikte de o incelemeleri yaparsak çok daha verimli olur diye düşünüyorum.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Yalnız Sayın Bakanım, affınıza sığınarak...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Efendim?

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Bunu Komisyon üyeleriyle de kısıtlamamak lazım. Bakın, herkes bilgi sahibi olduğu zaman daha farklı yaklaşıyor meselelere.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Tabii.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Dolayısıyla, hani buraya katılan vekillerin misafir vekiller değil, buraya katılan yani Komisyon üyesi olmayan vekillerimiz...

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ben “misafir vekil” mi dedim?

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Yok, siz demediniz. Komisyon

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :134

üyesi olmayan vekillerimiz... Sayın Başkan da bu konuda hassasiyet gösterip bizim vekillerimizin de katılmak istediği ortamlara katılmasını sağlarsa siz de bu konuda ön ayak olursanız memnun olurum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Milletvekillerimiz için hiçbir problem yok zaten mahkûmları da ziyaret edebiliyorlar. Eğer bu ziyaret noktasında bir sıkıntı olursa, biz zaten buradayız.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – O zaman bir şey...

BAŞKAN DERYA YANIK – Şöyle toparlayalım... Mehmet Emin Bey, çok pardon.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Çok teşekkür ediyorum Başkanım ben.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Benimki konuyla ilgili olacağı için Sayın Başkanım.

BAŞKAN DERYA YANIK – Ben de o konuda bir orta yol bulacağım şimdi, müsaadenizle.

Sayın Bakanım, çok çok teşekkür ediyorum.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Komisyonumuzu saygıyla selamlıyorum. Sağ olun.

BAŞKAN DERYA YANIK – Çok teşekkür ediyoruz, eksik olmayın.

Son derece kapsamlı, geniş bir değerlendirme ve cevap kısmı oldu. Tabii, milletvekillerimizin çalışmalara katılması, Komisyon çalışmalarında

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :135

bilgi alması veya işte, bu tür oturumlara katılması bizim de tercih ettiğimiz ve son derece mutlu olduğumuz şeyler. Ancak biraz önce Sayın Başkanın söylediği şeyi bence doğru değerlendirmek lazım. Komisyon çalışmasıyla yani Komisyonun teknik bir çalışması... Çünkü Sayın Esen işte, "Aslında ben çok iyi niyetle talep etmişim." dedi. Burada bir niyet sorgulaması yok yani hiç kimsenin niyetini sorgulama... Ama bir usul vardır, dolayısıyla Komisyonun çalışması noktasında bugüne kadar ki uygulamalarda Komisyon üyelerinin dışında katılım söz konusu değil. Ama bunun dışında, Sayın Bakanımızın biraz önce ifade ettiği gibi, bir yerinde inceleme olur. Bu, bir Komisyon çalışması değildir. Bu, milletvekillerinin beraber yaptığı bir çalışmadır. Hep beraber kalkar gideriz, hep birlikte yerinde görürüz; bu, ayrı bir şeydir. Dolayısıyla hem teknik anlamda -yani usul anlamında, teknikten kastım o- yapılması gerekenlerin eksiksiz ve doğru bir biçimde yapılması ama öbür taraftan da gayet tabii ki milletvekili arkadaşlarımızın yürütmenin uygulamalarını yerinde görmesi, hep beraber yerinde görmemiz... Muhalefet, iktidar; burada böyle bir ayrım yok, sonuçta yürütmeye ilgili bir talep geldiğini hepimizin önüne geliyor, Meclise geliyor. Dolayısıyla inşallah, bundan sonraki süreçte Sayın Bakanımızın da ifade ettiği çalışma takvimini, yerinde görme çalışma takvimini birlikte oluşturur ve bu anlamda, talep eden arkadaşlarımızla da hep beraber gider yerinde inceler ve görüşürüz ancak Komisyon çalışmaları başka bir şey.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :136

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Sayın Başkan, affınıza sığınarak belirtiyorum.

Bakın, hani siz gelenekten bahsettiniz, geçmişteki gelenek bu şekilde değil. Geçmişte milletvekilleri, komisyon üyesi olmadığı takdirde de arzu ederlerse masraflarını karşılamak şartıyla istedikleri komisyon çalışmasına katılabiliyorlardı. Ben de komisyon başkanlığı yaptım. Dolayısıyla bu gelenek o zaman da öyleydi, Sayın Bakanımız da geçmişte uzun dönemler milletvekilliği yaptığı için bu geleneği çok iyi bilir. Elbette siz bu konuyu tekrar değerlendirirsiniz ama sizlerden de talebimiz, burada her bir milletvekili Komisyon üyesi olmasa bile elbette kendi masraflarını karşılar ama bütün çalışmalara katılması, sizin de özellikle Komisyonun da çalışmalarının menfaatinedir. Bunun takdir edilmesini özellikle istirham ediyorum.

BAŞKAN DERYA YANIK – Değerlendirelim.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Sayın Başkan...

BAŞKAN DERYA YANIK – Buyurun.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, Sayın Mustafa Bey'in dediği olay, Ayhan Sefer Üstün Bey, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanıydı.

MUSTAFA YENEROĞLU (İstanbul) – Ben de yaptım, herkes katılabiliyordu.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :137

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Yine, ceza ve alt komisyonu üyesiydim; 24'üncü Dönem. Türkiye'nin değişik cezaevlerine gittik. Hatta ve hatta yurt dışına da gittiğimizde yurt dışında bulunan milletvekili arkadaşlarımız dahi... Yani oradaki çalışmayı zaten kimse sekteye uğratmaz, herkes nerede duracağını ne söyleyeceğini bilebilecek konumda, o konuda kimsenin söyleyecek bir lafının zaten olabilmesi mümkün değil diye düşünüyorum. Katılıyorlardı yani masrafını kendisi ödüyor, kendisi gelip cezaevini izliyor, onunla ilgili izlemlerini bireysel anlamda rapor ediyor veya grubuna iletiyor vesaire. Bence, Değerli Başkanım, bu, bizi geliştirir, ilerletir. Bizim bir arkadaşın göremediğini diğer...

BAŞKAN DERYA YANIK – Zaten programları da o şekilde, sıkıntı yok.

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Yok, Bakanımızda o konuda bir sorun yok. Yani şimdi, bu sorun şuradan kaynaklı; bu, Adalet Bakanlığından değil, ceza tevkifevleri... Sorun; bizim İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyesi... Örneğin, işte, diyelim ki, ben Komisyonun üyesi değilim. Şanlıurfa'ya heyetimiz ziyarete geldi. Ben o bölgenin milletvekiliyim, dedim ki “Ya, arkadaş, yani eğer araçla gelinecekse bütün masrafı ben kendim karşılıyorum; uçakla vesaire ben kendim geleceğim. Ben Meclise ek bir yük getirmeyeceğim, külfet getirmeyeceğim.” Yani o açıdan bence serbest bırakmada... Eğer gelenek dersiniz tutanaklarda var bu husus, tutanıklara bakabiliriz yani 24'üncü Dönemde bu vardı arkadaşlar.

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :138

Teşekkür ederim.

BAŞKAN DERYA YANIK – Bu toplantının amacını... Hakikaten artık yani bu tartışmayı sürdürmenin manası yok.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Sayın Başkanım, özür diliyorum, Sayın Bakanımız işaret ettiği için...

Sayın Bakanım, ben Bakanlık izniyle bir ziyarete gittim, sonra avukat olarak gitmediğim için pişman oldum çünkü 17.30'da ziyaret sonlandırıldı yazıda "mesai saatleri içerisinde" ibaresi geçtiği için. Yani özellikle uzak mesafeli yerlerde 19.00, 20.00 gibi daha uygun bir saat olarak revize etsek...

MAHMUT TANAL (Şanlıurfa) – Danıştayın kararı var, serbest.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Vallaha, 17.30'da görevli arkadaşlar... Ben Edirne Cezaevine gittim defalarca kez, içeri girdiler ve sonlandırdılar.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Keşke bize ulaşıydınız o anda.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – Yani ben de öyle çok şey yapmadım, Edirne Cezaevinde yaşandı. Ama ısrarla içeri girdiler ve sonlandırdılar.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – O konularda sıkıştığınız zaman bize ulaşabilirsiniz.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) – İçeriye cep telefonu alamıyoruz

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :139

maalesef.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Cep telefonuna kaydederseniz, gerekli irtibatı kuralım.

MEHMET EMİN EKMEK (Mersin) – Hayır, hayır; biz içeride görüşme anındayken size ulaşamayız.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Efendim?

MEHMET EMİN EKMEK (Mersin) – Biz içeride görüşme anındayken size ulaşamayız.

ADALET BAKANI YILMAZ TUNÇ – Ha, telefon dışarıda kaldı, doğru.

MEHMET EMİN EKMEK (Mersin) – Tabii, o yüzden uygulama noktasında belki yazılarda falan dikkat edilirse... Edirne Cezaevinde, efendim, geçen hafta...

BAŞKAN DERYA YANIK – Evet, Sayın Bakanım, arkadaşlarımız sizi bırakmak istemiyorlar ama her toplantının bir sonu var.

Dolayısıyla, biz tekrar zatıalınıza, Bakan Yardımcımıza, Genel Müdürümüze ve Bakanlıktan gelen bütün arkadaşlarımıza emeklerinizden, katkılarınızdan dolayı çok çok teşekkür ediyoruz. Hakikaten çok verimli, güzel bir toplantı oldu ve inşallah, sizin de ifade ettiğiniz gibi bizim de son derece arzu ettiğimiz üzere bundan sonraki süreçte kurumlarımız ile Komisyonumuz arasındaki bilgi alışverişini artırmaya devam edeceğiz. Nitekim, yine hasta tutuklu ve hükümlülerle alakalı bayramdan sonraki ilk

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Komisyon: İnsan Hakları
Tarih: 12/06/2024 Saat :

Stenograf:

Kayıt: İnsan Hakları Uzman:

Sayfa :140

çarşamba -yanılmıyorsam 26 Haziran oluyor- Sağlık Bakanlığından yetkililerimizi burada, Komisyonumuzda ağırlayacağız. Bir de işin Sağlık Bakanlığı tarafı yani sağlık hizmetini veren tarafla ilgili değerlendirmelerimizi yine Komisyonumuzda veya katılımcılarla, isteyen katılımcılarla beraber değerlendireceğiz.

Ben tekrar çok teşekkür ediyorum; arkadaşlarıma da misafirlerimize de katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum, sağ olunuz.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.16